

Vil du hilse på Edwan?

En studie av sosial integrasjon av flyktninger i
Årstad og sentrum bydel, Bergen
En evaluering av Flyktningeguiden i Røde Kors

Vegar Enget

Masteroppgave i sosiologi

Høsten 2006

Universitetet i Bergen
Det Samfunnsvitenskapelige fakultet
Institutt for sosiologi

Forord

Å skrive denne oppgaven og forberedelsene med datainnsamling og litteraturstudier har vært både morsomt og lærerikt. Jeg vil takke min samboer Thale for arbeidsinnsats og tålmodighet med lille Aida som kom til verden en drøy måned før masterkurset startet. En takk til Aida også for at du ville leike og tulle med meg da jeg kom sliten hjem fra lesesalen om kvelden.

Retter også en stor takk til veileder på prosjektskissekurset professor Yngve Georg Lithman for utvikling av teoretiske perspektiver i studien og smittende entusiasme. Og ikke minst for veileder på posjektet forsker II Mette Andersson for mange gode råd og interessante samtaler underveis i prosjektet.

Sist men ikke minst en stor takk til Flyktningeguidekoordinatorene Stella Gjerstad og Yanina Lopez i Røde Kors for all hjelp og støtte under gjennomføringen av prosjektet. Og en stor takk til alle flyktningene og guidene som var villige til å sette av tid for å møte meg og svare på mine spørsmål. Tusen takk alle sammen.

Sammendrag

Oppgaven er et kvalitativt studie av hvordan flyktninger og frivillige, kalt flyktningeguidere praktiserer Prosjekt Flyktningeguide i Bergen Røde Kors (RK). Studien baserer seg på et datamateriale produsert gjennom kvalitative intervjuer med 9 deltagere i prosjektet, herunder 3 enkeltkoblinger (en flyktning og en guide) og 1 gruppekobling (en guide og to flyktninger). Uformelle samtaler med prosjektledelsen har også blitt gjennomført sammen med studier av relevant RK materiell.

I oppgaven undersøker jeg i hvilken grad flyktningene som deltar blir sosialt integrerte i nærmiljøet. Og herunder, om flyktningene har lært norsk, om de har lært om hvilke ressurser som eksisterer i nærmiljøet deres, om sosial samhandling (skikk og bruk) på stedet, om de har utvidet sitt sosiale nettverk i nærmiljøet og om de har kommet inn i et miljø. Jeg undersøker også om guidene har lært om flyktninger og flyktningespørsmål. Prosjekt Flyktningeguide har det prinsipp at guidene skal lære flyktningene om "det norske samfunnet" gjennom en en-til-en kontakt slik at flyktningen blir integrert og kan fortsette sin sosiale integrasjon videre på egenhånd. Derfor har det vært sentralt i mitt arbeid å studere hvilke av de ovenfor nevnte målsettingene koblingene har oppnådd sammen og hva som gjør dette.

Det teoretiske utgangspunktet i oppgaven er teorier om det frivillige samfunnet. Videre anvender jeg teorier om sosial kapital og sosiale nettverk i kombinasjon med teori om sosial integrasjon. Et hovedperspektiv er at hvor mye sosial kapital som koblingene utvikler og i hvilken grad flyktningene blir sosialt integrert, avhenger av hvordan relasjonene til guidene utvikler seg og hvorvidt aktivitetene og samværet de har tar utgangspunkt i nærmiljøet til flyktningen.

Funnene i undersøkelsen viser at flyktningene blir best sosialt integrert og utvikler mest sosial kapital sammen med guiden, når den sosiale læringsprosessen og byggingen av sosiale nettverk, tar utgangspunkt i flyktningens nærmiljø. Det viser seg også at relasjonene som flyktningene og guidene utvikler er viktige for oppnåelsen av målsettingene som RK har satt for prosjektet. Samtidig er sosiale bakgrunnsvariabler som sosial klasse, kjønn og sivil status av en viss betydning. Et annet funn er at bevisstheten om hva "sosial integrasjon" innebærer eller kan

innbære varierer blant aktørene. For øvrig var det ingen flyktningeguides som hadde noen plan/formål med å presentere flyktningen for andre mennesker.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
Sammendrag.....	3
Innholdsfortegnelse.....	5
Kapittel 1 Innledning.....	8
1.1 Tema.....	8
1.2 Problemstilling.....	9
1.3 Oppbygning av oppgaven.....	10
Kapittel 2 Bakgrunn.....	12
2.1 Norsk flyktninge og integrasjonspolitik på 1990 tallet.....	12
2.2 Om Flyktningeguiden	18
2.3 Forskning på Flyktningeguiden/flyktninger i Bergen.....	21
Kapittel 3 Teoretisk rammeverk.....	25
3.1 Innledning.....	25
3.2 Det frivillige samfunn.....	27
3.3 Sosial integrasjon.....	30
3.4 Sosiale nettverk.....	32
3.5 Sosial kapital.....	35
Kapittel 4 Metode.....	40
4.1 Innledning.....	40
4.2 Utvalg.....	40
4.3 Innsamling av data.....	42
4.4 Forholdet forsker - informant.....	42
4.5 Analyse.....	44
4.6 Etske vurderinger.....	45
4.7 Troverdighet, bekreftbarhet, overførbarhet.....	46
4.8 Oppsummering.....	47
Kapittel 5 Aktørene.....	48
5.1 Innledning.....	48
5.2 Kobling A.....	48
5.3 Kobling B.....	49
5.4 Kobling C.....	50
5.5 Kobling D.....	51
Kapittel 6 Motivasjoner.....	54
6.1 Innledning.....	54
6.2 Kobling A.....	55
6.2.1 Direkte begrunnelse for deltagelse.....	55
6.2.2 Syn på nordmenn/flyktninger.....	55

6.2.3 Gjensidige forventninger.....	56
6.2.4 Oppsummering.....	57
6.3 Kobling B.....	57
6.3.1 Direkte begrunnelse for deltagelse.....	57
6.3.2 Syn på nordmenn/flyktninger.....	58
6.3.3 Gjensidige forventninger.....	59
6.3.4 Oppsummering.....	59
6.4 Kobling C.....	60
6.4.1 Direkte begrunnelse for deltagelse.....	60
6.4.2 Syn på nordmenn/flyktninger.....	60
6.4.3 Gjensidige forventninger.....	61
6.4.4 Oppsummering.....	62
6.5 Kobling D.....	62
6.5.1 Direkte begrunnelse for deltagelse.....	62
6.5.2 Syn på nordmenn/flyktninger.....	62
6.5.3 Gjensidige forventninger.....	63
6.5.4 Oppsummering.....	64
Kapittel 7 Guideperioden.....	65
7.1 Innledning.....	65
7.2 Relasjonen flyktning - guide.....	65
7.2.1 Kobling A.....	66
7.2.2 Kobling B.....	68
7.2.3 Kobling C.....	71
7.2.4 Kobling D.....	72
7.3 Sosial integrasjon.....	75
7.3.1 Kobling A.....	75
7.3.2 Kobling B.....	84
7.3.3 Kobling C.....	91
7.3.4 Kobling D.....	97
7.3.5 Oppsummerende kommentar.....	107
Kapittel 8 Sosial kapital og ressursfellesskap.....	108
8.1 Innledning.....	108
8.2 Sosial kapital.....	109
8.2.1 Kobling A.....	109
8.2.2 Kobling B.....	110
8.2.3 Kobling C.....	110
8.2.4 Kobling D.....	111
8.3 Ressursfellesskap.....	113
8.4 Særskilte analytiske betraktninger.....	116
Kapittel 9 Avsluttende kommentar.....	120
9.1 Tilbakemeldinger om Flyktningeguiden.....	120
9.2 Hvordan forbedre Flyktningeguiden ?.....	122

9.3 Premisser for forskning og politikk på feltet.....	124
Litteraturliste.....	126
Andre kilder.....	129
Vedlegg: Intervjuguider Sosiogram	

Kapittel 1: Innledning

1.1 Tema

Det var jobben som saksbehandler i OSSE under valget i Kosovo i 2001 som gjorde at jeg oppdaget utfordringene innen migrasjonsfeltet. Stillingen hadde en kombinert funksjon, etterforskning av brudd og mulige brudd på valglovene samt juridisk saksbehandling av klagesaker fra Kosovo-serbere som ikke stod i manntallslistene for valget, men som stod i FNs innbyggerlister og som ønsket å stemme ved valget. Vårt kontor, Election Complaints and Appeals Sub-Commission, hadde mandat til saksbehandle disse klagene, føre de for retten og avhengig av utfall, føre enkeltmennesker opp i manntallet. Med den konsekvens at vedkommende kunne stemme ved valget samme år. Det var mellom linjene i hauger av bevisføringer rundt dette temaet at jeg skjønnte hvilke utfordringer som lå på migrasjonsfeltet. Et stort antall saker hadde samme mønster. Mange år med spenninger til andre etniske grupper og til slutt krig førte til at de hadde de lagt ut på en reise, gjennom transitland som ikke var forberedt på dem for til slutt å ende opp i land typisk i Sentraleuropa som heller ikke bare var positive til deres ankomst, land hvor de selv var fremmede og måtte tilpasse seg nye samfunnsforhold. Mange opplevde et savn til hjemstedet samtidig som de hadde vonde minner derfra. På toppen av dette mottok de beskjed fra det internasjonale samfunnet som hadde tatt over styringen av provinsen deres at de ikke fikk stemme ved det forestående valget fordi de ikke bodde i Kosovo eller fordi de ikke ville fylle 18 år innen samme året.

Under studietiden som fulgte etter hjemkomsten, ble jeg med som frivillig flyktningeguide i Bergen RK. Og etter noen måneders aktivitet slo det meg at Flyktningeguiden i Bergen Røde Kors kunne være et interessant studieobjekt. Her hadde jeg også kontakter som kunne vise seg gunstige med hensyn på å skaffe informanter til studien. Jeg la frem disse planene under en veiledning på instituttet og fikk positiv tilbakemelding. Deretter tok jeg kontakt med Flyktningekoordinator Stella Gjerstad i Bergen RK som på min forespørsel stilte seg positiv til undersøkelsen og hjalp meg med informasjon og tilgang til mulige informanter. Dette skulle vise seg å bli starten på et spennende prosjekt.

1.2 Problemstilling

For som det fremgår av pkt. 1.1 er studien avgrenset til noen deltagere (heretter kalt informanter/aktører) i Flyktningeguiden i Bergen RK, som er en av mange lokalforeninger i RK. Denne avgrensningen er foretatt på bakgrunn av tidsrammen for masterprosjektet. Videre har planen vært å evaluere prosjektet gjennom intervjuing av aktørene og vektlegging av deres fortolkninger av hva de sitter igjen med etter mange måneders aktivitet i Flyktningeguiden. På denne bakgrunn ble studiens hovedproblemstilling:

- Fører Flyktningeguiden til sosial integrasjon av flyktninger ?

Ovennevnte problemstilling er også formålet med Flyktningeguiden. For å oppnå formålet har RK formulert flere målsettinger. Jeg bygger følgende underproblemstillinger på disse målsettingene, men har et bredere teoretisk rammeverk som basis:

- Har flyktningene lært norsk ?
- Har flyktningene lært om nærmiljøet sitt og ressurser som er der ?
- Har flyktningene lært om sosiale omgangsformer i sitt nærmiljøet ?
- Har flyktningene utvidet sitt sosiale nettverk i nærmiljøet ?
- Har guidene lært om flyktninger/flyktningspørsmål ?
- Opplever flyktningene tilhørighet til et miljø i Bergen ?

Aktiviteten i Flyktningeguiden, som jeg kommer tilbake til i de neste kapitlene, foregår hovedsaklig i koblinger bestående av en guide og en flyktning (enkeltkobling) eller en guide og to flyktninger eller to guider og en flyktning (gruppekobling). Situasjonen at gruppekoblingen har to guider eksisterer, men ingen slike er med i studien. Ellers er det slik at alle koblinger uansett størrelse, skal møtes for aktivitet minst en gang i uken over en periode på 10 måneder. De ovennevnte problemstillingene, med unntak av den sistnevnte, skal besvares gjennom det samværet flyktninger og guider har og som åpenbart handler mye om guidens veiledning og overføring av kunnskap til flyktningen. Men det er også en målsetting at guiden skal lære om flyktninger, selv om jeg forstår dette som underordnet. Det er flyktningene og deres sosiale integrasjon Flyktningeguiden først og fremst handler om. Problemstillingen om miljøtilhørighet

er med da dette er et sentralt spørsmål for flyktninger samtidig som det kan fortelle noe om hvor sosialt integrert¹ de har blitt.

Det er forøvrig et prinsipp i Flyktningeguiden at samværet og relasjonen mellom flyktningen og guiden skal preges av gjensidighet og likeverdighet, forstått som at guidene skal henvende seg til flyktningene som likemenn og at avgjørelser om hva som skal skje i koblingen skal taes i fellesskap. Relasjonene til aktørene i studien blir drøftet i fortsettelsen.

Jeg nevner også at Flyktningeguiden i sine ulike brosjyrer, informasjonsbrev og blanketter fokuserer på at oppnåelse av målsettingene/problemstillingene ovenfor, skal ta utgangspunkt i nærmiljøet til flyktningen. Men, RK er samtidig noe løs i sin definisjon av lokalmiljø eller nærmiljø da dette kan være alt fra nabolag til Bergen by. Samtaler med informanter bekrefter at prosjektledelsen stiller åpent m.h.t. hvordan flyktninger og guider praktiserer ”nærmiljø”. M.a.o. står koblingene fritt til å definere ”nærmiljø” selv. Den løse definisjonen forklarer prosjektledelsen med at tidligere og for stramt definerte målsettinger, som for eksempel at guiden skulle skaffe flyktningen jobb, har de av erfaring beveget seg bort fra.

1.3 Oppbygning av oppgaven

I kapittel 2 presenteres bakgrunnen for oppgaven, med fokus på hva som har preget utviklingen innen norsk flyktninge og integreringspolitikk fra 1990 tallet og opp til idag. Jeg viser også hvordan denne politikken la grunnlaget for oppstarten av Flyktningeguiden som først var et prøveprosjekt i Bærum Kommune som senere spredde seg utover landet.

Jeg beskriver videre hvordan Flyktningeguiden i Bergen er organisert og hva de selv vektlegger i ordningen. Til slutt i kapitlet presenterer jeg forskning som er utført på

¹ Begrepet sosial integrasjon har vært og er fortsatt omstridt, og derfor hyppig debattert. Grete Brochmann viser til Christian Joppke og Steven Lukes som argumenterer med at det ikke finnes multikulturelle samfunn per se, men kun spesifikke, kulturavhengige flerkulturelle problemer. Og derfor blir det viktig hvordan innvandringsland og deres stater forholder seg til *møtet* mellom innvandrere og den nasjonale befolkningen. De påpeker at innlemming av nykommere har blitt forstått på ulike måter i forskjellige historiske perioder. Sentralt i de ulike tilnærmingene her har vært sentrale krefters syn på hva et samfunn er og vilkårene for at samfunn skal opprettholde seg selv. Ifølge Brochmann har det vært og er fortsatt enighet om at majoriteten i et samfunn har og bør ha adgang til beskytte det økonomiske og sosiale systemets reproduksjonsmuligheter. Men hva dette innebærer er kontroversielt (Brochmann, Borchgrevink og Rogstad 2002).

Flyktningeguideprosjektene i h.h.v. Trondheim og Bærum, samt en studie av flyktninger i Bergen som ikke har noen tilknytning til Flyktningeguiden.

I kapittel 3 presenteres og drøftes relevant teori som senere i oppgaven blir lagt til grunn for analysen av det empiriske materialet som presenteres. Presist består dette i en gjennomgang av de fire begrepene; "det frivillige samfunn", "sosial integrasjon", "sosiale nettverk" og "sosial kapital". Jeg har lagt vekt på både hvordan de enkelte begrep er tenkt operasjonalisert i studien og hvordan de fungerer sammen som det teoretiske rammeverket for studien.

I kapittel 4 redegjør jeg for den metodiske tilnærmingen jeg har valgt i studien. Jeg forklarer sammenhengen mellom problemstillingene og den kvalitative metode jeg har valgt som følge av dem, med kvalitative intervju som hovedinnsamlingskilde. Kapitlet inneholder også en beskrivelse av hvordan studien er gjennomført, helt fra tidlige forberedelser og spørsmål vedrørende utvalget, til blick på min egen forskerrolle, analyse, noen etiske betraktninger og til slutt noen ord om troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet.

Kapitlene 5-8 er analysekapitler. Kapittel 5 inneholder en presentasjon av informantene/aktørene i studien. Kapitlene 6-8 har, som kapittel 5, et relasjonelt perspektiv hvor all presentasjon av informasjon og fortolkning av denne skjer koblingsvis. Det ligger også en tidslinje her ved at kapittel 6 omhandler de motivasjoner aktørene hadde for deltagelsen før de startet guidingen. Deretter følger kapittel 7 som handler om selve guideperioden. I dette kapitlet fokuseres det både på hva aktørene konkret har gjort for å nå målsettingene som beskrevet i pkt. 1.2 og hvordan relasjonene mellom aktørene har utviklet seg i den aktuelle perioden. Kapittel 8 forsøker å forene informasjonen som beskrevet i kapitlene 5-7 med relevant sosiologisk teori som presentert i kapittel 3. For analysene i kapittel 8 anvendes et sosial kapital perspektiv. Kapittel 9 avrunder oppgaven med noen tilbakemeldinger på Flyktningeguiden, tanker om mulige forbedringer og litt om premisser for videre forskning og utforming av politikk.

Kapittel 2: Bakgrunn

2.1 Norsk flyktninge og integrasjonspolitik på 1990-tallet²

En sentral person i debatten om flyktningepolitikken tidlig på 90-tallet var generalsekretæren i Flyktningerådet (i dag Flyktningehjelpen), Trygve G. Nordby, som i dag er generalsekretær i Norges Røde Kors. Gjennom en kronikk i Dagbladet i august 1990 lanserte han begrepet *helhetlig flyktningepolitikk*, og argumenterte for en radikal omlegging av politikken på feltet. Da antall flyktninger³ var økende og Norge var et høykostland, tok Nordby utgangspunkt i spørsmålet om hvordan man best kunne utnytte ressursene. Svaret på dette var raskest mulig retur til hjemlandet eller nære naboland. Han mente også det burde diskuteres hvordan det skulle prioriteres i forhold til hvilke flyktninger som trengte beskyttelse mest, om grensdragningen mellom nødhjelp og utviklingsarbeid samt hvor det var mest rasjonelt å bruke ressursene, hjemme eller ute (Brochmann 2003: 299).

² Denne politikken har vært gjenstand for kritikk, b.l.a. av Bente Puntervold Bø som hevder at norske myndigheter bruker visumpolitikken som et innvandringspolitisk virkemiddel. Konkret skal dette skje ved at mennesker som kommer fra flyktninge/emigrantproduserende land nektes besøksvisum til Norge, da man antar at de ville søkt oppholdstillatelse eller asyl under ett eventuelt opphold. Myndighetene gir ifølge Bø heller ikke individuelt begrunnede avslag men generelle, grunnet i tidligere erfaringer med folk fra samme land og med samme kjønn, alder og livssituasjon og som ikke har returnert til sitt hjemland. Bø kaller dette diskriminering og hevder det har alvorlige konsekvenser for de det rammer b.l.a. ved at det hindrer familiegjenforening og beskyttelse av mennesker som blir forfulgt. Bø mener dette er hverken juridisk eller moralsk holdbart (Hagelund 2005).

I fortsettelsen har Bø blitt kritisert i artikkelsamlingen: *Gode formål, gale følger ?* som ble utgitt i 2003 og er redigert av Ottar Brox, Tore Lindbekk og Sigurd Skirbekk. De kritiserer Bø for å argumentere langs hva de kaller en "moralistisk linje". Mer generelt hevder de også at en "moralisk elite" dominerer diskursen på feltet og at de selv argumenterer langs hva de kaller en "anti-moralistisk linje". Forfatterne tar mål av seg å presentere hva de anser som realistiske, alternative og ikke minst ekskluderte synspunkter i innvandringsdebatten (Hagelund 2004).

³ For en klargjøring av begrepet *flyktning* viser jeg til Utlendingsdirektoratets nettsider hvor det fremgår at begrepet brukes om personer på flukt fra eksempelvis krig, borgerkrig eller menneskerettighetsovergrep. I juridisk forstand er flyktning en person som med grunn frykter forfølgelse p.g.a. rase, nasjonalitet, religion, politisk overbevisning eller tilhørighet til en særskilt sosial gruppe. *Overføringsflyktning*, også kalt *kvoteflyktning* eller *FN-flyktning* er personer som kommer til Norge gjennom uttak organisert av Utlendingsdirektoratet og FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR). Den årlige kvoten bestemmes av Stortinget etter forslag fra Regjeringen. Som det fremgår av kapittel 5 er fire av fem flyktninger i studien overføringsflyktninger, eller kvoteflyktninger som jeg kaller de i fortsettelsen. Den femte flyktningen i studien er asylsøker, som er en asylsøker er en person som uanmeldt tar seg til Norge på egenhånd og som melder seg for norske myndigheter, og de ber om beskyttelse og anerkjennelse som flyktning. Frem til søknaden er avgjort kalles disse asylsøkere. Et *asyl* regnes for øvrig som et fristed i et fremmed land for en flyktning. Dersom en person ikke oppfyller betingelsene for å få innvilget asyl kan de få *oppholdstillatelse av beskyttelsesgrunner*, forutsatt at det ikke vil være trygt å reise tilbake til hjemlandet, eksempelvis p.g.a. generelle uroligheter eller fare for tortur. Som en siste kategori nevnes *opphold på humanitært grunnlag*, som kan innvilges dersom det foreligger sterke menneskelige hensyn som eksempelvis alvorlige helsemessige forhold eller hensyn til mindreårige. Sterke menneskelige hensyn vurderes ofte i sammenheng med vanskelige forhold i hjemlandet, typisk i

En annen sentral person i norsk flyktningepolitikk på denne tiden var Thorvald Stoltenberg, som etter å ha vært Høykommissær i UNHCR en kort periode vendte hjem i 1990 for å bli utenriksminister i Brundtland-regjeringen. Stoltenberg argumenterte for at Norge istedenfor å bli et passivt mottakerland heller burde bidra aktivt for å løse verdens flyktningeproblemer. Han mente dette kunne oppnås ved å trekke bistandspolitikken og utenrikspolitikken aktivt inn i en helhetlig flyktningepolitikk. Han oppfordret til en ny, selvstendig og uredd politikk hvor Norge også burde mekle i konflikter. Stoltenberg argumenterte også for at Flyktningerådet og andre frivillig organisasjoner burde trekkes inn i arbeidet. Tankene fra Nordby og Stoltenberg initierte en prosess som resulterte i Stortingsmelding nr.17 (1994-95) som signaliserte en ny norsk flyktningepolitikk (Brochmann 2003: 299).

Men før Stortingsmelding nr. 17 kom rapporten *En helhetlig Flyktningepolitikk*, høsten 1992. Dette utredningsarbeidet fokuserte på sentrale sider av flyktningepolitikken som hadde blitt initiert av regjeringen året før. Rapporten konkluderte med at formålet med flyktningemottak i Norge var å gi beskyttelse til trengende. Og når behovet for beskyttelse ikke lenger eksisterte skulle tilbakevending være hovedregel. Et sentralt poeng i rapporten var at en serie virkemidler måtte koordineres for at politikken skulle fungere etter hensikten. Gjennom virkemidler som skulle begrense det totale antall flyktninger kunne man hjelpe flere og de som trengte det mest, ble det hevdet. I 1993 kom rapporten, *Beskyttelse i fokus* som utdypet noen av temaene i *En helhetlig flyktningepolitikk* og innhold fra begge disse ble videre sentrale i Stortingsmelding nr. 17 (1994-95) *Om flyktningepolitikken* (Brochmann 2003: 301-303).

Krigsflyktningene og det ”tosporete løpet”

Men allerede i 1992 tok Norge imot flyktninger fra Bosnia på anmodning fra UNHCR. Disse ble ikke registrert som asylsøkere men fikk status som *krigsflyktninger* og var de første som fikk midlertidig oppholdstillatelse på *kollektivt grunnlag*. Disse ble en testgruppe ettersom myndighetene ikke hadde bestemt hva midlertidig beskyttelse skulle innebære på det tidspunkt det ble gitt (Brochmann 2003: 304).

etterkrigstid (www.udi.no). Sistnevnte nettsider på nettet informerer også om saksbehandlingsprosedyrer og mer praktiske prosedyrer som innkvartering i ulike typer mottak avhengig av søknadskategori man faller i. Av plasshensyn kommer jeg ikke ytterligere inn på dette her.

I fortsettelsen måtte myndighetene utforme den nye midlertidighetspolitikken, definere grenser for midlertidigheten og bestemme hvorvidt krigsflyktingene skulle integreres eller ikke. Løsningen ble en dobbeltstrategi, senere kalt ” det tosporete løpet” som satset på både integrering og tilbakevending (Brochmann 2003: 304). Men denne linjen ble komplisert da alle bosniske asylsøkere fra 1993 av, fikk midlertidig beskyttelse på kollektivt grunnlag. Saksbehandlingen av asylsøknadene deres ble utsatt og alle fikk en seks-måneders arbeids og oppholdstillatelse som i desember s.å. ble utvidet til tolv måneder. Paralellt ble det for denne gruppen innført mer liberale regler for familiegjening sammenlignet med andre flyktinger. Og enslige slektninger og barn over 18 år fikk innvilget opphold og det ble heller ikke krevd forsørgerevne. Trykket av flyktinger var svakt tidlig på året men tallene steg kraftig i løpet av sommeren og over 8000 asylsøkere kom til landet i løpet av tredje kvartal. Dette var etter at resten av Skandinavia hadde innført visumplikt. I starten av oktober innførte også Norge visumplikt og tallene falt til 324 nyankomne flyktinger siste kvartal. Men denne tilstramningen fjernet ikke det beskyttelsesbehovet som disse flyktingene hadde og politisk uenighet fulgte. Europa kunne på dette tidspunktet etablert en felles enighet om en ”byrdefordeling”. I stedet ble resultatet en domino-effekt av restriksjoner (Brochmann 2003: 305).

Stortingsmelding nr. 17

På slutten av 1994 kom Stortingsmelding nr. 17 og her kom det tydelig frem at myndighetene i forbindelse med krigsflyktingene fra Bosnia hadde tatt flere raske beslutninger, som senere måtte tilpasses da krigen i det tidligere Jugoslavia ikke ble så kortvarig som først antatt. Tilpasningen gikk ikke minst på undervisning i morsmål som nå ble vurdert som viktig forutsatt at tilbakevending var målet (Brochmann 2003: 308).

Stortingsmelding nr. 17 søkte en ny og generell måte å betrakte flyktingespørsmålene på da den flyttet fokus fra *midlertidighet* mot *kollektiv beskyttelse* som et nytt verktøy i *masseflyktsituasjoner*. Kollektive oppholdstillatelser skulle vare i tre pluss ett år og i løpet av det fjerde året skulle søknaden til den enkelte flykting være ferdigbehandlet. Dette innebar at man måtte ha bodd i Norge i tre år for å få bosettingstillatelse og selv da kunne myndighetene trekke tilbake asyl, alternativt ikke fornye oppholdstillatelsen. Regjeringen legitimerte løsningen gjennom målsettingen om å beskytte flest mulig med begrensede midler (Brochmann 2003: 309).

En politikk med motsetninger

Da stortingsmeldingen kom opp til behandling i Stortinget i juni 1995 ble debatten skarpere enn hva den hadde vært året før. Særlig fokus ble det rundt spørsmålet om tvungen tilbakevending når denne ble vurdert som trygg. Krf og SV var negative mens FrP var pådrivere og Arbeiderpartiet skygget dette sensitive spørsmålet. Fenomenene *midlertidighet* og *retur* hang tett sammen, for dersom midlertidigheten skulle respekteres måtte det resultere i retur om beskyttelsesbehovet avtok innen tidsfristen. Men innebar retur tilbakesending ? Ingen ønsket tilbakesending med makt. Stortingsmeldingen på sin side var klar ovenfor flyktingene: Dere skal hjem igjen og helst frivillig. Og dersom en retursituasjon brøt med den enkelte flyktnings ønsker så skulle reglene i Utlendingsloven følges (Brochmann 2003: 311).

Og i saker hvor tilbakevending ble aktuelt skulle asylsøknadene behandles individuelt. Da ville humanitære omstendigheter som helse og hensyn til barn bli vektlagt. Oppholdstid ville også være sentralt men ingen garanti for varig oppholdstillatelse. I forhold til tidsmomentet ble det også presisert at det lå begrensninger i hvor lang tid man kunne opprettholde et midlertidighetsperspektiv, noe som ble direkte uttrykt i den nye fireårs-regelen. Alt i alt gav dette altså en motsetningsfylt politikk, normale integrasjonsprosedyrer ble fulgt parallellt med at midlertidighets-linjen ble opprettholdt (Brochmann 2003: 311).

Vi er nå kommet til november 1995 og den såkalte Dayton-avtalen blir signert av partene i krigen på Balkan. Dette betydde enighet om opphør av krigshandlinger og fordeling av landområder samt prosedyrer for returnering av flyktingene fra regionen. Selv om norske myndigheter innså at dette ville ta noe tid forberedte man at 1996 skulle bli det store tilbakevendingsåret (Brochmann 2003: 312). Som et neste trinn mottok regjeringen en henvendelse fra Høykommissæren i UNHCR som uttrykte bekymring over det lave antallet av innvilgede asylsøknader i Norge. Og i tillegg fikk regjeringen en ny runde med kirkeasylsaker på bordet. Dette førte utover våren og sommeren 1996 med seg masse kritikk mot regjeringen for dens påståtte umenneskelighet i flyktingepolitikken. Neste steg ble at Thorbjørn Jagland tok over som statsminister etter Gro Harlem Brundtland høsten samme året. Han signaliserte tidlig en mer liberal holdning i flyktningspørsmålet (Brochmann 2003: 313).

Men presset på Jagland-regjeringen ble så stort at den ferskt konstruerte midlertidighetspolitikken ble lagt på is ett år før fireårs-fristen, ved at de bosniske krigsflyktingene fikk et slags ”amnesti” og tilsagn om permanent opphold i Norge. Prøveprosjektet for håndtering av fremtidens massefluktsituasjoner strandet altså fordi det ble for upopulært i deler av befolkningen (Brochmann 2003: 314).

Så kom valget i 1997 og Norge fikk en ny sentrumsregjering som ikke hadde planer om å endre Utlendingsloven, som er en fullmaktslov med betydelig rom for utøvelse av skjønn. Den nye regjeringen ønsket nå å flytte dette skjønnnet i mer liberal retning, sammenlignet med tidligere på 90-tallet. Etter et par år med sentrumsregjering kunne man fastslå at noen flere asylsøknader hadde blitt innvilget, sammenlignet med tidligere. Dette ble fanget opp internasjonalt og vakte overraskelse i Europa hvor majoriteten av mottagerland snarere konkurrerte om å innføre restriksjoner. Dette førte til at pågangen av flyktinger økte f.o.m. høsten 1997. Og i 1999⁴ ble rekorden satt med nettoinnvandring på 20 000 personer i løpet av året noe som var 6000 flere enn året før (Brochmann 2003: 315).

Den politiske debatten på slutten av 90-tallet som handlet om hvordan man kunne myke opp flyktningepolitikken, hadde i 2003⁵ flyttet fokus til hvordan man skulle stramme inn. En konsekvens ble at knapt en fjerdedel av asylsøknadene resulterte i innvilget oppholdstillatelse i 2003. Fra 1999 til 2003 falt innvilgelsesprosenten drastisk, noe som ifølge UDI skyldtes enn stor andel dårlig begrunnede søknader og at Norge siden 2001 har vært knyttet til den såkalte Dublin-avtalen som førte til at tusenvis av asylsøkere ble sendt ut av landet. Eksempelvis ble 3700 asylsaker i 2002 sendt til behandling i andre europeiske land. Forøvrig økte andelen som fikk innvilget opphold av beskyttelsesgrunner i samme periode. Mens andelen som fikk innvilget opphold av humanitære grunner gikk ned (www.udi.no2).

Jeg har ovenfor under avsnittet om krigsflyktingene og det ”tosporete løpet”, påpekt at integrasjonspolitikken har blitt opprettholdt i flyktningepolitikken, også når raskest mulig retur

⁴ Flyktingen i kobling B kom til Norge d.å.

har vært idealet. I denne sammenhengen er det relevant at tenkningen rundt den norske integrasjonspolitikken i perioden har hatt en kulturpluralistisk basis, forstått som at flyktninger og andre innvandrere skal ha fått mulighet til å beholde sin opprinnelige kultur samtidig som de har måttet tilpasse seg den norske. Videre har såkalt ”reell likestilling” mellom flyktninger og etniske nordmenn vært myndighetenes mål på vellykket integrering. Dette målet har som norsk velferdspolitikkk utjevning av levekårsforskjeller som formål (Brochmann 2003: 206).

Målet i integrasjonspolitikken er følgelig at flyktninger/innvandrere skal ha mulighet til å oppnå samme standard som etniske nordmenn på områder som arbeid, utdanning, bolig og tilgang på sosiale tjenester. Dette kan umiddelbart høres bra ut men er ikke uproblematisk da måling skjer etter hva nordmenn setter høyt, med den konsekvens at flyktninger/innvandrere som lever tilnærmet likt med etniske nordmenn vurderes som godt integrert, mens de som ikke gjør det ansees som problemer (Brochmann 2003: 206).

Ifølge Stortingsmelding nr. 39 innebærer den reelle likestillingen også at flyktninger/innvandrere må akseptere og følge de normer og lover som gjelder for innbyggere i Norge uavhengig av deres personlige mening. Samtidig som førstnevnte altså skal gis muligheter til å bevare sin egen kultur⁶. Dilemmaer blir da hvilke sider ved kulturene deres myndighetene skal godta at blir dyrket. Men, det er vanskelig å kritisere det forhold at slike dilemmaer oppstår da det er vanskelig å finne kulturnøytrale basiser for samhandling, generelt (Brochmann 2003: 206).

2.2 Om Flyktningeguiden

Etter behandlingen av Stortingsmelding nr. 17 (1996-1997) ”Om innvandring og det flerkulturelle Norge”, ble det ifølge Kristin Iversen (2004: 14) bestemt at det skulle opprettes en tverrdepartemental arbeidsgruppe som skulle studere hvordan nyankomne flyktninger bedre kunne introduseres til det norske samfunnet. Og i Stortingsmelding nr. 50 (1998-1999),

⁵ Flyktningene i koblingene A, C og D, kom til Norge d.å.

”Utjanningsmeldinga” lå det forslag om at inntektssikringen for nye innvandrere som hadde behov for en slik introduksjon skulle organiseres på en måte som krevde aktiv deltagelse fra innvandrerne selv.

Arbeidet til den tverrdepartementale arbeidsgruppen resulterte i en rapport i mars 2000 og anbefalinger i denne ble inkorporert i Stortingsmelding nr. 17 (2000-2001) og NOU 2001 nr. 20. Rapporten drøfter hva et fremtidig introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere burde innholde, herunder presiseringer om behovet for individuelt tilpassede tilbud til flyktingene (Iversen 2004: 14).

Neste skritt ble oppstarten av prøveprosjekter i 16 av landets kommuner, hvor målet altså var å skape hensiktsmessige introduksjonsprogram og alternativer til sosialstøtten (St.meld. 17, 2000-2001). Et neste steg ble vedtagelse av den nye Introduksjonsloven, i år 2002, en lov som påla alle landets kommuner å ha et introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger klart f.o.m. år 2004 (Iversen 2004: 14).

Iversen hevder videre at det i ettertid fremstår som klart at kommunenes ulike prøveprosjekter startet opp med til dels forskjellig utseende og innhold, at momentene fra Stortingsmelding nr. 17 (2000-2001) ble operasjonalisert forskjellig. Et eksempel på dette var at få av prøveprosjektene fokuserte på sosial integrasjon. Kommunene varierte også m.h.t. hvor mye de hadde lagt ned i forberedelse på dette punktet. Mer generelt var naturligvis kommunene forskjellige hva angikk geografisk beliggenhet, antall innbyggere og hvor mange flyktninger de tok imot (Iversen 2004: 14).

Disse prøveprosjektene har senere blitt evaluert og presentert i Fafo-rapport 364 ”Fra sosialhjelp til lønnet kvalifisering” forklarer Iversen (2004). Blant de hovedfunn som rapporten peker på er at det å ha tette oppfølging med deltagerne, ha et godt samarbeid med Aetat og ha ansvar for egen økonomi øker sjansene for å komme raskt i arbeid. En tett oppfølging er også gunstig m.h.t. språkprogresjon, samt at fokus på nettverksbygging var gunstig for å få sosial kontakt.

⁶ Flyktingene behøver altså ikke bli ”norske” i kulturell forstand. Ifølge Brochmann er dette et komplisert forhold i en flerkulturell velferdsstat: Majoritetssamfunnet forlanger tilslutning til demokratiske grunnprinsipper, men ikke til

Flyktningeguiden i Bergen startet opp høsten 2001 som et samarbeidsprosjekt mellom Bergen Kommune ved Mottaks og Kompetansesenteret for integrering av flyktninger og innvandrere (MOKS), Bergen Røde Kors og Norges Røde Kors. Flyktningeguiden skulle bli et nettverksprosjekt som skulle bidra til å skape sosial kontakt mellom flyktninger som bosetter seg her og de som bor i kommunen fra før (Røde Kors informasjonsbrev). M.a.o. kom Flyktningeguiden som en respons på utviklingen som drøftet i pkt. 2.2 ovenfor, med vedtagelse av ny Introduksjonslov og iverksettelse av kommunale prøveprosjekter i henhold til loven.

Og når denne studien ble gjennomført hadde Flyktningeguiden blitt et prosjekt med 80 deltagere fordelt på 35 koblinger⁷. Majoriteten av koblingene består av en flyktning og en guide. Det eksisterer også gruppekoblinger med flere guider og en eller flere flyktning(er), ifølge Flyktningekoordinator Stella Gjerstad. Og som studien her viser eksisterer minst en gruppekobling med en guide og to flyktninger.

Det fremgår av informasjonsbrevet at Flyktningene som er aktive i Flyktningeguiden i Bergen er mennesker som har kommet til kommunen for å bosette seg. De har fått innvilget oppholdstillatelse i Norge og er ferdige med sine perioder på asylmottak og flyktningeleire. Majoriteten av de som er med har oppholdt seg i landet i 6-12 måneder og går på norskkurs på Nygård Skole. Det er frivillig å bli med på Flyktningeguiden men, før man kommer med må man la seg intervju. Og gjennom å svare på spørsmål om hans/hennes alder, familiesituasjon, adresse, timeplan og personlige interesser, gir flyktningen et inntrykk av sin personlighet. Det er da på bakgrunn av informasjonen om den enkeltes personlighet at flyktningekoordinatoren i RK starter letingen etter en guide som kan fungere godt sammen med flyktningen. Ifølge informasjonsbrevet jobber RK aktivt for å rekruttere guider av alle typer, d.v.s. de prøver å skaffe guider av begge kjønn, i alle aldre, med ulik familiesituasjon, ulik utdannelse/arbeidssituasjon og som bor forskjellige steder i kommunen. Denne informasjonen bruker flyktningekoordinatoren når hun kobler guider og flyktninger.

oppfatninger om livsinnhold (Brochmann, Borchgrevink og Rogstad 2002).

⁷ Se definisjoner på h.h.v. enkelt/gruppe-kobling, øverste avsnitt på side 2.

Informasjonsbrevet forklarer også at formålet til Flyktningeguiden er å bidra til sosial integrering av flyktningene ved at de selv deltar i det lokale samfunnslivet, samt legge til rette for at de blir mest mulig selvstendige samfunnsmedlemmer. RK mener veien inn i et samfunn går gjennom sosial kontakt med de som bor der. Derfor skal Flyktningeguiden gjøre det mulig for flyktningene å få kontakt med nordmenn i Bergen og at de i fellesskap bygger et sosialt nettverk. Flyktningene blir orientert om det norske samfunnet av guidene som på sin side lærer om flyktninger og flyktningespørsmål.

Det går også frem av informasjonsbrevet at det er guidens funksjon å vise frem og informere om lokalområdet, samt å lære flyktningen om Norge, norsk kultur og tradisjon, sosiale normer og verdier. Han/hun skal også informere om hvilke tilbud og muligheter som eksisterer i lokalmiljøet. Slik vil flyktningene lære om lokalmiljøets muligheter og begrensninger. Dette forutsetter at guidene har bred og god detaljkunnskap om lokalområdet, aktiviteter, sosiale og kulturelle institusjoner og organisasjoner som eksisterer der. Videre er det viktig at flyktningen og guiden snakker norsk sammen slik at flyktningen får praktisert språket som brukes lokalt.

Avslutningsvis i informasjonsbrevet poengterer RK at flyktningene for det meste er ressurssterke personer som har vist at de tar ansvar for sine liv. Og at det de trenger når de blir med i Flyktningeguiden er orientering om forhold i det norske samfunnet og det bergenske lokalsamfunnet, slik at de senere kan fortsette videre på egenhånd. De har fått innvilget opphold med de samme rettigheter og plikter som alle oss andre. Derved har de også et ansvar for samfunnsutviklingen. Fravær av deltagelse i lokalmiljøet kan lett skyldes manglende kunnskap om de muligheter som ligger der. Aktiv deltagelse og orientering gjør at flyktningene får den kunnskapen som trengs for å kunne bidra med sine ressurser lokalt, på linje med alle andre som bor i kommunen.

2.3 Forskning på Flyktningeguiden/flyktninger i Bergen

Av studier som er gjort av Flyktningeguiden kan først nevnes: *”Likeverdighet og gjensidighet i Prosjekt Flyktningeguide i Bærum. En studie av integrering på individnivå”* (Bjørkløf 2004).

Denne kvalitative studien ble gjennomført av Max Bjørkløf og fokuserer på samhandling mellom flyktninger og guider i prosjektet. Datamaterialet består av 16 kvalitative intervjuer av aktører i prosjektet, herunder 6 koblinger, to separate guider og en enkelt flyktning. Deltagende observasjon av arrangementer ble også foretatt. Det er hvorledes Flyktningeguidens prinsipp om likeverdighet og gjensidighet i koblingene blir realisert i samhandlingen mellom aktørene i koblingene, Bjørkløf har studert. Han har også studert hvordan økonomiske, sosiale og kulturelle forskjeller mellom aktørene oppfattes, håndteres og hvordan dette påvirker relasjonene. Bjørkløf tar også mål av seg til å studere faktorer som påvirker samhandlingen mellom aktørene positivt eller negativt (Bjørkløf 2004).

Bjørkløfs teoretiske utgangspunkt er migrasjonsteori, hvor hovedperspektivet er at ulik ressursfordeling og formell som uformell maktulikhet lager et skeivt utgangspunkt for kommunikasjon og samhandling mellom majoritet og minoritet i det norske samfunnet. Bjørkløfs funn er at likeverdighet og gjensidighet på grunn av de økonomiske, sosiale og kulturelle forskjellene, vanskelig lar seg realisere i samhandlingen mellom aktørene, samtidig som ”en til en strategien” og prinsippet om likhet er positivt for samhandlingen i prosjektet. Det er videre et sentralt funn i Bjørkløfs forskning at Flyktningeguiden fungerer mer som et ”sosialiseringsprosjekt” enn et prosjekt for sosial nettverksbygging, da flyktningene i ”lav grad” knyttes opp mot guidens sosiale nettverk. Samtidig som guidingen gir flyktningene kunnskaper og erfaringer i det å samhandle med nordmenn og slik sett bidrar til flyktningenes sosiale integrasjon (Bjørkløf 2004).

Men det var flere som forsket på samme lokale Flyktningeguide i ovenfor nevnte periode. En annen studie var: *” Sosial integrasjon av flyktninger. En studie med utgangspunkt i Flyktningeguiden i Bærum”* (Iversen 2004). Også Kristin Iversen valgte en tilnærming bestående av kvalitative intervju, herunder syv flyktninger og seks guider samt deltagende observasjon og

uformelle samtaler. Det teoretiske perspektivet tar mål av seg å avklare og forstå ulike paradigmer som eksisterer innen integrasjonsbegrepet, noe Iversen gjør gjennom drøftelse av ulike integrasjonsteorier som hun også knytter til teorier om sosialisering og tillit. Sistnevnte begrep mener Iversen er en forutsetning for sosial integrasjon. Hun vektlegger også nettverksteori.

Hva funn angår er informantene generelt fornøyde med prosjektet. Samtidig ser ikke ordningen ut til å fungere godt m.h.t. flyktingens bygging av sosiale nettverk. Funnene til Iversen viser at flyktingeguidene ”i svært liten grad” innlemmer flyktingene i sitt eget sosiale nettverk. Både Iversens og Bjørkløfs funn bryter med mine funn, som jeg viser i kapittel 7. To av fem flyktinger som deltar i dette/min studie har utvidet sitt sosiale nettverk som følge av guidingen. For øvrig ble de tre andre flyktingene også presentert for flere av guidens venner og bekjente, men flyktingen og tredjeperson utviklet ikke en egen kontakt uavhengig av guiden.

Andre funn av betydning hos Iversen er at mange av koblingene opplever det tidkrevende å bygge opp en tillitsrelasjon og at dette tar tid fra mer integrasjonsrelaterte aktiviteter. Iversen fant også ut at guidene indirekte fungerte som trygghetsskapere og ”kompetansehevere” for flyktingene, noe som satt de i stand til å utvide sitt sosiale nettverk på egenhånd. På bakgrunn av dette mener Iversen det kan se ut som om Flyktingeguiden ikke ennå har funnet sin form (Iversen 2004).

Som et siste forskningsprosjekt rettet mot Flyktingeguiden, nevner jeg SINTEF-rapporten: *”Gjensidighet, nysgjerrighet, likeverd. Evaluering av Flyktingeguiden i Trondheim”* (Valenta og Berg 2003). Rapporten er skrevet av Marko Valenta og Berit Berg i samarbeid med Linda Henriksen, og baserer seg på en studie hvor datainnsamling har skjedd gjennom 15 kvalitative intervju av flyktinger og guider aktive i prosjektet. Forskerne har ikke bare fått umiddelbare erfaringer fra informantene men også informasjon om hvordan relasjoner har utviklet seg underveis. For øvrig er det hentet data fra møter og samtaler med representanter for prosjektet, deltagelse i deler av prosjektet og gjennomgang av materiell knyttet til prosjektet.

Prosjektets hovedproblemstillinger har vært å analysere formål og målsettinger for flyktningeguideprosjektet i Trondheim og å analysere det spesifikke ved flyktningeguideprosjektet i forhold til det helhetlige integrasjonsarbeidet. Disse problemstillinger deles videre opp i underproblemstillinger på h.h.v. individnivå, prosjektnivå og et overordnet nivå. Kort sagt viser funnene i undersøkelsen at flyktninger og guider er fornøyde med ordningen. Om ikke alle målsettinger har blitt nådd det første året til prosjektet, så har ordningen bidratt til at flyktningene har fått økte kunnskaper om norsk kultur, språk og hverdagsliv. Og guidene på sin side har lært om flyktningenes erfaringer. For øvrig har studien, i likhet med Bjørkløfs som nevnt ovenfor, en fokus på gjensidighet og likeverd mellom flyktning og guide. Forfatterne mener videre at Flyktningeguiden forutsetter og bidrar til positiv nysgjerrighet. Og at nøkkelen til suksess ligger i at begge parter gir og tar, forstått slik at koblingene fungerer som en toveis form for læring og ikke med en ”hjelper” og en ”mottager”. Toveis form for læring står også sentralt i denne studien.

Relevant for min studie er også hovedfagsoppgaven: *”Fra eksil til eksil”* (Rajendram 1994), som studerer eksilerfaringer og repatrieringsønsker hos flyktninger i Bergen. Jeg presenterer rapporten her fordi den handler om flyktninger i Bergen og fordi den tar opp problematikken tid og brudd som er relevant for min studie. I sitt teoretiske perspektiv legger Rannveig Rajendram til grunn tre begreper som hun knytter til flyktningenes situasjon: den fremmede, identitet og karriere. Hun diskuterer sentrale teoretiske bidrag i forhold til hvert begrep, påviser sammenhengen mellom dem og viser hvordan de kan anvendes til å belyse flyktningenes situasjon. Som metode for datainnsamling gjennomfører Rajendram fem uformelle samtaler og fjorten kvalitative intervju av flyktninger i Bergen. Hun karakteriserer metoden som nært opp til biografisk metode etter som informantenes fremstilling av sin biografi utgjør de data som undersøkelsen bygger på.

Når det gjelder flyktningenes eksilerfaringer analyserer Rajendram de ut i fra kontinuitet og brudd flyktninger opplever i forhold til livet nå og tidligere. Enkelt sagt uttrykker resultatene at informantene opplever ulik grad av kontinuitet og brudd på forskjellige områder i livet. Men, felles for alle er at eksiloppholdet har medført endringer i livene deres. Disse funnene er, som jeg skal vise i kapittel 7, helt på linje med funnene i denne studien.

Hva gjelder repatrieringsønsker fortalte informantene om personlige og strukturelle grunner for sine ønsker, som for flesteparten også endret seg over tid. Oppholdstid i Norge, alder, familieforhold og kjønn var vesentlige faktorer for om den enkelte ønsket seg repatriering på intervju tidspunktet. Rajendram gir følgende generalisering på bakgrunn av analysen: jo yngre man er, jo kortere tid i Norge, jo mer politisk aktiv, dersom mann og dersom uten familie, jo større sannsynlighet for at flykningen ønsker å repatriere. Og samtidig, jo eldre, jo lenger tid i Norge, jo mindre politisk aktiv, dersom kvinne og dersom med familie, jo mindre sannsynlighet for at flykningen ønsker å repatriere (Rajendram 1994).

Kapittel 3: Teoretisk rammeverk

3.1 Innledning

Formålet med dette kapitlet er å presentere det teoretiske rammeverket i denne studien av sosial integrasjon. Helt siden Durkheims klassiske studier av selvmord på 1800 tallet har sosial integrasjon vært et aktuelt tema innen sosiologien. En årsak til begrepets aktualitet har vært at det bidrar til innsikter om hvordan samfunnet henger sammen. Da teori om sosial integrasjon har stått sentralt opp igjennom det moderne, har det også etter Durkheim blitt produsert flere generelle forklaringer på hvorfor og hvordan ulike deler av samfunnet er og blir integrerte. Eksempelvis konsensussteorien som hevder at samfunn er integrerte fordi samfunnsmedlemmene har de samme verdiene som i sterk grad blir formidlet gjennom familie, skole, religion og media (Brante 1997: 288).

Tilpasningsteorien derimot mener sosial integrasjon er en konsekvens av arbeidsdeling og spesialisering. Arbeidsdeling fører til differensiering av arbeidsplasser men, også til sterkere integrering da spesialiseringen skaper økende avhengighet av annen produksjon. En tredje retning er konfliktteorien som tar utgangspunkt i at integrasjon og sosial orden er et resultat av øvre sosiale lag sin dominans over undertrykte og svakere sosiale lag av befolkningen (Brante 1997: 288).

Men selv om det teoretiske rammeverket tar utgangspunkt i et tema som er godt etablert innen sosiologien, minner jeg om at det eksisterer ulike begrensninger i forskningsprosjektet som masteroppgaven baserer seg på. Eksempelvis studerer prosjektet kun ett Flyktningeguideprosjekt, tilhørende en lokalforening i RK og aktører som er aktive der. Videre legger datagrunnlaget føringer som det gjør i alle forskningsprosjekter. Og det ligger føringer i det teoretiske rammeverket som anvendes, med begreper og problemstillinger som peker ut enkelte aspekter i feltet som mer interessante og relevante enn andre, med den konsekvens at de blir lagt til grunn istedenfor alternative begreper og tilnærminger.

Denne studien vil som nevnt rette fokus mot flyktninger og guider som frivillige deltagere i Flyktningeguiden og sosial integrasjon av flyktningene som et resultat av deltagelsen her. I

hvilken grad dette bidrar til et mer integrert samfunn vil og berøres. Slik tar studien utgangspunkt i mikronivået men vil forsøke å si noe om konsekvenser på makronivået.

Mer presist vil jeg nærme meg fenomenet sosial integrasjon ved å studere de konkrete sosiale relasjonene d.v.s. de enkelte koblingene bestående av en guide og en eller to flyktning(er). Jeg vil studere hvilke aktiviteter de gjør sammen, hvordan de opplever samværet og hvilken mening de legger til. Dette vil danne grunnlaget for å vurdere i hvilken grad deltagelse i Flyktningeguiden er en arena for sosial integrasjon.

Jeg minner om at Flyktningeguiden i RK er en frivillig aktivitet som har integrasjon som mål for flyktningene som deltar. Og dette skiller studiet fra visse andre studier av sosial integrasjon som er gjort av frivillige organisasjoner. En av de som har forsket på temaet i forhold til tradisjonelle idrettslag er Ørnulf Seippel. Han skriver i rapporten "Idrett og sosial integrasjon" at den frivillig organiserte idretten er blitt lite belyst som en arena for sosial integrasjon. Og det selv om politikere de siste tiårene har brukt integrasjon som argument for å støtte opp om idretten. Rapporten er en reaksjon på dette og drøfter begrepene sosial integrasjon og sosiale nettverk innenfor rammen av det sivile samfunnet (Seippel 2002A). Det har jeg også valgt å gjøre og vil derfor anvende deler av Seippels rammeverk kombinert med andre relevante teorier på feltet.

I fortsettelsen vil jeg først presentere begrepet "det frivillige samfunn". Deretter klargjør jeg hvordan begrepet "sosial integrasjon" er tenkt operasjonalisert i studien. Videre følger presentasjonen av begrepene "sosiale nettverk" og "sosial kapital". Underveis vil sammenhengen mellom de fire begrepene drøftes opp mot de aktuelle temaene i studien og jeg vil forsøke å visualisere hvilke funksjoner de har hver for seg og sammen som den teoretiske bærebjelken i rammeverket.

3.2 Det frivillige samfunn

Som nevnt blir koblingene som initierer integrasjonsprosessen organisert av Flyktningeguiden som tilhører den frivillige organisasjonen Røde Kors. Altså som et tiltak fra det sivile samfunnet og ikke staten. Men, hva er så det sivile samfunnet, hvilken funksjon kan det ha, og mer presist, har det spesifikke egenskaper som gjør det egnet til å være en arena for sosial integrasjon ?

Innholdet i begrepet sivilsamfunnet eller ”civil society” har endret seg gjennom tidene, men en utbredt definisjon i dag sikter til de deler av samfunnslivet som er selvorganiserte i den forstand at de ikke er statlig organisert eller markedsstyrt (Andersen 1997: 279). En definisjon skriver seg tilbake til den italienske marxisten Antonio Gramsci: *Å gjelde de kollektive livsområdene og organiseringene som falt utenfor både stat og økonomi: fagforeninger, religiøse sammenslutninger, kulturliv og lignende* (Andersen 1997: 279). Slik jeg leser definisjonen faller RK i egenskap av frivillig og humanitær organisasjon innenfor denne og blir derfor å regne som en del av sivilsamfunnsstrukturen.

Hva gjelder den faglige diskursen kom sivilsamfunnet tilbake i den sosiologiske debatten på 1980-tallet. Og med utspring fra USA fikk teoriene etter hvert også stor oppslutning i Europa. Debatten den gang handlet mye om analyser av statlige styrings og legitimitetskriser og om hvordan sivilsamfunnet kunne bidra positivt til samfunnsintegrasjon. En annen retning i diskusjonen gikk mer på sivilsamfunnet som en betingelse for demokrati (Andersen 1997: 279).

Ifølge Tostensen (1997: 154) er sivilsamfunnsteorien også noe av grunnlaget for kommunitarianismebevegelsen⁸, som hevder at orden i samfunnet har basis i felles verdier som virker sosialt integrerende på innbyggerne. Retningen oppstod i sin tid som en respons på sosialismens fall og liberalismens manglende evner til å utvikle trygge velferdsordninger. Og det

⁸ Presiserer at kommunitarianismen kun er en retning innenfor sivilsamfunnet. Gjør også oppmerksom på at jeg ikke anser Flyktningeguiden som uttrykk for kommunitarianisme da flyktningene som deltar ikke blir integrert i en egen gruppe men derimot i nærmiljøet de bor i. Slik tolker jeg Flyktningeguiden som en motsats til kommunitarianismen. Jeg synes likevel det er riktig å nevne bevegelsen her da den inngår i den historiske utviklingen på feltet som Flyktningeguiden og RK er en del av.

var i brytningen mellom disse ideologiske ytterpunktene at kommunitarianismen skapte en slags mellomposisjon ved å se det sivile samfunnet som utgangspunkt for organiseringen av samfunnet. En organisering som var fri for kontroll og dominans fra staten.

Tostensen (1997: 154) hevder at samhandlingen mellom enkeltindividet og dets samfunnsmessige kontekst står sentralt i kommunitarianismen. Samtidig er det stor variasjon mellom ulike verdigrunnlag som kommunitarianske grupper kan ha, fra familieband og språkfelleskap til etnisitet og kultur. Men gruppene har også noen felles verdibegreper som tilhørighet, tillit, trygghet, ansvarsfølelse og samfunnsetikk. Formålet med gruppene er å skape velfungerende samfunn hvor medlemmene fører seg korrekt og ansvarlig på arenaer de ferdes, som en konsekvens av at de har internalisert etiske normer og forpliktelser. Idealet i kommunitarianismen blir m.a.o. frivillighet tuftet på internaliserte prinsipper istedenfor regulering og tvang.

Ifølge Tostensen (1997: 154) har kommunitarianismen blitt kritisert for å være nostalgisk, konservativ, sentimental og nymoralistisk. Samt at den er fiendtlig ovenfor endringer fordi de virker destabiliserende på de sosiale verdiene i samfunnet. Personlig slutter jeg meg til synspunktene til Alejandro Portes (1998) som mener kommunitarianismen er et legitimt politisk ståsted men, et dårlig fundament for samfunnsvitenkapen. Han begrunner dette med nødvendigheten av å være kritisk i vitenskaplig forstand og inkludere de negative aspektene ved sosiale bånd og ikke ensidig romantisere de positive sidene, i studier av fellesskap.

Forøvrig har sivilsamfunnsorganisasjoner tradisjonelt hatt mindre betydning i Norge og resten av Skandinavia enn hva de har hatt i USA og andre katolske land. Men vi ser nå tegn til at dette er i endring. Ett av tegnene er at velferdsstatenes forvitring gjør at mennesker nå må se seg om etter nye løsninger på gamle problemer. Dette har skapt en oppblomstring av støtteforeninger, selvhjelpsgrupper, velferdssentraler og pensjonistforeninger (Lorentzen 1994 i Iversen 2004).

Men er sivilsamfunnet og herunder RK og Flyktningeguiden egnet som arena for sosial integrasjon? Den amerikanske sosiologen Michael Walzer belyser spørsmålet i artikkelen "The Civil Society Argument" hvor han argumenterer for at mennesker er forskjellige og med ulike

holdninger og preferanser også i spørsmålet om hvor ”det gode liv” kan leves. Han mener det sivile samfunnet med sin størrelse og differensiering fanger dette opp på en fruktbar måte og derfor er en gunstig arena for sosial integrasjon (Walzer 1992 i Iversen 2004).

En annen og mer ”hjemlig” teoretiker, Ørnulf Seippel, har i sine studier av idrett og sosial integrasjon lagt til grunn et sivilsamfunnsperspektiv. Sentralt i hans argumentasjon er at man istedenfor å fokusere på smale interesser heller bør fokusere på hva han kaller ”hele” mennesker hvor det å involvere seg, diskutere og vise empati er viktig. Seippel mener dette bidrar til å utvikle forpliktende relasjoner som igjen er et gunstig utgangspunkt for en sunn samfunnsutvikling hvor ulike mennesker og grupper av mennesker får påvirkningsmuligheter. Ved å fokusere på ”hele” mennesker utvikles også forpliktende fellesskap med den konsekvens at sosial og politisk kapital blir utviklet (Seippel 2002A). Som jeg vil vise i fortsettelsen er disse argumentene fra Seippel relevante for prosesser i studien.

I fortsettelsen blir det interessant å spørre: Hva er så en frivillig organisasjon og hva karakteriserer den? Ørnulf Seippel oppsummerer en teoretisk debatt på feltet slik:

(i) medlemskapet er frivillig, (ii) foreningene er uavhengige av tredje part (marked, offentlige myndigheter), (iii) beslutningsstrukturer er demokratiske, (iv) den viktigste ressursen er frivillig og ulønnet arbeid, (v) organisasjonen har en klar interesseforpliktelse ovenfor medlemmer, og (vi) arbeider målspesifikt og målorientert (Seippel 2002A: 204).

Med utgangspunkt i de organisatoriske beskrivelsene av RK i kapittel 2 synes det klart at organisasjonen er en frivillig organisasjon. Men, like tydelig er det at Flyktningeguiden ikke oppfyller Seippels definisjon ovenfor da prosjektet som forklart under pkt. 2.2 er avhengig av offentlige myndigheter. I denne sammenhengen og som et argument for egnethet er det også interessant at RK skal ha mottatt, ifølge prosjektledelsen, en henvendelse fra Bergen Kommune om å starte opp Flyktningeguiden. Grunnen for dette var at kommunen selv ikke hadde den nødvendige kompetansen til å løse disse integrasjonsoppgavene.

Bø (1989) på sin side argumenterer på linje med Seippel og Walzer når han hevder at frivillige organisasjoner kan gi den enkelte sosial kontakt, vedlikehold av nettverkskontakter, kulturoverføring, normdanning, utforming av eget miljø, trygghet, struktur og oversikt over

nærmiljøet samt fjerne barrierer mot kommersielle fritids og kulturtilbud. Dette er nettopp hva guidene skal hjelpe flyktingene med å utvikle gjennom aktiv deltagelse i koblingene i Flyktingeguiden.

Drøftelsen av teori ovenfor gir argumenter for at det sivile samfunnet, i denne studien representert ved Flyktingeguiden og RK, er godt egnet som arena for sosial integrasjon. Det finnes også argumenter for at samhandling og aktiviteter i regi av organisasjoner tilhørende det sivile samfunnet skaper forpliktende sosiale relasjoner, utvidelse av sosiale nettverk og utvikling av sosial kapital.

3.3 Sosial integrasjon

Som indikert helt innledningsvis favner begrepet sosial integrasjon vidt og det eksisterer ingen konsensus om et presist avgrenset innhold. Det kan betraktes som hva Herbert Blumer karakteriserer som et sensitiverende begrep for å vise til en særskilt type sosiologisk begrep. Andre eksempler på dette kan være demokrati, identitet og kultur. Typisk for denne typen begreper er at de gir leseren assosiasjoner og tanker om retningen på innholdet i begrepet. Slik begrenser de ikke tanken og kan peke på linjer med interessante problemstillinger, men evner altså ikke å presist avgrense innholdet i begrepene (Seippel 2002A). Utfordringen med begrepene generelt og sosial integrasjon spesielt blir nettopp denne vagheten. Og mer presist, å konkretisere en studie og utvikle perspektiver som gjør at begrepet blir teoretisk fruktbar i forhold til empiriske analyser. Dette kapitlet er i så måte en konkretisering og utvikling av teoretiske perspektiver som jeg legger til grunn for analyse av empirien som inngår i studien. Ett ledd i denne utviklingen har vært å operasjonalisere sosial integrasjon gjennom begrepene sosialt nettverk og sosial kapital. Operasjonaliseringen har sitt utgangspunkt i mitt syn om at sosial integrasjon handler om bygging av sosiale nettverk og utvikling av sosial kapital (Granovetter 1973, Portes 1998), sammenhenger jeg skal synliggjøre i pkt. 3.4 og 3.5.

Videre kan man nærme seg begrepet sosial integrasjon på to ulike måter, som sosial integrasjon eller systemintegrasjon (Seippel 2002A). Denne studien tar som nevnt under pkt. 3.1 utgangspunkt i den første tilnæringsmåten men vil forsøke å strekke tilnærmingen til å vise

hvordan flyktningene integreres i et større samfunn også. Studien vil også synliggjøre at flyktningenes sosiale integrasjon innebærer at samfunnet blir mer integrert gjennom at ulike sosiale nettverk knyttes sammen.

Seippel lanserer også to distinksjoner hva gjelder sosiale enheter. For det første skiller han mellom enheter på makro, meso og mikronivå og forklarer videre at sosiale enheter kan integreres både horisontalt og vertikalt. Førstnevnte kan fremstå som det umiddelbart logiske, men Seippel presiserer at sosial integrasjon gjerne foregår på tvers av nivåer. Eksempelvis ved at enkeltindivid integreres i grupper og organisasjoner, som er temaet i denne studien. Samt at stater kan integreres i regioner eller på globale nivåer (Seippel 2002A). Eksempler på dette kan være EU, FN og NATO.

Som Seippel (2002A) påpeker er det ikke bare mange måter å forstå begrepet sosial integrasjon på, men også stor variasjon i hvordan man tolker det en ser som sosial integrasjon eller som mangel på sådan. Dette siste avhenger gjerne av hvilket normativt utgangspunkt man har. For eksempel viser han til at analyser av sosial integrasjon vil kunne signalisere om man ser på utviklingen av det moderne samfunnet som fremskritt eller som et tilbakesteg. M.a.o. der noen ser integrering ser andre ekskludering. Hva gjelder det normative ståstedet i denne studien kan det knyttes til målsettingene som RK har formulert for Flyktningeguiden, se kapittel 2 for detaljer her.

Seippel sier: *sosial integrasjon handler om hvordan sosiale enheter henger sammen og utgjør en form for helhet og eller enhet* (Seippel 2002A: 14). Han hevder også at man kan skille mellom ulike sosiale enheter teorier fokuserer på, hvilket nivå de opererer på og ulike karakteristika som preger de sosiale relasjonene som knytter enhetene sammen eller ikke. Og at vi med dette bakteppet kan få mange forskjellige former for sosial integrasjon og mange tenkelige indikatorer som kan inngå i et empirisk studium (Seippel 2002A).

I denne studien legger jeg til grunn følgende definisjon: *sosial integrasjon handler om hvordan individer blir koblet med andre individer i sitt nærmiljø og hvordan de til sammen utgjør en slags enhet eller helhet*. Jeg vil nærme meg fenomenet ved å ta utgangspunkt i enkeltindivider og

fokusere på hvordan de utvikler relasjoner med utgangspunkt i koblingene. Jeg vil også studere hvordan relasjonene påvirker oppnåelsen av målsettingene og i hvilken grad flyktningene har blitt sosialt integrerte, med utgangspunkt i sistnevnte definisjon.

3.4 Sosiale nettverk

Analysen av sosiale nettverk har gjerne som mål å distansere seg fra mer atomistiske eller normativt orienterte sosiologiske analyser. En atomistisk orientering fokuserer på aktører som handler uavhengig av andre aktører. Her blir det aktørens personlige egenskaper som står i sentrum. Atomismen har imidlertid blitt avvist av tradisjonell sosiologi fordi den er for mikroskopisk og overser relasjonene mellom aktørene (Ritzer og Goodman 2003).

Nettverksteoretikere hevder gjerne at normative tilnærminger fokuserer på kultur og sosialiseringprosesser hvor normer og verdier blir internalisert i aktørene og bidrar til samhold. Denne tilnærmingen avviser imidlertid nettverksteoretikerne som hevder at fokus bør ligge på de mønstre av bånd som binder aktørene i samfunnet sammen (Misruchi 1994 i Ritzer og Goodman 2003)⁹. Samtidig som båndene ikke bør være så tette at de kan kalles en gruppe, da nettverksteoretikerne ønsker å flytte fokus vekk fra sosiale grupper og kategorier. Barry Wellmann ser det slik:

Network analysts want to study regularities in how people and collectivities behave rather than regularities in beliefs about how they ought to behave. Hence network analysts try to avoid normative explanations of social behaviour (Wellman 1983: 162 i Ritzer og Goodman 2003: 421).

Fra å ha klargjort hva nettverksteori ikke er ønsker jeg nå å klargjøre hva de er opptatt av, nemlig sosiale relasjoner eller objektive mønstre av bånd som knytter aktører i samfunnet sammen. Med aktører her sikter jeg til både enkeltpersoner og kollektiver av personer (Ritzer og Goodman 2003). Wellman beskriver fokuset til nettverksteori slik:

⁹ Jeg minner om hva som ble sagt under pkt. 3.3 om operasjonaliseringen av begrepet sosial integrasjon i studien.

Network analysts start with the simple, but powerful, notion that the primary business of sociologists is to study the social structure...The most direct way to study a social structure is to analyze the pattern of ties linking its members. Network analysts search for deep structures-regular network patterns beneath the often complex surface of social systems...Actors and their behaviour are seen as constrained by these structures. Thus, the focus is not on voluntaristic actors, but on structural constraint (Wellman 1983: 156-157 i Ritzer og Goodman 2003: 421).

Betydningen av strukturelle begrensninger i studien sier jeg litt om under pkt. 8.4. Videre er det et kjennetegn ved teori om sosiale nettverk at det fokuserer på en stor bredde av strukturer, fra makro til mikro. Som nevnt kan aktører være enkeltpersoner men også grupper og samfunn, bånd etableres på alle nivåer. Og det sentrale i sosiale nettverk er heller ikke den enkelte aktørs egenskaper men, relasjonene mellom aktørene, noe jeg skal vise i fortsettelsen (Ritzer og Goodman 2003).

I denne studien er det flere forhold som er interessante og som bør studeres. Særlig er den koblingsspesifikke samhandlingen og de sosiale nettverkene i tilknytning til disse sentrale. Videre er aktørene, hvilke typer av relasjoner som eksisterer og hva som preger disse relasjonene også viktige.

Samlet inneholder ulike typer nettverksteori en rekke begreper som fanger opp ulike fenomener. Blant de mest sentrale er *frekvens*, da forstått som interaksjonsfrekvens, og som går på hvor ofte aktørene treffes og hvor lenge de er sammen av gangen. Videre, *tetthet* som uttrykker i hvor stor grad individene som utgjør nettverket kjenner hverandre. Og, *intensitet* eller *emosjonell tilknytning* som går på kvaliteten på den enkelte relasjon (Bø 1989). Denne studien vil vektlegge frekvens og intensitet som også utgjør hoveddimensjonene i min analyse av ulike typer *ressursfellesskap*, se side 116. Videre er det også utbredt å karakterisere relasjoner i nettverk som *enfibrede* og *flerfibrede*. Dette er ikke aktuelt for min studie, men handler om roller individene i nettverket har ovenfor hverandre. Videre har vi *variasjon* som er et uttrykk for hvor like eller ulike sosiale bakgrunnsvariabler individene i nettverket har, noe som er svært

relevant i studien. Og vi har *symmetri*, *balanse*, *retning* eller *skjevhet* som går på ytelser, likeverdighet eller makt i den enkelte relasjon i nettverket (Bø 1989). Som nevnt under pkt. 1.2 er prinsippet om likeverd og gjensidighet slik RK formulerer det, noe som skal prege samværet mellom flyktning og guide, men jeg tar ikke dette direkte opp i studien.

Sentralt står også *sterke* og *svake bånd*, hvor førstnevnte handler om nære relasjoner som typisk familie og nære venner. Mens sistnevnte peker mot mer perifere relasjoner som bekjente og folk man møter tilfeldig, eksempelvis blir introdusert for (Granovetter 1973).

Granovetter kom gjennom sin studie av *svake* og *sterke bånd* tidlig på 1970 tallet, til den kunnskap at betydningen av *svake bånd* så langt hadde vært undervurdert. Med basis i egen og andres forskning hevdet han at disse båndene var vesentlig mer effektive sammenlignet med *sterke bånd* m.h.t. spredning av informasjon. Et forhold han fokuserer på er gjennom hvilke bånd informasjon om ledige jobber finner veien. Han hevder enkelt sagt at *sterke bånd* representerer mer lukkede og konserverende rom av informasjon. Mens *svake bånd* fungerer som hva han kaller *broer* mellom ulike nettverk eller rom av informasjon, som derfor genererer ny informasjon (Granovetter 1973).

Granovetter fulgte temaet opp i en artikkel ni år seinere (Granovetter 1982 i Ritzer og Goodman 2003) hvor han hevdet at nyere forskning på feltet støttet hans teorier. Men, han presiserer at *sterke bånd* er viktige i forhold til å få den første jobben eller etter periode med arbeidsledighet, noe som knyttes til at *sterke bånd* gjerne er mer tilgjengelige og at de har en annen motivasjon for å gi støtte.

Når jeg kobler begrepet sosiale nettverk til begrepet sosial integrasjon antar jeg at *sterke bånd* er sentrale for flyktningene i form av sosialt samvær og opplevelse av tilhørighet til egen familie og venner fra hjemlandet. Men, at guiden i utgangspunktet tilbyr et *svakt bånd* og *en bro* fordi han er etnisk norsk, har god kompetanse på vårt samfunn og kommer fra andre sosiale miljøer enn flyktningen og derfor kan tilby et nytt rom av informasjon for sistnevnte. Og her er jeg åpen for all informasjon og kunnskap som kan heve flyktningens sosiale kompetanse og ferdigheter. Typisk vil dette være informasjon som vil gjøre

flyktingen i stand til å få seg utdanning, skaffe seg venner, bli kjent i nærmiljøet, komme med i foreninger og klubber av ulike slag. Og når at flyktingen gjennom guiden utvider sitt sosiale nettverk i nærmiljøet blir han ikke bare sosialt integrert, men utvikler i tillegg sosial kapital. Men hvor mye flyktingene ”får ut av” guidene og deres nye ”informasjonsrom” avhenger av flere forhold. Se kapittel 7 og 8 for detaljer.

Sett fra et makroperspektiv ville fravær av *svake bånd*, føre til at guidenes sosiale nettverk og flyktingenes sosiale nettverk fungerer som to isolerte rom av informasjon. Og at flyktinger og ”potensielle” guider befinner seg i isolerte grupper hvor de utelukkende har sterke bånd til andre aktører. Konsekvensen blir at ingen av dem får tilgang til informasjon i andre grupper og i storsamfunnet. M.a.o. forhindrer *svake bånd* informasjonstap og legger til rette for flyktingers integrering til storsamfunnet (Granovetter 1973).

3.5 Sosial kapital

Nettverksrelasjoner av den typen som inngår i denne studien utvikler gjerne et normativt moment (Seippel 2002B). I denne studien henger det sammen med målsettingene for Flyktingeguiden som koblingene i prinsippet skal arbeide for å oppnå. Arbeidet skal etter intensjonen resultere i sosial integrasjon av flyktingene og til økt kunnskap om flyktningsproblemer for nordmennene som er guider. Samtidig vil arbeidet på et høyere nivå frembringe deltagerens sosiale ressurser som blir basis for gjensidig læring og utvikling av sosial kapital (Portes 1998).

Begrepet ”sosial kapital” har siden andre halvdel av 1990 tallet fått betydelig gjennomslag innen samfunnsvitenskapene og til dels økonomisk vitenskap. Også i den politiske debatten gjør sosial kapital begrepet seg nå gjeldene. Et eksempel på det er Verdensbankens innføring av begrepet som evalueringskriterium for fremtidige prosjekter (Foley og Edwards 2001 i Selle og Wollebæk 2005).

I Norden generelt er interessen for sosial kapital-begrepet stigende. Det er også interessant for denne studien at det vurderes som særlig relevant i forhold til forskning på frivillige organisasjoner, demokrati og velferdsregimer. Et eksempel på dette er tidsskriftet *Scandinavian Political Studies* som en tid tilbake lanserte et eget spesialnummer med sosial kapital som tema (Rothstein og Stolle 2003 i Selle og Wollebæk 2005).

Begrepet kan på linje med sosial integrasjon betraktes som et sensitiverende begrep med stor bredde i potensielle problemstillinger som ramme for analyse, normative og politiske fundament for analyse samt epistemologiske grunnsyn (Hjellbrekke og Korsnes 2005). Hva gjelder opprinnelsen til begrepet kan det spores tilbake til arbeider av sosiologene Pierre Bourdieu, Nan Lin og James Coleman. Bourdieu og Lin fokuserer på hva som er mest relevant for denne studien, nemlig individuelle former for sosial kapital, i forståelsen sosiale nettverk og hvordan målbevisst innsats i disse kan gi individuelle goder. Altså, som en form for instrumentell rasjonalitet. Coleman på sin side er mer opptatt av betydningen av sterke normer og effektive sanksjoner for å få kollektiver til å fungere (Selle og Wollebæk 2005).

Det var med boken *Making Democracy Work* som kom ut i 1993 at begrepet fikk stor gjennomslagskraft innen akademia. Robert Putnam strakk her begrepet fra de opprinnelige sosiologiske versjonene mot en statsvitenskaplig retning med fokus på deltagerdemokrati, politisk kultur og mangfold. Dette manifesterte seg ved hans fremheving av kollektive aspekt fremfor de individuelle aspektene ved begrepet. I motsetning til Lin og Bourdieu mener Putnam ikke at sosial kapital skyldes målrettede investeringer men, at det er mer et biprodukt av daglig sosial omgang. Putnam initierte med sine arbeider en debatt som fortsatt pågår og som regnes blant de mer vitale innen samfunnsvitenskapene. (Selle og Wollebæk 2005).

Blant de ulike forskningstradisjonene som er nevnt ovenfor vurderes Pierre Bourdieu sin definisjon og måte å tilnærme seg begrepet på som fruktbar for denne studien av flere grunner. Hans definisjon er presis og synes også mer instruktiv m.h.t. hvordan studiet av

aktuelle relasjoner kan gjennomføres sammenlignet med Robert D. Putnam som nevnt ovenfor. Bourdieus definisjon lyder som følger:

Sosial kapital er aggregatet av potensielle ressurser som er knyttet til å ha et varig nettverk av mer eller mindre institusjonaliserte forbindelser preget av gjensidig kjennskap og påskjønning - eller, med andre ord, til medlemskap i en gruppe - som gir hvert medlem støtte i den kollektivt eide kapitalen, en "fullmakt" som gir tilgang til kreditt, i ordets mange meninger (...). Det volumet av sosial kapital en gitt sosial agent har, avhenger således av størrelsen på det nettverket av forbindelser som agenten effektivt kan mobilisere, og av kapitalvolumet (økonomisk, kulturelt, symbolsk) til hver og en som agenten er knyttet til (Bourdieu 1986: 248-249 i Hjellbrekke og Korsnes 2005: 470).

Bourdieus instrumentelle forståelse med fokus på de fordelene individer kan få tilgang til ved deltagelse i grupper og den bevisste konstruksjon av sosialitet med formål å frembringe ressursene, kommer tydelig frem i originalversjonen: *The profit which accrue from membership in a group are the basis of the solidarity which makes them possible* (Bourdieu 1986: 249 i Portes 1998: 3). Når jeg nå knytter det som ble sagt om sosiale nettverk i pkt. 3.4 til sosial kapital begrepet synes det klart at sosiale nettverk ikke er gitt, men utvikles gjennom relasjonene, som en kilde til ressurser (Portes 1998). I denne studien kan det knyttes både til målsettingene for Flyktningeguiden og guidens overlegne volum og kvalitet på sosial kapital sammenlignet med flyktningen. Strategien er at guiden skal dele disse ressursene med flyktningen og gjennom det bidra til han eller hennes sosiale integrering.

Ifølge Portes (1998) inneholder Bourdieus definisjon et skille mellom nettverket og/eller gruppedlemskapet og ressursene som det potensielt gir adgang til. Et skille som legger til rette for en fruktbar sammenligning av hva de ulike koblingene har utviklet av sosial kapital.

Portes (1998) mener også Bourdieu skiller mellom ulike former for kapital og hevder at alle kapitalformer kan transformeres til økonomisk kapital som kan gi profit. M.a.o. kan

aktører gjennom sosial kapital få tilgang til økonomiske ressurser som for eksempel investerings tips, subsidierte lån og informasjon om marked som er skjermet. Aktører kan også øke sin kulturelle kapital gjennom kontakt med eksperter typisk tilhørende institusjoner som kan yte verdifulle vitnesbyrd. Dette er aktuelt i studien da en flyktning som er med i studien har behov for utdanning og jobb i jakten på å bli sosialt integrert.

Hva gjelder sosial kapital mener Portes (1998) at Bourdieu omtaler det som mer abstrakt enn kulturell og økonomisk kapital. Han påpeker at økonomisk kapital har individene i banken, kulturell kapital har de i hodene mens sosial kapital eksisterer i strukturer av relasjoner. For å være i besittelse av sosial kapital må individet følgelig ha relasjoner til andre individer gjennom sine sosiale nettverk. Og det er aktørene i de sosiale nettverkene som representerer potensielt tilgjengelige ressurser.

Og akkurat som kilder, mengde og kvalitet på sosial kapital varierer så er konsekvensene av tilgang på det forskjellige også. Nyere forskning på feltet anvender sosial kapital som indikator på forhold som barns intellektuelle utvikling, suksess innen utdanning og akademiske ferdigheter, kilder til ansettelse i jobb og karriereforløp, ungdomskriminalitet og forebygging og ikke minst av interesse her, immigrasjons og etniske entrepriser (Portes 1998).

En gjennomgang av litteraturen på feltet avslører ifølge Portes begrepets tre mest sentrale funksjoner; kilde til sosial kontroll, kilde til familiestøtte og kilde til ressurser gjennom ekstrarfamiliære nettverk. Flyktningeguiden faller åpenbart inn under sistnevnte funksjon, hvor de sosiale ressursene er hos aktørene i koblingene og deres sosiale nettverk. Særlig interessant er selvsagt de potensielle ressursene i guidens sosiale nettverk, som kan bli tilgjengelige for flyktningen dersom ting klaffer.

Jeg gjentar avslutningsvis en kritisk bemerkning som nevnt under avsnitt 3.2 men som også aktualiseres i forhold til teori om sosial kapital. Det går på det forhold at det utelukkende fokuseres på positive følger av sosial integrasjon og sosial kapital. Som jeg skal vise

gjennom kapitlene 6-8 er ikke konsekvensene av deltagelse i Flyktningeguiden utelukkende positive .

Kapittel 4: Metode

4.1 Innledning

I denne undersøkelsen har jeg anvendt en kvalitativ tilnærming og det henger sammen med problemstillingene som ble presentert i kapittel 1. Jeg har samlet inn informasjon om hvordan flyktninger og guider praktiserer Flyktningeguideordningen, og om guidingen bidrar til oppnåelse av de målsettingene RK har formulert. Disse målsettingene handler om hvorvidt flyktningene erfarer å ha blitt mer sosialt integrert i sitt lokalmiljø som følge av guidingen gjennom:

i) utvidelse av sitt sosiale nettverk, ii) læring av norsk, iii) økt kunnskap om nærmiljøet og ressurser som eksisterer der, iv) samt læring av normer og verdier i forhold til sosiale omgangsformer ("skikk og bruk") som gjelder i lokalmiljøet. En siste målsetting handler om hvorvidt guiden som følge av guidingen har lært om flyktninger og flyktningespørsmål.

Jeg har også samlet inn informasjon om hvorvidt flyktningene opplever å ha kommet inn i et miljø, være seg norsk, nasjonalt (forstått som hjemlandsmiljøet til flyktningen), internasjonalt eller om de ikke opplever noen miljøtilhørighet i Bergen. Jeg gjør oppmerksom på at hvorvidt de ovennevnte målsettingene blir å betrakte som nådd naturligvis avhenger av hvem flyktningene og guidene er (kapittel 5), hvilke motivasjoner de hadde for deltagelsen (kapittel 6), hva de konkret har gjort for å nå målsettingene og ikke minst hva slags relasjoner de har utviklet (kapittel 7). Hva flyktningene og guidene legger i begrepet sosial integrasjon er også interessant (kapittel 9). Jeg vil i fortsettelsen beskrive de metodiske valg jeg har foretatt underveis i studien og forsøke å vise hvilke konsekvenser det har fått for resultatet.

4.2 Utvalg

Et viktig skritt tidlig i prosjektet var å skaffe egnede informanter som kunne skaffe meg informasjon nok til å svare på problemstillingene. Siden jeg hadde bestemt meg for å skrive om Flyktningeguiden til RK trengte jeg informanter blant de frivillige i ordningen. Selv hadde jeg vært aktiv guide i prosjektet siden januar 2004 og kjente både prosjektet og flyktningeguidekoordinator Stella Gjerstad. Jeg hadde m.a.o. kunnskap om prosjektet og visste hvem jeg skulle henvende meg til. Etter noen e-poster og telefoner frem og tilbake ble det klart at

RK og Gjerstad var positive til studien og at sistnevnte ville hjelpe med å skaffe informanter. Jeg vurderte det som gunstig å få samarbeide med Gjerstad siden hun mer eller mindre kjente alle de 80 som var aktive i ordningen. Og at de frivillige ville få tillit til mitt studium dersom hun støttet det. Denne tilliten kunne igjen bidra til at folk ville stille opp som informanter.

Under møter med Gjerstad presenterte jeg planene for mitt studium og informantenes plass i det. Jeg skisserte at jeg trengte ca 10-12 informanter fordelt på 4-5 koblinger og at disse gjerne skulle være spredd m.h.t. sosiale bakgrunnsvariabler som kjønn, alder, sivil status, utdanningsbakgrunn, hjemland, religiøs tilhørighet og oppholdstid i Norge¹⁰. Gjerstad svarte på dette med å sende ut tilbudsbrev via e-post til alle som var aktive i ordningen i mai 2005. Hun foreslo også at vi kunne markedsføre prosjektet gjennom en artikkel i en RK-avis, om nødvendig.

Straks etter meldte 16 potensielle deltagere seg på via sms, e-post og på telefon til Gjerstad og meg. Henvendelsene samlet jeg på en liste og startet deretter å ringe alle for å kartlegge ovenfor nevnte bakgrunnsvariabler. Og i tillegg var jeg opptatt av at de skulle ha et skikkelig erfaringsgrunnlag å snakke ut i fra. Dette siste krevde at informantene var i slutten guideperioden¹¹, ferdige eller hadde fortsatt i en andre eller tredje guideperiode. Sist men ikke minst ønsket jeg informanter som snakket best mulig norsk og som derfor kunne beskrive sine erfaringer i detalj.

Etter å ha evaluert alle potensielle informanter over telefon satt jeg igjen med 13 personer som alle, på bakgrunn av faktorene som er presisert ovenfor, fremstod som velegnede informanter hver for seg og samlet¹². Neste steg ble at jeg avtalte intervju med hver og en av disse, spredd utover juni måned i 2005. Intervjuene ble med ett unntak gjennomført i RKs lokaler i Bergen sentrum, som ble stilt til disposisjon for meg.

¹⁰ Minner om at det ikke er tale om representativitet her, men et strategisk utvalg (Thagaard 2002), som innebærer at informanter velges ut i fra egenskaper og kvalifikasjoner som er strategiske opp mot problemstilling(ene). I studien antar jeg at informanter som fordeler seg ulikt på de sosiale bakgrunnsvariablene har forskjellige erfaringer å meddele.

¹¹ Som presisert i pkt. 2.1 er denne 10 måneder.

¹² På et tidlig tidspunkt vurderte jeg også å intervju informanter fra koblinger som hadde brutt samarbeidet, da disse kanskje kunne ha interessant informasjon. Gjerstad forklarte imidlertid at det var få brutte koblinger. Da jeg antok at tidligere aktive i prosjektet også kunne bli vanskelig å få til å stille, lot jeg det ligge. I den videre ferden "mistet" jeg fire intervjuer grunnet dårlig kvalitet på informasjon og frafall. For detaljer om de som er med i studien, se kapittel 5.

4.3 Innsamling av data

Ut i fra mine problemstillinger var det, som nevnt under pkt. 4.1, naturlig å velge en kvalitativ tilnærming som datainnsamlingsmetode. Konkret bestod dette i at jeg i løpet av våren 2005 utarbeidet to helstrukturerte intervjuguider (Kvale 2000), en for flyktningene og en for guidene, se vedlegg. Spørsmålene i intervjuguidene ble utformet på bakgrunn av problemstillingene og RKs formål med Flyktningeguiden.

Og selv om enkelte intervju tok overraskende vendinger til tider, gjorde intervjuguidene at jeg fikk et stort og sammenlignbart datamateriale. Sett i lys av størrelsen på intervjuguidene vil jeg si at informantene utviste en god porsjon tålmodighet, ikke minst fordi undertegnede ikke droppet mange spørsmål i intervjuguiden selv om avsporinger skjedde og historier/eksempler tok mye tid.

Jeg hadde kunnskap om Flyktningeguiden fra før masterstudiet og har under studien studert brosjyrer og annet informasjonsmaterialet fra RK om Flyktningeguideordningen. Jeg hadde som nevnt også flere uformelle samtaler med Gjerstad som velvillig svarte på alle mine spørsmål om og rundt prosjektet. Under forberedelsene av datainnsamlingen vurderte jeg hvorvidt deltagende observasjon under fellesarrangementer i regi av Flyktningeguiden kunne gi relevant informasjon, men dette ble uaktuelt da slike arrangementer ikke ble organisert i den perioden da datainnsamlingen av tidshensyn måtte skje.

4.4 Forholdet forsker - informant

Videre ønsket jeg under forberedelsene av datainnsamlingen at intervjuene skulle bli gjennomført på et nøytralt og rolig sted. Det ville være praktisk om det kunne være i Bergen sentrum. Jeg nevnte dette for Gjerstad som skaffet et møterom i RK sitt hus i Bergen sentrum. Huset var kjent for informantene og jeg antok de ville slappe av når de møtte meg der.

Jeg startet intervjuene med å presentere meg selv og undersøkelsen, og hvilken rolle de som informanter var tiltenkt i undersøkelsen. Ingen reagerte synlig på denne introduksjonen. Angående det siste punktet om informantenes rolle opplyste jeg at jeg ville spørre de om hva

koblingen de var en del av hadde gjort for å nå målsettingene for Flyktningeguiden, og at denne informasjonen ville danne grunnlaget for min skriftlige rapport om studien. Videre forklare jeg om anonymitet, konfidensialitet og adgangen til å trekke seg på ethvert stadium av prosessen. Detaljer om dette følger under pkt. 4.6.

Før selve ”spørsmål/svar sekvensen” i intervjuene ba jeg informantene lage sosiogrammer¹³ (Grønmo og Løyning 2003), som viste deres sosiale nettverk i Bergen i dag. Samtlige gav tegn til overraskelse og noen syntes tydeligvis det var morsomt. Noen skrev fort rett ut mens andre stoppet og slet med å huske navn. Sistnevnte tipset jeg om ”kontaktlisten” på deres mobiltelefon, som gjerne ville inneholde navnene de ikke husket. Generelt brukte de mange tasterykk i forhold til antall navn de førte på sosiogrammet, noe som trygget meg på at listen ikke ble brukt til å lage et stort eller ”imponerende” sosiogram. Samtlige gav forøvrig inntrykk av å ha et sosialt nettverk i byen, stort eller lite, norsk eller internasjonalt. Sosiogrammet gav meg før intervjuet startet, en pekepinn på hvor store nettverk aktørene hadde og eventuelle nasjonaliteter som var representert gjennom personer der. Det gav meg også en pekepinn om hvilke sosiale nettverk guidene hadde å spille på ovenfor flyktingene.

Ellers samtykket alle informantene i at jeg brukte diktafon for å sikre deres fortellinger. Dette gav meg frie hender til å notere ikke-verbal informasjon som ble avgitt, eksempelvis smil og andre ansiktsuttrykk eller fysisk urolighet/ubekvemhet. Dette var informasjon som har vært til hjelp under tolkningen. Et generelt trekk beskrevet i disse notatene er at samtlige flyktinger unntatt en, viste seg ubekvemme da jeg stilte spørsmålene knyttet deres opplevelse av tilhørighet. Etter tilhørighet som var det mest sensitive temaet under intervjuene, fulgte avsluttende spørsmål som ”roet ned” stemningen til flyktingene før det hele var over (Thagaard 2002). Intervjuguidene var, som det fremgår av vedleggene, komponert med ”tryggingsfaser” innledningsvis og avslutningsvis og mer krevende og sensitive spørsmål i midten av intervjuet (Thagaard 2002).

¹³ Sosiogrammer er en veldig vanlig form for illustrasjoner av sosiale nettverk (Grønmo og Løyning 2003) og som i studien kort sagt består av et punkt (en sirkel) som det går linjer fra til andre punkt (personnavn). Enkeltvis representerer linjene relasjoner og samlet illustrerer de informantens sosiale nettverk. Se vedlegg for eksempel på et (anonymisert) sosiogram hentet fra studien.

Under intervjuene fikk jeg bekreftet inntrykket fra telefonsamtalene at flyktingene generelt var gode til å snakke norsk. De beskrev egenopplevde sosiale prosesser på en klar og utfyllende måte¹⁴. Under samtalene fokuserte jeg på informantenes svar og stilte oppfølgingsspørsmål for å få mest mulig informasjon om det enkelte spørsmål og ikke minst for å få inntrykk av hvordan de hadde erfart guidingen. Konkret gav jeg mange oppfølgingsspørsmål begynnende med eksempelvis ”ja”, ”hmm”, ”hvorfor” og ”hvordan”. På denne måten gjorde jeg informantene til ”eksperter” (Thagaard 2002). Alle intervjuene slik jeg husker de i ettertid bar preg av fruktbare dialoger i en hyggelig atmosfære. Særlig tre av flyktingene gav meg umiddelbart etter intervjuet inntrykk av at de syntes det var ”godt” å ha gitt sin versjon av hvordan de erfarte Flyktningeguiden og også hvordan deler av deres liv hadde vært. Tre av guidene sa de syntes spørsmålene var gode eller de hadde fått øynene opp for ting de ikke hadde tenkt på å gjøre tidligere og som de nå kunne rette på (selv om tre av fire koblinger er ferdige med den formelle guideperioden fortsetter de og møtes).

4.5 Analyse

Transkriberingen av intervjuene gjennomførte jeg mellom intervjuene i juni 2005 og utover høsten s.å. Konkret skjedde dette ved at jeg skrev rett ut fra tape (diktafon)¹⁵. Da dette var ferdig satt jeg med til sammen ca 160 sider data. Neste skritt ble å lese igjennom og kode (Kvale 2000). Da det var gjort laget jeg et stort skjema med alle analysetemaene langs en vertikal akse og aktørene (koblingsvis) bortover på en horisontal akse. Deretter fylte jeg inn nøkkelord som uttrykte kjernen i svarene til aktørene, på spørsmål om analysetemaene. Skjemaet ga meg i fortsettelsen raskt oversikt over ca 160 sider data, pluss at mønster i funnene ble synliggjort. Et tilsvarende skjema laget jeg for informantenes bakgrunnsvariabler.

Da skjemaet med aktørens svar på analysetemaene var ferdig startet en prosess med utvikling av analytiske kategorier. Ulike sett med kategorier ble prøvd ut før jeg landet på de som fremgår i pkt. 8.3. Vurdert opp mot det teoretiske rammeverket (kapittel 3) og informantenes svar var kategoriene i pkt. 8.3 de som fikk best frem hva som skiller informantene/koblingene fra

¹⁴ Se kapittel 6 og 7 for eksempler.

¹⁵ De sitatene fra empirien som gjengis i oppgaven er utsagn valgt for illustrasjon som signaliserer kjernen i deres standpunkt til spørsmålet.

hverandre. Og følgelig legger best til rette for en sammenligning av hvordan sistnevnte har erfart deltagelsen.

Ellers har jeg tolket utsagnene til informantene ut ifra hvordan de ble meddelt av informanten. Jeg har forholdt meg til hva informantene har fortalt om sine erfaringer, som riktig og virkelig for dem. Forøvrig har jeg knyttet funnene til eksisterende teori på feltet, noe som har gitt en dypere forståelse for hva dataene representerer.

Et annet forhold jeg vil trekke frem er at alle utsagn informantene har gitt meg, er utsagn gitt på ett tidspunkt. Og når utsagnene omhandler sosiale prosesser i fortiden blir de retrospektive betraktninger. Og i forbindelse med slike gjenfortellinger spiller informantenes minne, livsløp og bevissthet en rolle. Poenget er at ved gjenfortellinger er det muligheter for at informanter vil gi et visst inntrykk og at de samtidig er bevisste om at inntrykket ikke er representativt. Dette er et sentralt problem i kvalitative studier av denne art. Alternativet ville være å lage tidsseriedata (Thagaard 2002), noe som ville tidsmessig ville ligge langt utenfor rammen for en masteroppgave.

For øvrig har min tenkning underveis i studiet vært preget av en metodologisk relasjonisme (Bourdieu og Wacquant 1995). Dette henger sammen med at studiet handler om hva flykninger og guider skaper sammen. Men, da innenfor rammen av RK som en frivillig organisasjon som setter myndighetens integrasjonspolitik ut i livet. Funnene i studiet blir, slik jeg ser det, til i spennet mellom flykninger og guider på individnivå og Flyktningeguiden/RK og norsk integrasjonspolitik på makronivå.

4.6 Etske vurderinger

Sist men ikke minst har etiske overveielser måtte finne sted kontinuerlig gjennom hele prosjektet. Et tankemessig utgangspunkt her har vært NESH sine tre hovedprinsipper: ”Ingen innvadering, ingen utlevering og maksimal åpenhet” (Thagaard 2002). Målet har vært å skaffe relevant informasjon uten at informanter eller andre har blitt skadelidende på noen måte.

Mer konkret startet jeg intervjuene med å innhente informert samtykke fra informantene. Deretter forklarte jeg om anonymisering og at jeg ville bruke pseudonymer ved presentasjon av empiri i sluttrapporten. Følgen av anonymiseringen ble at de som informanter ikke senere kunne identifiseres. Videre forklarte jeg om konfidensialitet, at informasjonen kun vil ligge på min laptop som utenom bruk blir låst ned sammen med tape og disketter. Og at tapene med intervju ville bli slettet når transkribering er foretatt. I sluttrapporten har jeg skrevet direkte sitater av informantenes svar på mine spørsmål. Pauser er markert med opphold og ikke-verbale uttrykk står i parentes. Å presentere informantenes sitater på denne måten håper jeg vil bidra til at sistnevnte opplever seg og sine utsagn respektert.

For øvrig har jeg ikke under studiet møtt frivillige som jeg tidligere har møtt i egenskap av guide. Dette har gjerne sammenheng med at jeg har deltatt på få fellesarrangementer og derfor ikke har møtt mange personer i andre koblinger, som igjen kunne dukke opp som informanter i studien. Det er også et moment her, som generelt for anonymitetsproblematikken i studien, at guideperioden kun er 10 måneder, noe som betyr at gjennomstrømningen av folk er stor og over tid blir det ikke så lett å gjenkjenne folk.

4.7 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet

Dette er begreper som anvendes for å vurdere sannhetsverdien til kvalitative studier (Thagaard 2002) og representerer i så måte en annen versjon av begrepene reliabilitet, validitet og generaliserbarhet som anvendes i kvantitative studier. Først hva gjelder begrepet troverdighet, så har informantene under de forholdene som beskrevet ovenfor fortalt meg visse historier. Hva de ville fortelle andre personer og under andre omstendigheter er vanskelig å vurdere. Her kommer også problematikken med minne, livsløp og bevissthet inn igjen som nevnt under pkt. 4.5.

Videre har det som nevnt vært min oppfatning at informantene generelt var veldig åpne og oppriktige under intervjuene. Mitt fokus på hva informantene sa under intervjuene gikk også på å vurdere hvor ”riktig” informasjonen kunne være. Og som nevnt ovenfor kan man aldri vite sikkert, men mange åpnet seg og svarte veldig direkte, et eksempel er Anders som vist under pkt. 2.1 sa; ”*Jeg driter i medisin*”. Men det var også tilfeller hvor informanten ikke ville snakke om

ting, for eksempel Edwan som tidlig under intervjuet nektet å fortelle om hvordan han kom til Norge som flyktning.

Videre har vi begrepet bekreftbarhet som går på min tolkning av funnene og i hvilken grad jeg som forsker har vært kritisk til egne tolkninger. Det er her interessant om mine funn henter støtte i annen forskning på feltet. Hva gjelder egne tolkninger har jeg forsøkt å være kritisk til egne tolkninger av informantenes utsagn. Nevner vedrørende overførbarhet at det tenkes at funnene i studien kan overføres til andre lokale flyktningeguideprosjekter i RK og andre tiltak i regi av frivillige organisasjoner.

4.8 Oppsummering

Jeg har i dette kapitlet redegjort for hvordan jeg har gått frem og de metodevalg jeg har gjort i studien. Som nevnt ble kvalitative intervju valgt som datainnsamlingsmåte fordi problemstillingene i oppgaven krevde en metode som kunne fange opp sosiale prosesser. Hovedkilde til data er de kvalitative intervjuene, men jeg har også hatt uformelle samtaler og studert RK-materiell for å samle informasjon om Flyktningeguiden.

Videre har jeg beskrevet hele forskningsprosessen trinn for trinn, hva jeg har gjort og hvilke konsekvenser mine valg har fått for studien. Konkret har dette gått på forberedelser som hvordan utvalg av informanter ble gjort og videre hvordan intervjuene forløp, og videre bearbeidelse av dataene og analysefasen. Avslutningsvis har jeg drøftet sannhetsverdien/validering av dataene i studien.

Kapittel 5: Aktørene

5.1 Innledning

Jeg vil nå presentere de ni aktørene som utgjør de fire koblingene som er med i studien. Formålet er å presentere dem ved hjelp av sosiale bakgrunnsvariabler. Aktørene blir presentert koblingsvis fordi det ikke bare får frem egenskaper ved den enkelte, men også hvordan dette står i forhold til egenskaper til den/de andre i koblingen. Jeg vil begrunne hvorfor dette er fruktbart innledningsvis i kapittel 6. I hver kobling blir flyktningen(e) presentert først, deretter guiden.

5.2 Kobling A

Edwan

Edwan er 28 år, ugift og er fra Palestina. Han kom til Norge for halvannet år siden som kvoteflyktning. Hvorfor han flyktet ønsker han ikke å svare på. Her i Bergen kom han med i Flyktningeguiden hvor han ble koblet med Anders. Koblingen har vart i 10 måneder og er den eneste i denne studien som ikke er formalisert i kontrakt. Edwan begrunner dette med at han ikke ville ha tid til å komme på alle møter da han hadde dårlig tid p.g.a. studier på universitetet og jobbing. Ifølge Edwan er han og Anders ikke ferdige med guideperioden, som eneste kobling i studien.

Edwan bestod den obligatoriske norsktesten etter bare 7 måneder. Nå er spesialisering innen medisin ved Universitetet hans hovedfokus. Ved siden av jobber han som sykepleier ved et sykehjem i Bergen. Han er utdannet lege fra Romania hvor han også jobbet som lege før flukten. Forøvrig er Edwan muslim og har ingen familiemedlemmer i Norge. Men, han har venner, norske som internasjonale. Han kjente en nordmann, Tore, som han ble introdusert for av en venn før han ble aktiv i Flyktningeguiden.

Edwan karakteriserer seg selv som en sosial person som liker å møte mennesker og diskutere. Han liker frivillig arbeid og har lyst til å jobbe som frivillig i RK i fremtiden. Utover RK er han

medlem i Palestinakomiteen. Som person fremstod Edwan som en ambisiøs og idealistisk person. På intervju tidspunktet opplevde han et veldig press fra MOKS, noe svarene hans bærer preg av.

Anders

Anders er 27 år, ugift, bor i Bergen og jobber som konsulent for et programvarefirma i Oslo. Anders har videregående skole fra Tyskland hvor han bodde i 6 år. Videre har han examen philosophicum og studier innen engelsk og filosofi som ikke er avsluttet. Anders har bodd fast i Bergen siden 1997. Han forteller at når han nå er guide for Edwan er det tredje gang han er flyktningeguide. Tidligere har han guidet to mannlige flyktninger fra h.h.v. Afghanistan og Palestina. Følgelig hadde han erfaring med flyktninger da han møtte Edwan. Anders er også aktiv i et politisk parti og har ifølge han selv gjort "massevis" av frivillig arbeid, primært informasjonsarbeid innen student og kultursektoren. Samtidig med Flyktningeguiden har han også vært frivillig leder for ett nettsted i 3 måneder.

5.3 Kobling B

Farheah

Farheah kommer fra Somalia, er 26 år, muslim og skilt. Hun har ingen barn. Hun kom til Norge i 1999 som asylsøker. Hun forteller at krig var grunnen til at hun flyktet først fra Somalia til Kenya og videre til Norge. En profesjonell menneskesmugler skaffet henne pass og reise fra Kenya til Norge.

I Flyktningeguiden var Farheah først i 3-4 måneder i en kobling som ble brutt. Deretter ble hun koblet med Stine. Kontraksperioden deres var ferdig i april 2005 men de har fortsatt å møtes etter dette. Farheah har bestått den obligatoriske norsktesten og har fortatt å ta videregående fag på kvelden ved siden av full vikarjobb. På spørsmål om hun hadde jobbet før flukten svarte Farheah at hun ikke hadde jobbet i Somalia men, i onkelens butikk i Kenya det halvannet året før hun kom til Norge. Hun har en del venner i Bergen, men ingen familiemedlemmer. Bestevenninnen i Bergen er også fra Somalia. Farheah fortalte og at hun har en kjæreste som er somalier. Han bor i Italia men besøker henne ofte i Bergen.

Før Farheah kom med i Flyktningeguiden hadde hun bare møtt en nordmann. Det var en dame i nabolaget fra tiden hun bodde på Vestlandsheimen. Denne damen snakket litt somalisk og hadde jobbet for RK i Somalia. Videre beskrev Farheah seg selv som en utadvendt og aktiv person som synes skole, venner og jobb er nok i dagliglivet. Hun er ikke medlem i noen annen organisasjon enn RK. Gjennom intervjuet fremstod hun som utadvendt, humoristisk og positiv.

Stine

Er 22 år, har samboer og studerer juss på fjerde året. Hun kommer fra Oslo vest, men har bodd 3 år i Bergen. I tillegg til studiene er hun altså aktiv i Flyktningeguiden. Hun kom med på prosjektet i januar 2004 og var formelt ferdig med guidingen i desember 2004. Men selv om kontraktstiden er over har hun og Farheah fortsatt å treffes. Stine forteller at hun ikke kjente noen flyktninger eller innvandrere før hun møtte Farheah, noe hun selv oppfattet som litt for begrenset. Dette var noe av motivasjonen for å bli flyktningeguide. Da hun også ble tipset av kamerater om Flyktningeguiden og hadde gode assosiasjoner til RK valgte hun å bli med. Stine oppgir ikke å ha vært medlem i noen annen frivillig organisasjon enn Røde Kors. Og av tidligere frivillig arbeid oppgir hun leder av Operasjon Dagsverk på videregående. For øvrig skildrer hun seg selv som en åpen og aktiv person.

5.4 Kobling C

Omid

Omid er 25 år, ugift og kommer fra Iran. Han kom til Norge i 2003 som kvoteflyktning gjennom FN. Han forteller at religion var årsaken til at han flyktet. I Flyktningeguiden var han først i en kobling som varte i en uke før han ble koblet med Petter i mars 2004. Men, selv om den formelle guideperioden opphørt i mars 2005, har de to fortsatt å møtes.

Omid er ferdig med obligatorisk norskundervisning da han bestod norsktesten etter 1 år med undervisning. Han er også utdannet bilmekaniker fra en videregående skole i Bergen. Han har sin religiøse tilhørighet i Bahai, som for øvrig har et miljø i Bergen hvor han er aktiv. Videre har han ingen familiemedlemmer i Bergen eller Norge. Derimot har han mange venner, både iranske, internasjonale og norske. Før Omid kom med i Flyktningeguiden hadde han kun møtt en

nordmann som en skolekamerat hadde introdusert han for. Hjemme i Iran før flukten, jobbet han med teknologi.

Hva gjelder organisasjonsdeltagelse er Omid bare aktiv i Bahai og Flyktningeguiden. Han beskriver seg selv som en aktiv person og mener skole, venner og jobb tilfredsstiller hans hverdag. Under intervjuet fremstod han som åpen, moden og realistisk.

Petter

Petter er 24 år, har samboer og er fra Kristiansand. Av utdanning har han bachelorgrad i sammenlignende politikk og har nå fortsatt på første avdeling juss ved Universitetet i Bergen.

Han kom med i Flyktningeguiden i februar 2004 som guide for Omid. Den formelle guideperioden ble avsluttet februar 2005, men de to har fortsatt å møtes etter dette.

Selv begrunner egen deltagelse med at han synes tiltaket er bra og at han ville være med i Røde Kors. For øvrig kjente han innvandrere før han kom med i Flyktningeguiden. Før han ble guide har Petter også vært aktiv 1 år i besøkstjenesten til RK. I tillegg har han vært aktiv i ulike foreninger på Universitetet. Ellers beskriver Petter seg selv som en aktiv person, åpen for å være med på nye ting, noe han mener han deler med Omid.

5.5 Kobling D

Baina

Baina er 38 år, gift, har to barn, er muslim og er opprinnelig fra Sudan. Av politiske grunner måtte han i 1993 flykte fra hjemlandet til Kongo hvor han stiftet familie og ble boende i 10 år.

Deretter kom han som kvoteflyktning til Norge i 2003, og har på intervjuetidspunktet bodd her i 1 år og 9 måneder. Baina hadde bare vært i Norge i 3-4 måneder før han i november 2003 kom med i Flyktningeguiden. Han var først med i en kobling som han gikk ut av for å danne gruppekobling med Aniza og Vilde. Videre er det 6 måneder siden den 12 måneder lange kontrakten med Vilde ble avsluttet. Men de har møttes etter dette. Baina studerte matematikk i 4 år ved et Universitet i hjemlandet og har også 2 års datastudier fra landet han bodde i før han kom til Norge. I hjemlandet jobbet han i 1 år som lærer i matematikk og fysikk. I nabolandet jobbet han i administrasjon i et byggefirma samt drev eget firma. I Bergen har Baina bestått norsktesten og

har nylig avsluttet en praksisperiode ved Bergen Byarkiv. Og til neste år fortsetter han på sin masteroppgave i matematikk ved Universitetet. Her i byen bor han sammen med kone og to barn, men har ingen øvrige familiemedlemmer i Bergen/Norge. Dog har han venner, også fra hjemlandet, her i byen.

Før Baina kom med i Flyktningeguiden hadde han møtt kun en norsk person, Gudrun som er en venninne av hans kone Aniza. Hva organisasjoner angår er ikke Baina medlem i andre enn RK. Som person beskriver han seg selv som aktiv og sosial. Under intervjuet gav han inntrykk av å være en positiv, engasjert og reflektert person.

Aniza

Aniza er 29 år, protestant, kommer fra Kongo og er gift med Baina som hun har tre barn med. Hun kom til Norge i 2003 sammen med mann og barn som kvoteflyktning gjennom FN-systemet. Hun hadde på intervjutidspunktet bodd i Norge i 1 år og 9 måneder. Fra hjemlandet har hun ett års høyere økonomisk utdanning. Hva hun skal utdanne seg til og jobbe med her fremover har hun ikke bestemt seg for ennå. Jeg spurte henne ikke om årsak til flukten da hun forklarte at hun ikke jobbet men var hjemmeværende med barn i hjemlandet før flukten. Jeg antar at hun måtte flukte p.g.a. Bainas politiske engasjement.

Vilde

Vilde er 20 år, ugift og kommer fra Laksevåg. Her bodde hun frem til for ett år siden da hun flyttet til Bergen i forbindelse med medisinstudier. På intervjutidspunktet har hun fullført det første studieåret. Før Vilde ble guide for Baina var hun støttekontakt for en jente (flyktning) på Vestlandsheimen i to år, riktignok med en overlappingsperiode. Her ble hun også kjent med deler av jentas familie samt andre barn som bodde på Vestlandsheimen i den aktuelle perioden. Som motivasjon oppgir Vilde at hun hadde et friår fra studier, hvor hun hadde tid til frivillig arbeid. Videre forteller hun at hun synes RK er en bra organisasjon og at hun gikk inn på deres hjemmesider på nettet for å finne en aktivitet hun kunne tenke seg å bli med på. Her fant hun Flyktningeguiden. For øvrig er hun ikke medlem eller aktiv i noen annen frivillig organisasjon parallelt med Flyktningeguiden. Dog nevner hun å sitte i hyttestyret på skolen. Vilde beskriver seg selv som en aktiv og utadvendt person.

Kapittel 6: Motivasjoner

6.1 Innledning

Formålet med dette kapitlet er å belyse de motivasjoner aktørene hadde for å bli med i Flyktningeguiden. I denne studien er motivasjon operasjonalisert som hvorfor deltagerne er blitt med og hva de vil oppnå både for seg selv og den/de andre som inngår i koblingen.

For å få et inntrykk av aktørenes motivasjoner, anvender jeg de tre indikatorene; direkte begrunnelse (for deltagelse), syn på nordmenn og flyktninger og gjensidige forventninger. Til sammen kan indikatorene gi et bilde av den enkelte aktør sin motivasjon og hvordan denne harmonerer med motivasjonen(ene) til den/de andre aktøren(ene) i koblingen. Jeg antar i fortsettelsen at aktørenes motivasjoner før oppstart av guidingen påvirker guideperioden, både hva gjelder innsats for å nå målene for prosjektet og utvikling av relasjoner.

På intervjutidspunktet var tre koblinger formelt avsluttet mens den fjerde koblingen var i slutten av kontraktperioden. At aktørene har fått perioden før oppstart tidsmessig på avstand kan bidra til at informantene er mer eller mindre bevisste på hva slags motivasjoner, forventninger og holdninger de hadde i den aktuelle perioden. Men det kan også tenkes å bidra til at aktørene tolker forholdene slik at de nå passer inn i et bilde de foretrekker, som drøftet i pkt. 4.5.

Jeg vil nå ta utgangspunkt i koblingene og drøfte de motivasjoner som kommer frem der. På linje med hva som ble sagt i kapittel 4 gjør jeg oppmerksom på at det er ikke den enkeltes motivasjon isolert som er interessant her, men hvordan de ulike motivasjonene i koblingene harmonerer med hverandre. Og jeg antar m.a.o. at det er en sammenheng mellom folks bakgrunn (kapittel 5), hvorfor de blir med (kapittel 6), hva de gjør sammen (kapittel 7) og hva de sitter igjen med ved endt guideperiode (kapittel 8).

6.2 Kobling A

6.2.1 Direkte begrunnelse for deltagelse

Diskusjonen med Edwan om hvorfor han ble med gikk slik:

i: Hvorfor ble du med i Flyktningeguiden ?

o: Jeg tenkte at han (guiden) kom til å hjelpe meg, til å veilede meg på en måte. Han er nordmann og jeg trenger kanskje erfaring.

i: Ja. Erfaring med hva da ?

o: Med å forstå mennesker.

Og Anders:

i: Ja. Men, hvorfor ble du flyktningeguide ?

o: Det er.... jeg vil vite hvordan, vi bor i verdens beste land materielt sett. Og når vi møter folk utenifra og hvordan "de" ser "oss".

Umiddelbart ser det ut som om Anders og Edwan har motivasjoner som står langt fra hverandre. Jeg tolker Edwan slik at han vet at Anders har relevant kunnskap for han i integrasjonsprosessen han står ovenfor, men har ikke ennå bestemt seg om han trenger den eller vil ha den. Også i andre deler av intervjuet fremkommer det ambivalente holdninger fra Edwan på hva han trenger å lære om det norske samfunnet. Anders på sin side har en mer distansert interesse av at Edwan skal lære han om hvordan utlendinger ser på oss nordmenn.

6.2.2 Syn på nordmenn/flyktninger

Da jeg spurte Edwan om hvordan han opplevde nordmenn og det norske samfunnet den første tiden han var i Norge, svarte han at han hadde positive og negative erfaringer. Da jeg i fortsettelsen ønsket å få mer konkret informasjon gikk dialogen slik:

i: Ja. Men hva var ditt første inntrykk av nordmenn når du kom hit ?

o: Det var godt inntrykk rett og slett.

i: Ja vel, hvorfor da ? Hva var det som gjorde det ?

o: De har akseptert meg og det er stor forskjell mellom nordmenn og andre mennesker på en måte.

i: Hvordan da ?

o: Jeg tror at de prøver å respektere mennesker og flere mennesker.

i: Ja.

o: Men ikke hele tiden, hahaha.

i: Når er det de ikke gjør det da ?

o: Når de prøver å bevise at andre mennesker er verre enn dem eller ikke bedre enn dem.

i: Har du møtt på det ?

o: Ja, en fortalte meg en gang at "du må ikke jobbe frivillig for det er ikke vanlig her."

Dialogen Edwan refererer til utspant seg på en institusjon i byen hvor han jobbet frivillig en periode. Når han senere ba om muligheter for å få fortsette mot lønn, skal han ha fått til svar at de ikke trengte arbeidskraften. Han opplevde også at kollegaer gjorde narr av han fordi han jobbet gratis. Respekt fikk han først seinere når han mottok lønn for arbeidet. Dette var tidlige erfaringer som trakk Edwans gode inntrykk av nordmenn i negativ retning. Og som jeg antar ikke bidro til å forsterke hans motivasjon for sosial integrasjon.

Anders forklarer at hans tanker om flyktninger før guidingen startet var at de var veldig isolerte. Han begrunner dette med bilder skapt av media hvor de sitter på asylmottak, på offentlige steder hvor de ikke utvikler nettverk. Opphold hvor de er "ingen steder", sier han. Han har forøvrig vært guide for to andre flyktninger før Edwan og forteller at tankene om isolasjon bare har blitt sterkere gjennom guideperiodene. Slik jeg tolker utsagnene til Edwan og Anders, både de direkte begrunnelsene og de mer indirekte forholdene, så står motivasjonene deres langt fra hverandre.

6.2.3 Gjensidige forventninger

På spørsmål om hvordan Edwan så for seg at forholdet til Anders kunne bli, svarte han at han ikke hadde mange betingelser til Anders og at Anders hadde lyst til å hjelpe han. Videre forteller han at det tok syv måneder før han fikk guide og at han lært seg norsk på denne tiden. Med Anders ønsket han å få en guide, en veileder som kunne lære han om det norske samfunnet. Jeg tolker dette som forventninger om å bli sosialt integrert.

Anders svarte slik på hvilke forventninger han hadde til Edwan:

o: Jeg tenkte å møte noen som var i nærheten av Achmed. Vi kunne møtes å være sosiale også ikke bare være oss to. Vi kan være to også... "anything goes"....

I fortsettelsen forklarer Anders at Achmed var en flyktning han guidet før Edwan. Det var en relasjon han syntes fungerte svært godt. Jeg tolker svaret til Anders slik at han kanskje ønsket å overføre Achmeds egenskaper til Edwan. Noe som jeg forstår lett kan skje, men det er også en sterk forventning til en flyktning i situasjonen som beskrevet her.

6.2.4 Oppsummering

Som umiddelbar grunn for å bli med svarer Anders at han vil vite hvordan folk utenifra ser på oss nordmenn. Mens Edwan tenkte at Anders hadde kunnskap han ikke hadde bestemt seg for om han trengte ennå. Jeg tolker Edwans utsagn om tidlige erfaringer med nordmenn hvor han opplevde både respekt og mangel på respekt, som noe ambivalent. Anders på sin side så på flyktninger som isolerte før han ble med i Flyktningeguiden. Videre forventet Edwan at Anders skulle lære han om det norske samfunnet. Mens Anders håpet at Edwan lignet på en annen flyktning han guidet før Edwan. Begge er imidlertid opptatt av frivillighet. Edwan peker på at Anders som frivillig kan gi hva han kaller ”moralsk støtte”. Mens Anders ser frivillige guider som ”limet i systemet”. Samlet vurderer jeg motivasjonene til Anders og Edwan som svakt harmonerende.

6.3 Kobling B

6.3.1 Direkte begrunnelse for deltagelse

På spørsmålet om hvorfor hun ble med i Flyktningeguiden svarte Farheah slik:

o: Det er først og fremt, når vi er utenlandsk vi har jo mellom oss grenser, så ikkje i kontakt med hverandre. Så de som komme her og ikkje ha noen familie de føle seg ensomme. Og det er også umulig å få de på utlendingskontoret til å opplevde dette. Så egentlig vi jobber og i skolen og så hjem. Så treffer de ikke folk, sånn som meg, de føle seg ensom. Ikkje kontakt, ingenting.

.....

o: Bare gå på butikken, kjøpe noen ting og så skolen så hjem, så ingenting å gjøre. Så jeg tenkte det var det beste for meg å bli med Røde Kors og få flere muligheter. Og få lære mer om kulturen og flere ting, utenom skolen.

i: Ja. Forstår jeg deg sånn at du ble med i Flyktningeguiden fordi du ikke ville være ensom, du ville ha kontakt med mennesker, er det riktig ?

o: Ja.

Dialogen med Stine gikk slik:

i: Hvorfor ble du flyktningeguide ?

o: Det var vel egentlig en opplevelse av at jeg kommer fra vest i Oslo, hvor jeg aldri har hatt noen i klassen som er fra andre land. Og tenkte at det kanskje var litt snevert at jeg aldri hadde hatt kontakt med noen som ikke er "etnisk norsk", ja. Så tenkte jeg at det var kamerater snakket varmt om det, så tenkte jeg Røde Kors er kanskje bra for når man hører om det får man positive tanker med en gang. Så tenkte jeg at det var en fin ting. Også har jeg tid til det når jeg ikke har en jobb ved siden av, jeg jobber i feriene, så kan jeg jo gjøre noe fornuftig.

Kort sagt tolker jeg Farheah slik at hun ble med p.g.a. to ting, hun ønsket å lære om Norge for å bli sosialt integrert samtidig som hun ikke ville bli ensom. Stine tolker jeg slik at hun ble med fordi hun ønsket å utvikle egen personlighet.

6.3.2 Syn på nordmenn/flyktninger

På spørsmålet om hvordan hun opplevde Norge den første tiden forteller Farheah humoristisk om snøvær og kulde. Og om et råd hun fikk om å melde seg på Politihuset. Hun lo og sa at hun ville jo ikke i fengsel. Da jeg dreier diskusjonen inn mot nordmenn forteller hun:

i: Ja. Jeg tenkte også på hvordan du opplevde nordmenn jeg, i starten ?

o: Nordmenn, egentlig eg har jo ikke fått så mye negativt med nordmenn. Bare når jeg søke på jobb. Jeg fikk jo alltid grenser.

i: Hva mener du ?

o: Jeg søkte flere jobb og kunne vært til flere intervju men, når de se på meg så...annerledes med hvordan de snakker når jeg kom. Så etter hvert ingen ringer mer.

Stine derimot svarte slik på om hun hadde tanker om flyktninger før oppstarten av guidingen:

o: Ja. Kanskje at de kommer fra land som må være veldig vanskelig å komme fra. De fra Somalia, som hun (Farheah) jeg guidet kom fra. Den forventningen jeg hadde var at de må være helt "lost" og forvirret når de kommer til Norge hvor ting fungerer på en annen måte. Så jeg hadde egentlig ikke så mye forventninger til de. Jeg tenkte egentlig at det må være veldig vanskelig å tilpasse seg en helt annen kultur.

Det er tydelig at Farheah opplevde å bli diskriminert i arbeidssøkerprosesser. Men, jeg tolker henne slik at det ikke fargela noen stor del av bildet hun fikk av nordmenn i starten. Et bilde som ikke var så negativt. Stine signaliserer ydmykhet for flyktningers situasjon basert på historiene deres og omstillingen de står ovenfor i det norske samfunnet.

6.3.3 Gjensidige forventninger

På spørsmål om hvilke forventinger Farheah hadde til Stine og deres relasjon svarte hun:

o: Eg forventet at det skulle bli bra.

... ..

o: Eg tenkte på språk og kultur og kordan være med andre, selv om vi er forskjellige kulturer.

i: Forstår jeg deg slik at dette er ting du ville at Stine skulle lære deg om eller hva ?

o: Ja, språk, kultur og kordan forstå andre.

Stine derimot svarte slik på spørsmålet om hun hadde forventinger til forholdet til Farheah:

o: Jeg tenkte vel aldri at det kom til å bli noen nye bestevenninne eller noe sånn, men at det ville bli en bekjent som kunne ringe til, være sammen med og ha det gøy med. Og som man følte at man kanskje kunne hjelpe i form av forståelse for andre kulturer og sånn. Man har problemer med språket når man kommer ned på det mentale plan da, for å få det til å bli et nært vennskap da.

Jeg tolker Farheah slik at hun er positiv til Stine og forventer at hun vil hjelpe henne i å bli sosialt integrert. Stine derimot signaliserer at hun hadde en forventning som ikke har blitt innfridd.

Kanskje var det å få en venninne.

6.3.4 Oppsummering

Jeg tolker Farheah slik at hun ble med i Flyktningeguiden for å unngå ensomhet og bli sosialt integrert. Stine på sin side ønsket å utvikle egen personlighet. Og selv om Farheah opplevde å bli diskriminert i.f.m. jobbsøking fikk hun tidlig et i det minste ikke-negativt syn på nordmenn. Stine beskrev sine tanker før guidingen startet opp med ydmykhet ovenfor flyktingenes historie og tilpassningsutfordringer. Videre forventet Farheah at Stine skulle hjelpe henne å bli sosialt integrert. Hva Stine forventet av Farheah er hun litt uklar på men forteller at hun så for seg en person som hun kunne være sosial med og hjelpe å forstå andre kulturer, tolket som norsk kultur. Jeg er usikker på om hun forventet en venninne i Farheah. Begge er avslappet i forhold til RK som organisasjon men er opptatt av frivillighet som kilde til nærhet og fortrolighet. Stine poengterer også at frivillighet er gunstig for læringssituasjon, tolket som flyktingens læringssituasjon. Samlet synes jeg motivasjonene til Farheah og Stine virker godt harmonisert på noen punkter mens de står langt fra hverandre på andre.

6.4 Kobling C

6.4.1 Direkte begrunnelse for deltagelse

Under intervjuet av Omid startet diskusjonen rundt hans motivasjon slik:

i: Hvorfor ble du med i Flyktningeguiden ?

o: Det...det det er hjelpsomt også jeg kan..eh integrere meg kanskje....

Mens Petter omtalte det slik:

i: Hvorfor ble du flyktningeguide ?

o: Hmm...det var for det....jeg synes det at det er et bra tiltak...altså.. jeg håper at stadig flere nordmenn har lyst til å bli flyktningeguiden.

i: Ja vel, forstår jeg deg at du ønsker flyktningeguiden i en større skala ?

o: Ja større skala. Så det er litt det også kunne jeg godt tenke meg å bli med i Røde Kors.

Petter forteller videre at han i utgangspunktet ikke hadde så mye kunnskap om Flyktningeguiden men at han ble kurset om det, seinere. Jeg tolker Petter slik at han ville være med i RK for egen del. Det at han sympatiserer med tiltaket er jeg usikker på når han ble klar over. Da han sier at kunnskapen om ordningen kom senere kan det være at den umiddelbare grunnen for å bli med var egenmotivert men at dette senere har blitt justert i uegennyttig retning. Petter har også vært aktiv i besøkstjenesten i RK i ett år før han kom med i Flyktningeguiden. Omid på sin side sier slik jeg tolker han, at han ville ha hjelp til å bli sosialt integrert.

6.4.2 Syn på nordmenn/flyktninger

Da jeg spurte Omid om hvordan han opplevde nordmenn og det norske samfunnet i starten, svarte han at det var et samfunn som gav han avstand fra politikerne i hjemlandet Iran. Og at han ikke opplevde press til å mene bestemte ting. Videre sa han:

o: Nei, det er ikkje her.... og....mange skikkelige folk og....og samfunn med regler.

i: Ja. Mye regler synes du eller ?

o: Nei, gode regler ! (Trykk på slutten av setningen).

Diskusjonen med Petter gikk slik:

i: Hadde du gjort deg opp noen tanker, meninger om eller forventninger til hvordan flyktninger var, før du startet (som guide) ?

o: Nei....det altså...det hadde jeg ikke sånn .. jeg kan ikke si det på noen som helst måte...jeg hadde sikkert tanker...altså...jeg hadde vel ikke noe forventninger til flyktninger sånn generelt.

Petter kommer ikke på noen særskilte tanker eller forventninger han hadde før oppstarten av guidingen. Mens Omid på sin side hadde et positivt inntrykk av nordmenn og det norske samfunnet.

6.4.3 Gjensidige forventninger

Da Omid og jeg diskuterte hans forventninger gikk dialogen slik:

i: Hvis vi tenker på forholdet mellom deg og guiden, Petter. Hvordan, hvordan tenkte du at forholdet mellom deg og Petter kunne bli ? Hadde du noen forventninger til guidingen med Petter ?

o: Nei. Han var...han bare ville hjelpe meg. Eg håpte å være aktive sammen.

i: Ja.

o: Ikke hjelp til alt.

Petter fortalte dette om forventninger han hadde til relasjonen med Omid:

i: Hva slags forventninger hadde du til forholdet mellom deg og Omid ?

o: Ja hmm hmm, vanskelig, altså nei jeg hadde altså en forventning om at han skulle bli en venn rett og slett.

Det går klart frem av Omids utsagn at han tenkte seg Petter som en fremtidig hjelper og som han håpet likte aktiviteter. Petter derimot hadde forventninger som strakk lenger. Han forventet et vennskap.

6.4.4 Oppsummering

Både Omid og Petter gav noe uklare begrunnelser på hvorfor de ble med i Flyktningeguiden. Petter ønsket å bli med i RK. Utover dette syntes han Flyktningeguiden var et bra tiltak. Omid svarte noe usikkert om å få hjelp til å bli sosialt integrert. Han hadde fått et positivt inntrykk av nordmenn og det norske samfunnet tidlig. Mens Petter ikke kunne huske at han hadde spesielle

tanker eller forventninger om/til flyktninger før guidingen startet. Hva gjaldt Petters deltagelse hadde ikke Omid forventninger til at han skulle hjelpe han med ”alt”. Han ønsket at de kunne gjøre aktiviteter sammen. Petter derimot, forventet å få en venn. Ellers virker begge mer fokusert på hva frivillighet kan tilføre dem som kobling, enn at det er ett av RKs grunnprinsipper. Samlet vil jeg si at Omid og Petters motivasjoner fremstår som gunstige sammen, ikke fordi de er så klare og tydelige men fordi begge trekker i positiv retning.

6.5 Kobling D

6.5.1 Direkte begrunnelse for deltagelse

På spørsmål om hvorfor han ble med i Flyktningeguiden svarer Baina at han ville ha hjelp til å komme ut og få kontakt med andre mennesker. Han begrunner dette med at sosial kontakt er viktig. Kona Aniza sier at hun trenger hjelp til å være sosial med nordmenn. Også trenger hun å bli bedre i norsk. Jeg tolker Aniza og Baina slik at de vil bli sosialt integrert.

Vilde på sin side forteller som nevnt under pkt. 5.5, at hun oppdaget at hun hadde tid til å gjøre frivillig arbeid et år hvor hun hadde fri fra studier. Hun hadde kjennskap til RK fra før og sjekket hjemmesidene til organisasjonen på nettet. Flyktningeguiden pekte seg ut som interessant. Hun hadde også erfaring med flyktninger da hun hadde vært støttekontakt for en kvinnelig flyktning tidligere. Jeg tolker Vilde slik at hun ønsket å gjøre noe for flyktninger.

6.5.2 Syn på nordmenn/flyktninger

På mitt spørsmål om hvordan han opplevde nordmenn og det norske samfunnet den første tiden i Norge, svarte Baina at han syntes det var litt vanskelig å få kontakt med andre mennesker. I fortsettelsen uttrykker han seg tryggere og mer presist;

o: Jeg var litt sjokkert da jeg kom her. Eh, for det jeg fikk, jeg som hadde mange venner og som er født i en stor familie, er litt sjokkert over at jeg ikke kunne få en venn i Norge. Og at noen ganger kan vi sitte hjemme en måned uten å ha besøk. Det er veldig vanskelig. Men, etter 3 til 4 måneder fikk jeg min første venn og det var en dame. Og vet du hvordan jeg fikk kontakt med den damen ? Hun hadde en hund og min far har også en hund, så jeg er vant med å få kontakt med hund. Så engang som vi traff på butikken. Også stoppet jeg, jeg snakket ikke til henne men til hunden. Det var en ganske enkel ting som satte med i kontakt med den damen og jeg må si jeg fikk 3 ganger jobb som eksamensvakt ved videregående skole gjennom hun.

Det virker som Baina hopper noe i tid i starten av svaret men meningen fremgår klart. I møtet med det bergenske samfunnet opplevde han å bli sosialt isolert. Noe som stod i kontrast til det sosiale livet han hadde tidligere i hjemlandet sitt. Noe jeg tolker som et tegn på diskontinuitet i hans liv i den aktuelle tidsperioden. I fortsettelsen oppsummerer han med at det sosiale har gått bedre etter hvert. Og at det er mulig å komme i kontakt med nordmenn bare du finner en måte å gjøre det på. Aniza derimot, svarer slik på det samme spørsmålet:

o: I første syntes jeg det var vanskelig.

i: Hva var vanskelig da ?

o: Fordi vi ikke, hvis jeg går ut...alle går ”sånn rett frem” og ikke snakke sammen.

Hun forklarer i fortsettelsen at hun (også) må ta initiativ til kontakt for at det skal etableres kontakt. Og at du må kjenne folk for at de skal hilse på deg. Men, dette gikk bedre når norsken ble bedre og folk i nærområdet hadde sett henne flere ganger og var blitt trygge på henne. M.a.o. opplevde både Aniza og Baina sosial isolasjon i starten, men løste det forskjellig.

Vilde på sin side fortalte at hun ikke aksepterte medias fremstilling av flyktninger som kriminelle som utnytter det norske systemet. Hun mente at alle mennesker også flyktninger må møtes individuelt.

6.5.3 Gjensidige forventninger

Da jeg spurte Baina om hvordan han først hadde tenkt at forholdet til Vilde kunne bli, svarte han generelt at flyktninger må vite før de får guiden hva de vil få ut av guidingen. Først da kan de oppnå dette. Og at det er vanskelig å opparbeide seg et nettverk og skaffe seg kunnskap om samfunnet. Selv ville han ha informasjon om Norge, bygge et nettverk, lære regler, lære om levesett, verdier og skikk og bruk. Kort sagt var hans forventninger til Vilde med unntak av norsk språklæring, helt i tråd med målsettingene for Flyktningeguiden.

Aniza derimot svarte at hun ikke forventet seg noe spesielt av Vilde. Tydeligvis var det store forskjeller mellom hva ektefellene forventet seg. Vilde på sin side fortalte at hun ikke hadde noen forventninger til dem før guidingen startet. Hun innrømmet at hun hadde ønsket seg en ung

kvinne ettersom de da ville dele flere ting noe som kunne være gunstig m.h.t. aktiviteter. Men at hun stilte åpent og tok det som det kom.

6.5.4 Oppsummering

De direkte begrunnelsene som gis i koblingen vurderer jeg som svært gunstige for en guiderelasjon som det er tale om her. Vilde signaliserer en positiv motivasjon om å få gjøre noe for flyktninger. Baina og Aniza ønsker å bli sosialt integrerte, som også er formålet med prosjektet. Generelt mente Vilde at flyktninger som andre mennesker måtte møtes individuelt. Aniza og Baina på sin side opplevde begge nordmenn og det norske samfunnet som sosialt isolerende i starten, men fant løsninger på det.

Verken Aniza eller Vilde hadde forventninger til hverandre. Mens Baina hadde klare forventninger til at Vilde skulle hjelpe han å bli sosialt integrert. Videre virker alle tre relativt avslappet i forhold til RK og hva de står for. De virker mer opptatt av hverandre og guidingen. Alt i alt fremstår motivasjonene innad i koblingen som gunstige sammen. Baina og Aniza vil integreres og alle har fokus på hverandre. De er åpne og positive. Gjennomgangen av koblingene ovenfor viser at kobling A hadde svakt harmonerende motivasjoner før guidingen startet, mens kobling B delvis harmonerte, kobling C harmonerte godt og kobling D harmonerte også godt. Følgelig eksisterte det ulike motivasjonsstrukturer før oppstarten av guideperioden.

Kapittel 7: Guideperioden

7.1 Innledning

I forrige kapittel viste jeg hvilke motivasjoner aktørene hadde før de startet med guidingen. Dette kapitlet har som formål å vise hva aktørene har gjort sammen etter at guidingen startet opp. Først vil jeg drøfte hvordan aktørene har erfart relasjonen seg imellom, med fokus på hvordan de tolker relasjonen som en ramme rundt de mer konkrete aktivitetene de har gjort, som er neste tema i analysen. Sammen med aktivitetene vil jeg også berøre spørsmålet om hvordan guidingen har bidratt til at flyktningene opplever tilhørighet til miljøer i Bergen. Som i forrige kapittel vil jeg koblingsvis presentere aktørenes egne beskrivelser av sine erfaringer og tolke disse.

7.2 Relasjonen flyktning – guide

Begrepet relasjon bruker jeg om forholdet som oppstår, utvikler seg og eventuelt avsluttes mellom aktørene innad i de enkelte koblingene. Tidsmessig relaterer dette seg til fra aktørene møtes for første gang og guidingen starter opp, og frem til kontraktsperioden er over eventuelt lenger dersom aktørene fortsetter å treffes. Som nevnt er tre av fire koblinger formelt avsluttet, men aktørene fortsetter å møtes. Den fjerde koblingen (kobling A) er i slutten av kontraktsperioden.

En beskrivelse og innledende tolkning av relasjonen skjer her fordi den tidsmessig kommer etter motivasjonen. Relasjonen mellom aktørene utvikler seg gjennom samværet og innsatsen for måloppnåelse (prinsipielt). Derfor blir det logisk å ta det opp her. Hvordan relasjonen har utviklet seg vil også gi svar på eventuelle forventninger aktørene hadde til relasjonen før de startet med guidingen. Relasjonen blir også et tema i kapittel 8 i forbindelse med konstruksjon av ulike typer fellesskap.

Også for dette kapitlet gjelder mine kritiske bemerkninger i kapittel 6 om aktørenes presentasjon av sine erfaringer, som kort sagt konstaterte at det er vanskelig for meg som forsker å vurdere klarheten i hukommelsen og om det som fortelles har blitt justert på, for eventuelt å skape et spesielt inntrykk hos meg i intervjusituasjonen. Se kapittel 6 for ytterligere detaljer.

7.2.1 Kobling A

Jeg starter som i forrige kapittel med Edwan som på spørsmål svarte at han ikke visste hvor gammel Anders var i forhold til han selv. Dette var ikke noe problem. Anders på sin side vet at Edwan er to år eldre enn han men, sier at det ikke har gjort noe. Begge har også opplevd at de har delt en samfunn-/politisk interesse. De har også laget mat og spist sammen. Begge har likt dette. Men under dette temaet kommer også en konflikt til syne da Anders sier:

o: Ja, bortsett fra det har vi lite felles interesser da. Han er mest opptatt av å lese og medisin da.

... ..

o: Og jeg er ikke medisiner i det hele tatt. Jeg driter i medisin. Men, det er klart jeg er politiker og han er opptatt av å få uttrykt sin misnøye (over samfunnet) og det er en felles interesse.

Det kan synes som om Anders mener de har for lite til felles og at Edwans interesser i stor grad omhandler faget hans, noe han uttrykker frustrasjon over i andre utsagnet. Anders kommer innom dette flere ganger under intervjuet og gir meg et klart inntrykk av at han har opplevd å bli holdt på avstand, nærmest som en lite etterspurt tjeneste Edwan har tilgjengelig. Jeg tolker dette som en svakhet i relasjonen deres. Edwan fortalte også at han vurderer å spesialisere seg innen medisin, noe han har tatt opp med Anders, som på sin side har to avbrutte universitetsstudier bak seg. Det forhold at Edwan fokuserer så sterkt på å lykkes i sine studier, noe Anders ikke har gjort så langt, er sannsynligvis ikke noe som bringer de nærmere hverandre. Heller tvert imot.

Da jeg ønsket å kartlegge samarbeidsforholdene med utgangspunkt i oppstartfasen, svarte Edwan at det til å begynne med var vanskelig å forstå Anders fordi han selv var dårlig i norsk. Forståelsen gikk bedre etter hvert som han selv fikk større ferdigheter i norsk. Han forklarte at det gikk mye i politiske diskusjoner, mat og det norske språket, i starten. Da jeg spør om hva de gjorde endret seg over tid, svarer han ikke på det, men svarer at de skal møtes i morgen for på diskutere problemene med MOKS. Edwan bekrefter at Anders er en han kan ringe til å få hjelp til å løse problemer som oppstår. Dette støtter Anders sin opplevelse av hvordan Edwan ser på han.

Anders på sin side husker oppstarten som enkel. Han begrunner dette med at Edwan snakket uansett og utadvendte typer er de begge to. Han bekrefter politikk som diskusjonstema. Tidlig i

guidingen var de sammen mellom to og to og en halv time, en gang annenhver uke. Da jeg spurte om hvordan fortsettelsen gikk svarte han:

o: Nei. Vi møttes sjeldnere og begge har vært opptatt. Jeg håper vi sees mer fremover.

Temaene når de møttes forble de samme, men de møttes etter hvert mindre. Det kan nesten høres ut som om Anders har dårlig samvittighet her. Han signaliserer uansett klar misnøye med at koblingen ikke består av en så utadvendt og velfungerende relasjon som han gav uttrykk for at han ønsket under pkt. 6.2.3. Han bekreftet dette flere steder i intervjuet, men han var også klar på at utviklingen av relasjonen ikke bare var hans ansvar men Edwans også.

Da jeg spurte Edwan hvor ofte de hadde møttes svarte han en gang i måneden i gjennomsnitt. Initiativ til å møtes hadde de tatt begge to, selv om Edwan mener han tok mer enn Anders. Noe han begrunner med at Anders vet hvor opptatt han er med studier. Anders derimot har en annen og mer presis versjon av hvem som tok hvilket initiativ :

o: Jeg tok initiativet til at vi møttes og han tok initiativet til hva vi skulle snakke om og gjøre.

Edwan sier at han ikke har opplevd problemer i relasjonen til Anders og at han ser slik på Anders:

o: Nei, jeg ser ikke han som en guide. Jeg ser han som en venn. Han er ikke distansert av meg.

Da jeg spurte Anders om han hadde opplevd problemer i relasjonen svarte han manglende tid og frihet i det daglige. Jeg tolket dette i lys av de andre svarene hans så langt i intervjuet og lokaliserte den manglende tiden til å ligge hos Edwan. Forstått som at Edwan ikke hadde tid til Anders. Det kan umiddelbart høres rart ut at en flyktning i en guiderelasjon som her ikke har tid til å være med guiden, men alt tyder på at det har vært tilfelle i denne relasjonen. Anders fortsatte slik angående problemer:

o: I forbindelse med MOKS-beskjeden har forholdet mellom oss blitt mer personlig. Før hadde han et skall jeg ikke trengte igjennom.

.....

o: Så når begge legger så lite emosjonelt i det så blir det ikke slik at jeg gleder meg til vi skal møtes om tre uker igjen. Det blir ikke slik.

Jeg tolker Anders slik at han mener de ikke har fått vært nok sammen og at han opplever at Edwan inntil nylig har holdt han på avstand. Han opplever relasjonen som kjølig og fremstår som skuffet. Relasjonen har ikke utviklet seg i tråd med hans motivasjon for relasjonen som gikk på at den skulle være utadvendt og velfungerende. Og når han her signaliserer manglende emosjoner tolker jeg det som at han ønsket en venn i Edwan også, noe han ikke fikk. Han stiller seg flere steder i intervjuet også negativ til om de kommer til å treffes etter at guideperioden er over. Jeg vurderer det slik at guiderelasjonen mellom Anders og Edwan, uansett likheter, har utviklet seg til å bli en svak relasjon. Eller mer presist, relasjonen har vært svak hele tiden og fremtidsutsiktene kan synes svake selv om aktørene opplever å komme nærmere hverandre i øyeblikket.

7.2.2 Kobling B

Begge er kvinner og Farheah er to år eldre enn Stine, uten at det har betydd noe for relasjonen mellom dem. I likhet med kobling A er aktørene noenlunde samsvarende i forhold til kjønn og alder. Da jeg spurte Farheah om felles interesser svarte hun at de er begge opptatt av utdanning og at de har gjort lekser sammen. Og de liker å gå tur. Stine på sin side nevner at de har likt å lage mat sammen, de har snakket om familie og kjærester. Men dette forteller hun om en felles interesse for juss:

o: Men det kom hun ikke inn på. Jeg tror ikke hun har så gode karakterer. Hun har ikke noe utdanning ellers så kunne jo det knytta oss litt mer sammen. Ellers er det de juridiske problemene hun har hatt med han der kjæresten og disse utvisningsvedtakene. Jeg vil gjerne være hjemme sammen med kjæresten min og kanskje venner av henne også får vi bare dumpet i fanget en bunke med papirer. Hva står det her ?

Stine studerer juss og Farheah har juridiske interesser på vegne av kjæresten. Temaet kunne ha bidratt til å styrke relasjonen. Men utsagnet ovenfor forteller at det motsatte har skjedd. Stine uttrykker irritasjon over Farheah og måten hun henvender seg til henne på. Hun er også skuffet over at de ikke er blitt tettere knyttet til hverandre. Årsaken til dette relaterer hun til egenskaper ved Farheah, noe hun gjør flere steder i intervjuet.

Da jeg spurte om hvordan dialogen mellom de to gikk i starten svarte Farheah at den hadde gått fint og at hun ikke fant det vanskelig å snakke i starten. Dette var en gjensidig opplevelse slik jeg tolker Stines svar:

o: Nei, jeg synes faktisk det var lettest i begynnelsen for da var det så mange ting å spørre om. Altså at man kunne spørre om hva som hadde skjedd og hvorfor er du her og familie og hva man gjør og sånne ting.

Stine forklarer at hun i fortsettelsen opplevde at det var hun som ”dreiv” dialogen mellom dem. Og at Farheah ikke tok initiativ til samtaler eller aktiviteter. Hun uttrykker det slik:

o: Ja, det ble litt vanskeligere i en periode. Men, så kom vi over det ved at vi ble bedre kjent og da gikk det greit igjen. Det var en periode imellom det var litt vanskelig sånn..

Hun forklarer mellomfasen med at alt nytt var spurt om samtidig som de ikke hadde blitt fortrolige slik at veldig personlige tema ble unaturlig å ta opp. Da de kom over denne fasen mener Stine begge ble mer avslappet i forhold til hverandre. De snakket om flere ting og gikk masse turer. Farheah på sin side synes at den tidlige gode kontakten bare holdt seg og at de bare fortsatte med å gå turer, lage mat og snakke sammen. Hun opplevde m.a.o. ikke de samme fasene i relasjonen, slik Stine gjorde. Dette gjelder relasjonen generelt, at de erfarer ting forskjellig. Og som det ble oppsummert i pkt. 6.3.6 var også motivasjonene for deltagelsen ulike, som igjen også henger sammen med forskjeller i egenskaper de har som personer.

Da jeg styrte dialogen mot hvem som tok hvilket initiativ i relasjonen, fortalte Farheah at Stine pleide å ringe henne for å avtale møte. Og at i starten hadde de en fast møtedag i uken, men seinere avtalte de fra uke til uke fordi hun begynte i ny jobb og gikk på kveldsskole ved siden av. Stine støtter Farheah på dette og sier følgende om hva de gjorde da de møttes:

o: Jeg pleide alltid ta initiativet til å si ”hva vil du finne på ?” for det er det samme for meg hva vi gjør.

... ..

o: Så halvparten av gangene så sa vel hun ”jeg vet ikke” så da fant jeg på et eller annet. Ellers veldig ofte har det vært om jeg kan hjelpe henne med litt lekser eller noe sånn da.

Det er tydelig at Stine opplever misnøye med at hun ”driver” relasjonen. Men jeg tolker utsagnet ovenfor slik at også Farheah i halvparten av gangene har forslag til hva de skal gjøre, når de møtes hver uke. Da jeg avslutningsvis spør Farheah om hun har opplevd spesielle problemer i

relasjonen til Stine svarer hun negativt. Farheah har tidligere omtalt Stine Som en venn, men da jeg ber henne beskrive relasjonen mellom dem, svarer hun:

o: Ganske bra.

Stine derimot var klar på at det var forhold som hun hadde opplevd som problematiske:

o: Ja også et problem for meg var å holde avtaler. Jeg er veldig vant til at skal vi møtes halv to så møtes vi halv to (trykk på slutten setningen, understreking av poenget).

... ..

o: (Avbryter) Mer å holde avtaler. Og jeg synes ikke det er greit å komme ti på to. Det er ikke det bilde jeg har på avtaler da.

i: Nei. Har du sagt det ?

o: Det er kanskje en ting jeg burde... det er vanskelig. Du kan ikke bli sinna på henne, men det er en ting hun burde vite, at det er ikke sånn det funker her liksom.

Stine tolker det slik at Farheah ikke har respekt for inngåtte avtaler. Igjen uttrykker hun irritasjon over Farheahs måte å gjøre ting på. Samtidig som hun innrømmer at hun ikke har tatt dette opp med Farheah slik at et ”onde” i relasjonen kunne blitt fjernet. Dette er nok et forhold hvor Stine påpeker manglende prestasjon av Farheah ovenfor henne.

Da jeg i fortsettelsen ba Stine beskrive hvordan hun så på Farheah svarte hun at hun vel så på henne som en venn. En venn som var annerledes enn de andre vennene hun hadde. Men i fortsettelsen uttrykker hun tvil rundt venne-statusen:

o: Men med henne føler jeg det blir litt mer anstrengt, at jeg må finne på noe å snakke om.

... ..

o: Og det er kanskje ikke den tanken man har med venner ? Da kan man bare ”tasse” rundt i byen uten å si noe, så gå vi dit også..hehe.

Kort sagt tolker jeg Stine slik at hun ønsket å få en venn og vil se på Farheah som en venn men vet innerst inne at det er hun egentlig ikke, sett fra hennes ståsted. Til det er avstanden mellom dem for stor.

7.2.3 Kobling C

Det er bare ett års aldersforskjell mellom Omid og Petter så dette har ikke vært noe tema for dem. Da jeg i fortsettelsen spurte Omid om de hadde delt noen interesser svarte han at de begge tenkte

på fremtiden, personlig utvikling og at de likte å gjøre aktiviteter som typisk sport, kino, kafe og internett. Dette var ting de hadde snakket om og gjort sammen.

Petter nyanserer Omids svar litt da han svarer at de begge er åpne og interessert i å gjøre nye ting. De hadde gått på skøyter og vært på skitur i Åsane, etter Omids ønske. Samtidig er Anders i ferd med å ta høyere utdanning mens Omid er bilmekaniker fra hjemlandet. Da de både deler og ikke deler interesser blir det interessant for meg å få ut mer av Petter om felles interesser og hva de eventuelt representerer for relasjonen slik han ser det. Dialogen gikk slik:

*i: Nei ok, dette er detaljspørsmål. Det jeg leter etter er ting dere kan ha felles for som du beskriver er dere forskjellige samtidig som du sier du opplever at dere "er på samme plan" på en slags "menneskelig greie" og at forskjellene ikke er noe problem..?
o: Nei, absolutt ikke og vi er rett og slett bare.....vi er på mange måter prikk like rett og slett.*

Petter meddelte dette med et smil og konstaterende tonefall som gikk opp på slutten. Som om han selv fant innholdet i det han sa som overraskende. Jeg tolker uttrykket som at han opplevde relasjonen som god. Det er også et forhold at denne speilingen han gjengir ikke kunne skjedd, i alle fall i samme grad, dersom han guidet en kvinne.

Da jeg spurte om de første møtene med Petter, forteller Omid at han opplevde det som litt vanskelig å snakke med han i starten, fordi han selv ikke var så sterk i norsk. Petter vinkler svaret annerledes da han forteller at han opplevde de hadde en fin tone fra starten av. De hadde en "bli-kjent fase" fra oppstarten i februar/mars og frem til sommeren. Da gikk de mye på kafe og spiste middager sammen. Det var mer utover høsten at de gjorde mer aktiviteter som eksempelvis ski, skøyter og var med på iranske fester. Da jeg spør om hvor mye tid de har brukt sammen, forklarer Petter at de på våren møttes en gang i uken eller annenhver uke. Mens på høsten ble det to ganger i uken. Lengden varierte men de var sjelden sammen mindre enn to timer hver gang de møttes. Dette harmonerer med Omids svar da han forteller lengden varierte etter hva de fant på hver gang.

Da jeg spør om initiativ forteller Omid at de ikke hadde fast møtedag men avtalte fra uke til uke. Begge tok initiativ til dette. Men om aktiviteter de gjorde på møtedagene sa han:

o: Det var han (Petter) som var flinkere enn meg da.

Petter derimot signaliserte en litt annen oppfatning av hvor initiativet har ligget:

o: Ahh..vi fant vel ut av det i fellesskap, men det var vel kanskje æ som...det er mulig han har en annen oppfatning av det, men jeg må jo si det var æ som prøvde å finne..altså tidspunkt og sted da, for å si det sånn.

Men, da jeg i fortsettelsen spurte om de hadde opplevd problemer svarte begge negativt. Omid fortalte at han vurderte deres forhold som godt og at han så på Petter som en venn. Petter på sin side fortalte han var litt plaget av dårlig samvittighet fordi han en periode på sommeren og utover deler av høsten hadde oppholdt seg utenfor Bergen og han da ikke hadde møtt Omid. Men på spørsmål svarte han at Omid ikke hadde klaget over dette. Det gikk mer på hans egen samvittighet. Da jeg minnet han på tidligere utsagn hvor han omtalte Omid som en venn, svarte han:

o: Ja absolutt. Altså, nå vet ikke æ om andre koblinger men...så vi..vi..kommer til å holde kontakten i uoverskuelig fremtid.

Jeg tolker utsagnet slik at Omid og Petter har utviklet en vennerelasjon gjennom guideperioden.

7.2.4 Kobling D

At Vilde er 6 år yngre enn Aniza har ikke sistnevnte opplevd som negativt i relasjonen. Hun fant det imidlertid vanskelig å gi eksempler på felles interesser. Baina derimot var klar på at aldersforskjellen mellom han og Vilde var stor. Hun var 19 og han vel 36 da guidingen startet. Han presiserte imidlertid at kvinnelige venner ikke nytt for han. Samtidig hadde Vilde introdusert han for sine foreldre som var godt eldre enn han, så alder ikke et problem. Særlig vekt la han på møte med faren her. Denne vektleggingen av introduksjonen av foreldrene og særlig faren tror jeg uttrykker noe vesentlig om forskjellene i kjønn og alder.

Vilde på sin side fortalte at aldersforskjellene mellom henne og de to var ukomplisert. Men, hun pekte likefullt på sammenhengen mellom alder og livsstil. Det at de er eldre enn henne gjør at de også er etablert med familie. Det kunne være en begrensning i forhold til hvilke aktiviteter de kunne gjøre sammen.

Videre var det få felles interesser Aniza umiddelbart kunne fortelle om. Da hun får tenkt seg om trekker hun frem at barna til henne og Baina hadde blitt noe som knyttet henne og Vilde sammen. Dette hadde i fortsettelsen også knyttet foreldrene og særlig moren til Vilde inn mot guiderelasjonen. Baina derimot svarte slik da jeg spurte han om det samme:

o: Felles interesser, eh...jeg vet ikke. Men, vi kan være veldig lett å komme i kontakt og skjønne andre mennesker. Som jeg diskutert flere ganger med Vilde, hun ser ut som en jente som kommer lett i kontakt med andre mennesker og det er også min interesse. Jeg vil gjerne kjenne noen andre mennesker. Jeg tror at det er en felles ting mellom oss.

Da jeg videre spør om de har benyttet disse felles interessene i samværet svarer han:

o: Også inviterte Vilde oss, familien min og jeg og en av vennene mine også. Og vi dro med laget til Sogndal. Det var laget og trener, han som er leder, pluss to trenere også. Og en av trenerne, jeg kjenner han i dag. Vi brukte småaktiviteter som å gå på tur, sitte sammen å spise og kunne diskutere noen ting. Det er veldig viktig for oss.

Da jeg spurte Vilde om felles interesser, trakk hun frem at de var opptatt av innvandring og innvandreres møte med nordmenn, i tillegg til utdannelse, kulturelle forskjeller, religion og barna deres. Hva gjelder utdannelse fortalte Vilde at hun hadde ordnet et møte mellom faren hennes og Baina, slik at faren som er professor i matematikk ved Universitetet i Bergen kunne informere Baina om hvordan han kunne gå frem for å avslutte sine matematikkstudier fra hjemlandet.

De første gangene de var sammen forteller Aniza at hun laget mat til Vilde, hjemme hos dem. Hun syntes det var veldig lett å komme i kontakt med Vilde selv om hennes egen norsk var svak. Selv ville hun lære av Vilde som i sin tur viste interesse for hjemlandet til Aniza. Vilde støtter dette og forklarer at de brukte fransk som ”støttespråk” i starten. Hun opplevde også at det var lettere å få kontakt med Baina i starten fordi han var bedre i norsk. Baina på sin side gir

interessant informasjon om starten av guidingen med Vilde. Her fra en temakveld for flyktninger og guider i regi av Flyktningeguiden:

o: Det var først, før jeg ble kjent med Vilde. Hun og tre andre jenter som sitter ved siden av meg. Og da de blir presentert for meg, så bor også Vilde på Laksevåg. Vi som bor på Laksevåg vi trenger også en guide til min kone som ikke har flyktningeguide-aktiviteter, vil du være min kones guide ? Ja absolutt. Så kan vi avtale med Stella som er Flyktningekoordinator, så får vi vite om vi kan. Det var første kontakt. På den dagen så gikk vi sammen hjem. Hun hadde en bil, så vi kjørte sammen. Hun fikk se hvor vi bor og sånn. Og til slutt fikk kona Vilde som guide og jeg ble med dem.

Baina forklarte at dialogen med Vilde gikk lett. Ennå mer interessant er hvordan han ”headhunted” Vilde til å bli konas guide. Som påpekt under pkt. 6.5.1 var Aniza motivert for å bli guidet men var knyttet til hjemmet. Derfor trengte hun en guide som bodde nær dem. Det gjorde Vilde og derfor aksjonerte Baina. Ordinær praksis er derimot at det er flyktningeguidekoordinatoren som tar initiativet til å koble flyktninger og guider.

Hva gjelder aktiviteter forklarte Baina at de startet med å lage en plan for dette. I denne perioden følte de seg frem ovenfor Vilde som alle andre ”nye” personer og at etter hvert utviklet de en god kontakt. Han var opptatt av at hun ikke skulle se på de som dårlige innvandrere og tolket tydeligvis introduksjonen ovenfor Vildes foreldre og særlig hennes far, som at de var aksepterte. Ellers mente Baina og Aniza at de i stor grad bestemte hva de skulle finne på under de ukentlige møtene. Disse møtene varte fra 2 til 4 timer ifølge Aniza. Vilde støtter dette og nyanserer med at Baina var pådriveren som lanserte forslag til aktiviteter de kunne gjøre.

Da jeg avslutningsvis spurte om de hadde opplevd problemer i relasjonen svarte alle negativt. Og da jeg videre ba de karakterisere hvordan de så på hverandre fikk jeg følgende svar fra Baina:

o: Hun er ikke blitt som en guide nå. Jeg ser Vilde litt nær av oss, min familie.

Og Aniza:

i: Hvordan vil du beskrive forholdet til Vilde da ?

o: Som et familiemedlem.

i: Ok, hva med foreldrene hennes da, hvordan ser du på de ?

o: Som familiemedlem.

Og Vilde:

o: Eg ser på dem som familie.

... ..

o: Eg vil si eg har bedre kontakt med de enn med mange andre lenger ute i familien så..

... ..

o: Ja, de kan eg slappe av med og ha det morsomt med og som man besøker innimellom og.

Bainas svar understreker den utvikling som relasjonen mellom de tre har tatt, hvor Vilde har startet opp som guide men har endt opp som et familiemedlem, slik han og forøvrig kona ser det. Det er interessant at dette er gjensidig og at Vilde i tillegg opplever Baina og Aniza som nærere enn visse egne familiære relasjoner. Dette levner ingen tvil om at relasjonen mellom dem er blitt sterk. De har også involvert Vildes foreldrene i relasjonen. Dette er eneste relasjon i studien hvor aktører utenfor er blitt trukket med i guidingen.

7.3 Sosial integrasjon

I dette avsnittet vil jeg presentere hva aktørene konkret har gjort for å nå målene for Flyktningeguiden, slik de ble beskrevet i kapittel 2. For hver kobling skjer presentasjonen i rekkefølgen; språk, normer og verdier, sosialt nettverk, orientering om flyktninger og tilhørighet. Jeg minner om at under normer og verdier presenteres også lokalkunnskap. Alle målene handler om hva flyktningene har lært gjennom guidingen på de respektive områdene med unntak av orientering om flyktninger, som forteller hva guiden har lært om flyktninger og flyktningsspørsmål av flyktningen. Hvilken informasjon jeg forsøkte å skaffe i forhold til de enkelte områdene/målsettinger som nevnt ovenfor, fremgår under gjennomgangen av kobling A og følger likt for koblingene B, C og D.

7.3.1 Kobling A

Språk

I tilknytning til flyktningenes læring av det norske språket ønsket jeg under intervjuene å kartlegge hva guidingen betydde for denne læringsprosessen, sett i forhold til andre arenaer for læring som for eksempel skole, jobb og venner. I neste omgang ville jeg vite hvilken funksjon norsken hadde i integreringsprosessen. På spørsmål her svarte Edwan at han hadde en norsk venn

Ragnar, som han ble kjent med før han kom med i Flyktningeguiden. De to skal ha vært mye sammen og Ragnar som er flink i grammatikk, skal ha lært Edwan mye norsk. Denne informasjonen harmonerer med Anders sine utsagn om at Edwan var god i norsk da han først møtte han og at han etter hvert har blitt bedre i grammatikk. Edwan gir følgende eksempel på hva Ragnar har lært han om bruk av preposisjoner:

o: Jeg sa til Ragnar en gang; "Du må hilse på Anne fra meg". Haha, han begynte jo å le. Han sa: "Du må ikke si det, si du må hilse til henne fra meg."

Da jeg i fortsettelsen spurte Edwan og Anders om de hadde snakket mye norsk sammen, svarte begge at de kun hadde snakket norsk sammen. Som jeg kommer til nedenfor har Anders kun introdusert Edwan for kjæresten sin. Så den norsken Edwan har lært som et resultat av guidingen, kommer fra kontakten med Anders. Som nevnt under pkt. 7.2.1 har læring av norsk sammen med diskusjoner (på norsk) stått sentralt i samværet til Anders og Edwan, selv om antall møter har vært noe begrenset.

Videre fortalte Edwan om flere kilder til læring av norsk i tillegg til Anders og Ragnar. Han pleier å lese norske aviser og blader. Og han ser norske nyheter og Hotel Cæsar på TV. Da Edwan nevnte Hotell Cæsar ble det latter og slik gikk dialogen videre:

o: Ja, haha, jeg lære masse derfra.

i: Hva går på adferd mener du eller ?

o: Ja også språk. Og jeg hører på radio av og til og. For å lære meg norsk og skriver samtidig, skriver noen ord, for å lære.

i: Ja vel, så du sitter med notatblokka da og skriver ned ord som du lærer deg ?

o: Ja og jeg har lært feil. De oversetter: "Thank you for everything" med "Takk for alt." Jeg har sett det flere ganger.

Det er tydelig at Edwan har vært aktiv og kreativ i sin streben etter å lære det norske språket, som et ledd i å bli integrert. Her er det også et moment at han som nevnt ovenfor bestod norsk-testen etter bare 7 måneder i landet. Dette henter støtte i Anders sin uttalelse om at Edwan nå kan gjøre seg godt forstått i mange forskjellige sammenhenger. Selv om Edwan er blitt god i norsk er han også den eneste av flyktingene i studien som mener han nylig har blitt dårligere i norsk, noe han begrunner med lesing av mye pensumlitteratur på engelsk og at han parallelt leser pensum på

norsk, engelsk og rumensk. Utsagnet forteller også noe om vektlegging av studier og hvilke konsekvenser det får med begrensninger for læring og måloppnåelse i Flyktningeguiden. Tatt høyde for tidsfaktoren vil jeg si at guidingen bare er en av flere kilder til norsklæring for Edwan.

Normer og verdier

I forbindelse med dette målet har jeg ønsket å få oversikt over hva guidingen har gitt flyktningene i form av kunnskap om nærmiljøet de bor i og sentrum av byen. Videre har jeg vært interessert i hva flyktningene har lært i forhold til holdninger om hvordan de skal henvende seg og omgås andre nordmenn sosialt, i formelle som uformelle situasjoner. Under intervjuene med Edwan og Anders spurte jeg derfor om hva de hadde gjort for at Edwan skulle bli kjent i nærmiljøet. For eksempel om de hadde funnet ut hvilke kommunale kontorer/fritidstilbud som eksisterte der. Og videre om Anders hadde orientert Edwan om alminnelig "skikk og bruk" i forbindelse med sosial samhandling i Bergen og Norge. Dialogen med Edwan startet slik:

i: Har Anders hjulpet deg å bli bedre kjent i Bergen sentrum eller området du bor i ?

o: Ja, kanskje en gang.

i: Hvordan, gikk dere tur en gang eller hva ?

o: Ja, vi traff en dag på kafe.

i: Ja vel. Men har dere gått tur rundt hvor han har vist deg hvor ting er hen ?

o: Nei.

I fortsettelsen forklarer Edwan at han ikke ville hatt tid til å bli orientert lokalt, da han er veldig opptatt av studiene og jobben. Og da jeg spurte om Anders hadde hjulpet han å ta kontakt med offentlige kontorer lokalt, svarte sistnevnte ikke. Deretter innrømmer han at han ikke er godt kjent i Bergen, men litt kjent på Landås hvor han bor. Han forteller at han ikke er interessert i å lære seg gatenavn og navigerer derfor mye etter informasjon han finner på Internett, noe som harmonerer med følgende utsagn fra Anders:

o: Og jeg spurte; "Ja skal vi møtes på den blå sten ?" "Hvor er den blå sten?" spurte han.

... ..

o: Og det er det som gjør at neste gang vil jeg ikke være guide for han. Og det er ikke for det jeg ikke vil men, fordi jeg vil bruke tid på noen som har lyst til å bli kjent med Bergen.

Både Edwan og Anders er enige om at Edwans sterke fokus på studier har gjort at det ikke har blitt særlig med orientering verken i nærmiljøet på Landås hvor han bor eller i sentrum. Edwan kan litt om bydelen sin, noe han knytter til informasjon fra Internett. Anders på sin side gir klart uttrykk for misnøye med at Edwan ikke har gitt han mulighet til å få vise frem byen. Misnøyen er så vidt stor at han ikke vil ta en ny guideperiode med Edwan.

Da jeg i diskusjonen med Anders vinklet diskusjonen over på norsk "skikk og bruk" fortalte han følgende:

i: Men, har dere gjort noe konkret for at han (Edwan) skal lære noe om norske omgangsformer ? Du du nevnte noe isted om at man ikke snakker på bussen for eksempel, har dere snakket noe om det ?

o: Ja, men ikke noe sånn i praksis, mer sånn snakk.

Igjen peker Anders på begrensningen ved at de kun har sittet på Edwans hybel og snakket. Edwan på sin side ser tingene annerledes:

i: Har Anders lært deg noe om sosiale omgangsformer da, "skikk og bruk," som vi har ?

o: Hva ?

i: Ja, hilse-skikker for eksempel ?

o: Problemet er at dere ikke hilser...haha.

Edwan svarer ikke på mitt spørsmål og uttrykker nok en gang sin misnøye med nordmenn. Han forklarer i fortsettelsen at han har erfaringer med at nordmenn her i byen hilser inne på jobben, men ikke når de kommer ute på gaten, noe han utrykte forundring og tildels misnøye over. Jeg valgte å gå videre og spurte Anders om hvordan han syntes Edwan klarte seg på egenhånd. Han svarte at han opplevde at Edwan klarte seg mye bedre enn mange nordmenn, noe han begrunner med at han velger å ta universitetsutdanning og at han er vennlig. Men, samtidig mener han Edwan nok går lite ut og antar han sliter med å åpne seg og utvikle nye sosiale kontakter. Da jeg spør om hvordan han tror Edwan fungerer i mer formelle sammenhenger, svarer han at noe skurrer da Edwan tydeligvis ikke kommuniserer godt med MOKS for tiden.

For øvrig opplevde ikke Edwan det vanskelig å vite hvordan han skulle oppføre seg i ulike situasjoner, før han møtte Anders. Han forklarte hvorfor:

o: Det har med "education" å gjøre. Det er basis. Og jeg har bodd i flere land og jeg er utdannet lege. Så jeg vet det er viktig å respektere mennesker uansett om de nordmenn eller ikke.

Edwan mener tydeligvis at han har skjønt hva som skal til og at han har det allerede. Anders på sin side uttrykker støtte til Edwan angående dette:

i: Men, tror du at Edwan har lært noe av deg ?

o: (Pause) Jeg håper det men, jeg tror ikke han har lært så veldig mye.

i: Tror du han har lært noe om skikk og bruk så han kan føre seg i norske samfunnet da ?

o: Han har bodd i Europa i 6 år før (irritert tonefall).

Jeg tolker Anders slik at han dessverre må konstatere at det er begrenset hva Edwan har lært av han om skikk og bruk, samtidig som Edwan har så sterke sosiale ferdigheter at han vil klare seg likevel. Igjen er det tydelig at Anders ikke er fornøyd med hva de to har fått til sammen.

Sosiale nettverk

Utvikling av sosiale nettverk tolker jeg som den overordnede målsettingen i Flyktningeguiden. D.v.s. at det viktigste guidene gjør sammen med flyktningene er å hjelpe vedkommende til å komme i kontakt med lokale nordmenn, som privatpersoner eller gjennom institusjoner eller organisasjoner. Indirekte gjennom utvikling av sosiale nettverk vil flyktningen også praktisere norskkunnskaper, forholde seg til normer, muligens benytte lokalkunnskap og direkte eller indirekte spre kunnskap om flyktninger. Som presisert under innledningen under pkt. 7.3 og 3.4, vil utvikling av et sosialt nettverk samtidig integrere flyktningen inn i lokalsamfunnet. Det var derfor viktig for meg under intervjuene å få et bilde av om guidene hadde klart å utvide flyktningenes sosiale nettverk. Og eventuelt hva denne utvidelsen representerte i form av utveksling av tjenester, hjelp og sosial læring.

Da jeg spurte Edwan om Anders hadde presentert han for sine venner og kjente gikk dialogen slik:

o: Ja, for kjæresten sin.

i: Ja. Noen andre ?

o: Nei, jeg har ikke truffet andre. Han har foreslått.....men jeg har ikke tid. Det er problemet.

Kjæresten til Anders har han møtt den ene gangen sammen med Anders, forteller han i fortsettelsen. Men ovenfor sier Edwan rett ut at han ikke prioriterer bygging av sosiale nettverk sammen med Anders. Jeg har vært innom dette tidligere, og vurderer det som noe av det mest karakteristiske for denne koblingen, at flyktningen direkte avslår tilbud fra guiden om å lære eller bli med på aktiviteter som går på måloppnåelse. Som vi ser av utsagnet her har Anders prøvd å få Edwan med på bygging/utvidelse av hans sosiale nettverk, men har blitt avslått. Dette stemmer godt med hva Anders fortalte:

i: Jada. Men, du fortalte isted om nettverket ditt. Har du presentert Edwan for dine venner og kjente ?

o: Nei jeg har ikke det. Men, for å si det sånn, når jeg foreslår om vi skal gå ut så er han ikke i nærheten av å være med. Så, nei jeg har ikke det. Jeg tror ikke han har møtt en eneste.

... ..

i: Ja ok. Du mener derfor ble det ikke aktuelt å presentere han ?

o: Nei, jeg hadde på følelsen at det var ikke aktuelt. Vi kunne snakkes om en måned eller to.

Kort sagt opplever Anders å bli stengt ute i koblingen ved at hans tilbud ikke blir etterspurt av Edwan. Og de få gangene de møtes skal de være de to hos Edwan. En konsekvens av dette er at Edwan heller ikke har fått noen venner/kjente eller blitt medlem i noen forening eller klubb gjennom Anders. Som fortsettelsen vil vise er det forøvrig ingen andre flyktninger i studien som er blitt medlem i noe klubb, idrettslag eller forening via guiden heller. Men de er blitt presentert for minst 5 venner/kjente av guiden. At Edwan bare har blitt presentert for en person og at det skyldes hans manglende vilje til deltagelse skiller seg klart ut blant flyktningene i studien. Sistnevnte og Anders har heller ikke besøkt noen kulturinstitusjoner i byen. M.a.o. har ikke Anders fått hjelpe Edwan til å utvikle et sosialt nettverk.

Orientering om flyktninger

Selv om Flyktningeguiden primært er til for flyktningene og deres sosiale integrasjon, så eksisterer også målsettingen om at guidene skal lære om flyktninger og flyktningespørsmål. Under intervjuene ønsket jeg å kartlegge initiativ til å snakke om temaet og hvorvidt det hadde eksistert en gjensidig interesse for å lære guiden om temaet. På spørsmål svarte Anders at han hadde vist interesse for å lære om flyktnings situasjon. Edwan også forteller at Anders har vist interesse men han vet ikke om han har klart å lære Anders noe om temaet. Men, da jeg spurte om Edwan hadde fortalt om egne erfaringer viser han tydelig irritasjon og bytter tema. Dette var tydeligvis et sensitivt tema. Da jeg spurte Anders om Edwan hadde vist interesse for å lære han om flyktningespørsmål svarte han:

o: (Lang pause) Eh ja, fordi han er jo interessert i å lære fra seg noe.

i: Ja, har han tatt initiativ til å snakke om det eller har du tatt initiativet eller hva ?

o: Blandet.

Det er tydelig at Anders mener begge har tatt initiativ til å snakke om det, samtidig som Edwan ikke gir inntrykk av å ville snakke om egne erfaringer. Og igjen kommer Anders sin misnøye med relasjonen til syne.

Tilhørighet

Dette temaet er ikke en av målsettingene til Flyktningeguiden men er tatt med fordi det er et klassisk tema i forhold til flyktninger og fordi det kan fortelle noe om hvorvidt flyktningene har blitt integrert som følge av guidingen eller ikke, eventuelt i hvilken grad. Tilhørighet er her tenkt som tilhørighet til et eller flere miljø, være seg norsk eller internasjonalt/nasjonalt eller ingen miljøtilknytning. I forlengelsen av dette blir det interessant å studere flyktnings opplevelse av hvordan livene deres har forløpt, om det har utviklet seg slik de forventet før flukten.

Dette var et sensitivt tema for Edwan å diskutere med meg. Han fortalte at han reiste fra Palestina til Romania for å studere og da han var ferdig fikk han ikke reise inn i igjen i hjemlandet. Jødene stengte han ute, hevder han. På dette tidspunktet så han ingen lyspunkter og det var vanskelig ikke minst fordi han manglet penger, så i Romania kunne han ikke bli. Han visste ingenting om

hva fremtiden ville bringe. Men, i ettertid flyttet han med en kjæreste til hennes hjemsted i Hellas. Men, da de ikke var gift ble det raskt vanskelig i forhold til hennes familie. Resultatet ble at forholdet tok slutt og han kom til Norge. Fortsatt ønsket han å returnere til Palestina hvor han også hadde foreldre som ventet på han. Men han ble igjen nektet innreise. Her er noe av det Edwan fortalte:

i: Ja. Men, når du var i Romania, ferdig med utdannelsen, trodde du da at du kom til å dra tilbake til Palestina ?

o: Ja.

i: Ja ok. Men, det gjorde du ikke. Du dro til Hellas og videre til Norge. Kan vi si at det ikke gikk som du hadde tenkt da ?

o: Nei (bekreftende).

Det er klart av utsagnet at Edwan har ønsket å returnere til hjemlandet. I dag opplever han et slags kaos ved at livet hans ikke har gått slik han tenkte seg. Dette bør sees i sammenheng med forrige tema hvor det fremgikk at han ikke likte å snakke om egen flukt til Anders. Edwan gir meg inntrykk av at dette er vanskelig for han.

Da jeg i fortsettelsen spurte Edwan om han så for seg at han blir i Norge for resten av livet svarte han at han ønsket det men at utdannelsen og hvor han kunne jobbe som lege ville bestemme hvor han skulle leve. Igjen kommer medisinfaget opp som guide for Edwans liv. Anders trekker dette litt lenger:

o: Jeg tror han går på Universitetet til han får sin legeutdannelse. Så tar han spesialisering i USA.

På spørsmål om han opplever et slags "rotfeste" i Bergen eller om han opplever å være "på rømmen", svarer Edwan slik:

o: Nei, jeg føler meg utrygg.

i: Ja vel, utrygg.

o: For eksempel på sikkerhet, fordi jeg har ikke indre ro....Jeg har ikke indre ro.

Han forteller videre om stress han har knyttet til neste eksamen. Dette har antagelig ikke minsket etter at støtten fra MOKS plutselig ble kuttet (som nevnt i pkt. 6.2.4) og at han derved mangler økonomisk sikkerhet.

Edwan forteller videre at han har møtt flere fra hjemlandet Palestina her i Bergen, men at han har mer kontakt med nordmenn her. Han sier han tror han har kommet inn i et norsk miljø og minner om kontakten han har med Ragnar og kona. Samtidig er det ikke alt Edwan opplever at han kan diskutere med nordmenn, som for eksempel spørsmål som går på familien. Da er det godt å ha venner fra hjemlandet med samme kultur og tradisjon som han selv, som han kan snakke med. Diskusjonen med Anders om disse temaene gikk slik:

i: Ja, jeg er egentlig mest interessert hvem du tror han er mest sammen med her i Bergen, er det nordmenn eller et mer internasjonalt miljø eller ingen ?

o: Det er internasjonalt (kontant tonefall som fjerner evt. tvil).

i: Internasjonalt.

o: Internasjonalt. Men, jeg vet ikke for det er bare nordmenn der han jobber.

Det er tydelig at Edwan har et sosialt nettverk bestående av både nordmenn og internasjonale/palestinere. Han har en fot i begge miljøer. Men, han gir samtidig uttrykk for utrygghet og vet ikke hvor fremtiden bringer han. Han har opplevd og opplever fortsatt livet sitt som noe kaotisk, slik jeg forstår han. En opplevelse han deler med alle de andre flyktingene i undersøkelsen med unntak av Omid.

Oppsummering

Anders har lært om flyktinger og flyktingespørsmål av Edwan som på sin side har blitt god i norsk. Men informasjon gitt under intervjuene tyder på at guidingen med Anders bare har vært en av flere læringskilder her. At guidingen ikke har fått større funksjon her skyldes ikke at norsken ikke har blitt prioritert under møtene deres, men at det har vært få møter, noe som også har sammenheng med Edwans tilsynelatende lave prioritering av guidingen. Dette har også gjort at Anders ikke har fått orientert Edwan om hva som eksisterer av potensielle ressurser for ham i nærmiljøet hans eller sentrum av byen. Det virker også som det er begrenset hva Edwan har lært om normer og verdier. Noe utvidelse av Edwans sosiale nettverk har heller ikke guidingen bidratt med, grunnet bevisst nedprioritering fra Edwan. Videre opplever Edwan kaos ved at livet hans ikke har gått slik han tenkte. Og selv om han har en fot i et norsk miljø og en annen i et palestinsk/internasjonalt miljø, så tenker han på foreldrene som sitter i Palestina og

venter på hans retur. Men, dit får han ikke innreise og imens er han her hvor han opplever utrygghet. Hvor fremtiden bringer han er det muligheter innen legeyrket som bestemmer.

7.3.2 Kobling B

Språk

Farheah fortalte at hun hadde hatt kontakt med en etnisk norsk kvinne før hun ble med i Flyktningeguiden. Denne kvinnen skal ha jobbet for RK i Somalia og snakket litt somalisk. Farheah fortalte at de hadde snakket både somalisk og norsk sammen. Etter at hun kom med i Flyktningeguiden og ble koblet med Stine har hun ifølge sistnevnte fått snakke mye norsk. I tillegg snakker hun norsk med kollegaer på jobben og hun leser norske pensumbøker. Farheah forteller også at hun ser nyheter på TV2 og NRK1. På mitt spørsmål svarer hun at det går bra med norsken og at hun lærer nye ord hver dag.

Stine på sin side er enig i at norsken til Farheah har blitt bedre den tiden hun har guidet henne, men sier samtidig:

o: Det er litt bekymring at hun ikke er bedre i norsk når hun har bodd her i 5 år. Det har slått meg at her er menn mye flinkere enn damer.

i: Det kan skyldes at de er mer ute og treffer folk.

o: Ja tror det. De er den aktive parten, men damene er mer stille. Og da lærer man mindre. Jeg har møtt menn som har vært her et halvt år, de snakker mye bedre enn Farheah. Hun har bodd her i 5 år liksom.

... ..

o: Også de sosiale vennene hennes er de som snakker språket hjemmefra liksom.

Igjen presenterer jeg informasjon hvor Stine fokuserer på Farheahs svake prestasjoner. Det er videre interessant at hun knytter svake ferdigheter i norsk til kjønn snarere enn til Farheah som person. Et annet moment er påstanden om begrensede læringsmuligheter i venneflokken til Farheah. Men, når det er sagt sier Stine dette da jeg ber henne karakterisere hvor mye norsk Farheah kan:

o: Hun greier seg i alle slags situasjoner, alltid.

i: Godt ?

o: Greit, ja. I dagligdagse situasjoner går det helt fint. Utover det så det er sånn uttalt.

I fortsettelsen forklarer Stine at Farheah sliter med feil setningsoppbygning og at hun bruker generelle verb samt at hun bøyer enkelte verb feil. Som nevnt under pkt. 6.3.3 mener også Stine at norskferdighetene til Farheah er slik at de hindrer utviklingen av et nært vennskap. Stine knyttet dette til det ”mentale planet” noe jeg tolket som at hun mener Farheah ikke er god nok i norsk til å beskrive følelser eller personlige detaljer. Men, hva Stine la i dette er noe usikkert.

Normer og verdier

Da jeg spurte Stine om hva de hadde gjort i forhold til lokalkunnskap gikk diskusjonen slik:

i: Har dere gjort noen spesielt for at Farheah skulle bli bedre kjent i nærområdet sitt ?

o: Nei, hun virker mye bedre kjent der ute enn meg i alle fall.

i: Ja ok.

o: Hun har bodd der lenge og kjenner mange rundt der og sånn. Jeg har heller fokusert litt mer på ”byen” her da, hvor hun ikke visste hvor ”den blå stein” var hen og sånn.

I forhold til lokalkunnskap har altså Stine og Farheah fokusert på sentrum hvor Stine antok behovet var større og hun hadde mer å lære bort. Farheah støtter dette og fortalte videre:

i: Har dere gått turer, har Stine vist hvor ting er her i sentrum ?

o: Ja.

i: Har du noe eksempel ?

o: Det var museum og Fløibanen og kirken ved Røde Kors.

... ..

i: Har Stine hjulpet deg å henvende deg til ligningskontor, Aetat eller trygdekontor for eksempel ?

o: Nei, det kjente eg.

I fortsettelsen forklarte Farheah at hun nå opplevde å være godt kjent i Bergen sentrum og egen bydel og at hun finner steder på egenhånd. Hun begrunner det med at hun har bodd her lenge. Men, da jeg videre spør Stine om hva de har gjort for at Farheah skal lære om norske omgangsformer, for eksempel om hun har hjulpet Farheah å kontakte foreninger eller klubber, så svarer Stine ikke på det. Men i fortsettelsen forklarer Stine at hun har presentert egne ting, med venner og mat og hun har prøvd å lære Farheah om ”hvordan ting fungerer i Norge”, som hun sier. Da jeg spurte Farheah om Stine hadde lært henne om sosiale omgangsformer svarte hun:

o: Nei nei, ikkje snakke om sånne ting, hehehe.

i: Nei, jeg tuller ikke altså ! Hun kunne jo ha lært deg om det ?

o: Nei nei, ikkje noe særlig om hvordan gjøre ting, nei.

i: Nei.

o: Fordi, vi snakker som to venner, så vi ikkje....eg følger ikkje sånn guide, hun er en venn.

i: Ok. Men, har dere snakket om slike ting i hele tatt ?

o: Nei.

Som det fremgår her avviser Farheah min forutsetning om at Stine er hennes guide. Hun hevder de er venner og derfor gjør de hva venner gjør som ikke innebærer læring om sosiale omgangsformer, tydeligvis. Og mer interessant ble det videre i intervjuet med Farheah:

i: Men før guidingen startet, syntes du det var vanskelig å vite hvordan du skulle oppføre deg i forskjellige sosiale sammenhenger ?

o: Nei, det gikk greit.

... ..

i: Men, du sa det gikk bedre og bedre å omgås nordmenn, skyldes det skole eller jobb eller hva ? For det skyldes ikke Stine, du snakket ikke med Stine om det. Lærer du deg det selv ?

o: Eg prate med min lærer eller gå på kontor og spørre noen spørsmål og så gå hjem. Men, når snakke med vanlige nordmenn... du føler hva du har lært.

i: Du mener du lærer ved å være sammen med nordmenn ?

o: Ja.

Kort sagt har ikke Farheah i likhet med Edwan, opplevd det vanskelig å vite hvordan man skulle oppføre seg den første tiden i Bergen. Men, i motsetning til Edwan som mente dette var formell og uformell kompetanse han hadde allerede hadde opparbeidet seg, mener Farheah at dette er "learning by doing" for henne. Et synspunkt som er interessant i forhold til Stines tidvise misnøye med Farheahs fremferd, som påpekt under pkt. 7.2.2.

Stine hevder uansett at Farheah har hatt positiv fremgang hva gjelder sosiale omgangsformer og at hun klarer seg bra både i formelle som i uformelle sammenhenger. Da jeg spurte Stine om hun trodde fremgangen hadde noe med guidingen å gjøre, svarte hun at hun trodde hun hadde hjulpet Farheah litt. Som det fremgår av utsagnet til Farheah ovenfor har sistnevnte ikke diskutert sosiale omgangsformer med Stine. Men, dersom jeg støtter meg til Farheah utsagn om at hun lærer av praksis, så har hun også lært av Stine.

Sosialt nettverk

Da jeg spurte Farheah om Stine hadde presenterte henne for sine venner og kjente, ble oppsummeringen av svaret slik:

i: Ja vel. Hvor mange snakker vi om da 5 eller 10, som hun har presentert deg for ?

o: Eh, 5 personer.

i: Ok, så hun har presentert deg for 5 av sine venner da ?

o: Ja.

i: Var alle de norske ?

o: Ja.

i: Er det noen av de du har hatt kontakt med etterpå ?

o: Eh nei..

... ..

i: Nei vel. Men av de du møtte gjennom Stine, er det noen av de som bor der du bor ?

o: Nei.

i: Nei, de bor her i sentrum eller ?

o: Ja.

Stines svar på samme spørsmål harmonerer godt med Farheahs versjon, som i korthet går på at hun har blitt presentert for et knippe venner av Stine. Men, disse bor ikke i nærheten av Farheah og hun har heller ikke etablert en kontakt med noen av dem som gjør at hun kan si hun har fått venner eller bekjente gjennom Stine.

Farheah svarer også negativt på om hun har blitt medlem i noe forening, klubb eller idrettslag gjennom Stine. Men, da jeg spør om hun har fått praktisk hjelp til noe svarer hun at Stine har hjulpet henne med lekser og å søke jobb. Sistnevnte supplerer dette med at hun hadde hjulpet Farheah med å forstå dokumenter som handler om ett utvisningsvedtak til en venn av Farheah. Videre, kunne ikke Farheah huske om Stine hadde hjulpet henne å kontakte offentlige kontorer eller fylle ut offentlige blanketter e.l. Dialogen med Stine om dette gikk slik:

i: Andre ting ? Har du for eksempel hjulpet Farheah med å finne offentlige kontorer, med å fylle ut noe skjema for eksempel ?

o: Hun har bodd her lenge, 5 år eller noe sånt så hun vet hvor ting er. Så jeg tror alle de tinga der er avklart fra før av. Så det, jeg har ikke vært på noe offentlig kontor med henne eller noe sånn. Men, jeg har sagt det da, at hvis det er noe skal jeg hjelpe henne til å forstå det liksom. Men, det virker som om hun har oversikten. Ja.

Det fremgår av utsagnet at Stine antar at Farheah er orientert på dette feltet og derfor ikke har tatt noe initiativ. På spørsmål svarte Stine at hun ikke hadde tenkt på å be Farheah med på steder som Bergen Internasjonale kultursenter eller USF, men syntes det var en god ide.

Da jeg under avrundingen av temaet spurte Farheah om hun hadde hjulpet Stine med noe praktisk, svarte hun at det var vel ikke så mye av det. Stine derimot fortalte noe interessant:

i: Hender det at du får noe praktisk hjelp av Farheah til noe ?

o: Nei, ikke noe praktisk som jeg husker.

i: Har du fått hjelp til noe ikke-praktisk da ?

o: Ja, hun har tatt meg med til steder hvor hun kjøper mat og sånn. For å vise meg hva som går å spise og sånn, som hun pleier å gjøre da. Gøy å se litt andre deler av Bergen også.

i: Mmm.

o: Steder som er rundt der ute i Godvik og sånn. Der er ikke jeg så veldig godt kjent da.

i: Ja ok. Så Farheah har vist deg steder og miljøer som du ikke kjente til ?

o: Ja, steder jeg ikke ville gått ofte for å si det sånn.

Det fremgår av svaret til Stine at Farheah har orientert Stine i sin bydel, miljøer og hva som tilbys av matvarer og hva som kan spises av dem. Selv om Stine ikke sier dette, tolket jeg det som at det klart var snakk om "innvandrerbutikker", her. På en side synes rollene her snudd og at Farheah har blitt guide. Jeg velger å se det slik at hun introduserer Stine for internasjonale deler av sitt nettverk og matvaner i tilknytning til det, noe som kan være en fruktbar fortsettelse av Farheahs læring til Stine om flyktninger og flyktningespørsmål.

Orientering om flyktninger

På mitt spørsmål om hun har vært interessert i å lære om flyktninger og flyktningespørsmål, svarer Stine positivt. Hun begrunner læringsinteressen med sin egen oppvekst som hun karakteriserer som snever da eneste innvandreren hun visste om var en indier i parallellklassen på barneskolen. Stine presenterte også denne tematikken som motivasjon for deltagelse i Flyktningeguiden, under pkt. 6.3.1.

Farheah på sin side uttrykker usikkerhet om hvorvidt Stine har lært noe av henne, men hun forteller at begge har tatt initiativ til å snakke om det og poengterte at Stine hadde vist interesse gjennom å stille henne spørsmål. Dette harmonerer forøvrig med Stines opplevelse av dialogen deres som hadde resultert i følgende:

i: Synes du at du har lært noe om flyktnings situasjon ?

o: Veldig. Nå vet jeg hvor vanskelig det er. Jeg er blitt mindre fordomsfull mot flyktninger som har problemer med å integrere seg og tilpasse seg samfunn da. For det at det er jo helt umulig. Altså det er ikke mulig så det er ikke akkurat lett for dem å tilpasse seg. Jeg tror ikke det norske samfunnet er så veldig åpent for... veldig mange som kikker ned og ikke vil...

Det er tydelig at Stine har lært om flyktnings spørsmål og videre utviklet en slags ydmykhet for flyktnings situasjon med sosial integrering ikke minst. Jeg tolker dette slik at hennes motivasjon for deltagelse i Flyktningeguiden og interesse for å lære er blitt tilfredstilt.

Tilhørighet

Da jeg ledet diskusjonen i retning av tidsdimensjonen i livet til Farheah og flukten sin plass i den ble det tydelig at var dette et sensitivt tema for Farheah, i likhet med Edwan. Da jeg spurte hvorfor hun flyktet fra hjemlandet Somalia forklarte hun at hele tiden hun hadde vært voksen hadde det vært krig der. Av den grunn så hun ingen fremtid der og ville vekk. Slik har Farheah ved å forlate Somalia, fått noe kontinuitet i sitt liv. Men, fra Somalia dro hun til familiemedlemmer i Kenya. Der fikk hun ikke oppholdstillatelse. Etter halvannet år måtte hun flytte på seg igjen. Det var fortsatt krig i Somalia så hun måtte til et tredje land. Farheah beskrev denne situasjonen slik:

i: Ja. Men, hva tenkte du før flukten, hadde du tanker om hvordan livet ditt ville fortsette ?

o: Vi som har bodd i "krigsland" vet hva som er problemer egentlig. Så selv om du vil får du ikke mulighet til å gå skole, til å få jobb. Livet ditt er hele tiden i krise.

i: Ja, du mener som for deg i Somalia ?

o: Ja.

i: Ja, men det ble jo krise i Kenya også !? (Fortalt tidligere)

o: Ja, eg tenkte der, når skal bombene komme ? Eg var vant med det.

... ..

o: Av og til eg tenke hele tiden. (Om tiden i Kenya)

... ..

o: Så min onkel sa det; " Du kan dra tilbake eller videre." Så eg sa: "Eg vil ikkje tilbake til Somalia." Fordi eg vet ikkje om skal leve eller ikkje.

i: Nei.

o: Men, eg tenkte jo også kan ikkje videre og har ikkje penger.

... ..

o: Eg tenkte jo å være i et land som ikkje er i krig. Som kan gi meg noen aktiviteter og kan gjøre noen ting, komme ut og jobbe eller få utdanning eller ting..

... ..

i: Men, forstår jeg deg rett, du måtte ut av Somalia, du kom til Kenya men kunne ikke bli der heller så da dro du til Norge, men hadde ikke sett for deg at det skulle bli Norge ?

o: Nei.

i: Har livet ditt slik du trodde ?

o: Nei, hahaha.

i: Nei.

o: Nei. Det er bra, men drømte ikke bli sånn, borte.

Farheah forteller med latter og smil. Men kaoset og frustrasjonen i historien hennes er slående. Det kan virke som om Kenya ble et land som bare forsterket eller supplerte kaoset i livet hennes istedenfor ro og positive fremtidsutsikter som hun ønsket seg. Dette har hun fått i Norge, men føler seg nå bortkommen. Samtidig som hun i utgangspunktet ville vekk fra hjemlandet. Jeg tolker som at enten tenkte hun at flukten skulle være midlertidig eller hun tenkte ikke så langt. Tankene endres underveis også.

Uansett fortsetter denne diskontinuiteten da jeg spør Farheah om hun tror hun vil bli i Norge for resten av livet. Hun svarer at hun håper det, men vet ikke. Det er flere ting som fester henne hit men hun savner også familien og det hun hadde i hjemlandet før flukten. Hun sier hun tenker mye på Somalia. Stine på sin side har en klar opplevelse av at Farheah ikke vil bli i Norge, men tilbake til Somalia når det blir fred der.

Videre forteller Farheah at hun opplever å ha kommet inn i det norske samfunnet og at hun ikke er "på rømmen". Stine opplever også Farheah slik og legger til at Farheah synes å ha et stort sosialt nettverk og gir inntrykk av å trives. Men, at hun kunne kanskje tenke seg å flytte nærmere sentrum av byen hvor jobb, kveldsskole og mange venner befinner seg. Farheah på sin side forklarer videre at hun er mest sammen med somaliere og andre internasjonale på fritiden, men også nordmenn. Stine opplever at Farheah er mye mer sammen med folk fra hjemlandet enn hun er med nordmenn. Jeg finner det ikke usannsynlig at Farheah har en fot i begge miljøer, men at hun er mest sammen med folk fra Somalia og eventuelt andre internasjonale.

Oppsummering

Det fremgår tydelig ovenfor at Stine både har lært om og utviklet en ydmykhet ovenfor flyktninger og de problemene de har, som et resultat av kontakten med Farheah. Som på sin side har bedret norskferdighetene gjennom guidingen med Stine, som en av flere kilder til læring i den aktuelle perioden. Videre har ikke Farheah fått bedre lokalkunnskap om egen sin bydel. Den kjente hun godt fra før av. Derimot har hun blitt orientert i Bergen sentrum av Stine. ”Skikk og bruk” har Farheah ikke lært om av Stine, noe hun begrunner med at Stine er venn og ikke guide. Dessuten mener hun ”learning by doing” er læringsmåten på feltet. Men, et knippe venner og kjente har Stine presentert Farheah for, men ingen av disse kan karakteriseres som noen utvidelse av Farheahs sosiale nettverk. Det same gjelder personer som kunne utvide nettverket hennes. Når det er sagt tyder alt på at Farheah allerede har et stort nettverk. Og hun forklarer at hun har en fot i både et norsk og et somalisk/internasjonalt miljø, men foretrekker det somalisk/internasjonale. Selv om hun altså har miljøer her hadde hun ikke trodd livet skulle gå slik det gjorde og hun savner Somalia hvor hun har venner og ikke minst familie.

7.3.3 Kobling C

Språk

På mitt spørsmål svarer Omid at han gjennom samværet med Petter har fått snakket mye norsk. Noe Petter sier seg enig i. Men, da jeg spør Petter om Omids norsk-utvikling gjennom guideperioden svarer han slik:

o: Altså..æ tror ikke det ..tror ikke jeg skal ta noe.... for det altså, men han har blitt mye bedre i norsk da. Det merkes... altså veldig godt etter at han begynte på skole...altså.

Petter ønsker tydeligvis ikke å ta æren for Omids fremgang i norsk og viser til skolen. Da jeg i fortsettelsen ber han karakterisere akkurat hvor god Omid er i norsk under formelle kontra ikke-formelle sammenhenger, svarer Petter at Omid er generelt veldig god i norsk, men at han sleit i starten med fagterminologien på skolen. Men så har han jobbet med dette og blitt god i det også. Omid på sin side bekrefter at han praktiserer norsk på skolen og legger til at han leser en del norsk pluss at han praktiserer det sammen med kamerater. Han leser også norske aviser og

blader. På TV ser han på diskusjonsprogrammer på norsk. Enkelt sagt synes det klart at Omid har flere kilder til norsklæring og at guidingen med Petter er en av disse. Omid avrunder diskusjonen med å si at han synes norsken går bra og at han er fornøyd med det.

Normer og verdier

Da jeg snakket med Omid og Petter om hva de gjort for å gjøre Omid bedre kjent i nærområdet hans på Loddefjord, svarte begge at det hadde de ikke gjort noe for. De hadde møttes, gått på kafe, gått turer og etter hvert drevet mer med aktiviteter med utgangspunkt i sentrum. Petter begrunnet valget med at han ikke hadde tenkt så mye over det og at Omid var veldig selvstendig og generelt godt orientert.

I fortsettelsen spør jeg Omid om Petter har hjulpet han å henvende seg til Ligningskontoret eller annen offentlig instans. Omid svarte at Lånkassen har han lært å henvende seg til. Når det er sagt så opplever Omid nå at han er godt kjent og finner frem til steder på egenhånd i Loddefjord og Bergen. Han forklarte dette med at han har orientert seg på egenhånd og fått tips fra tilfeldige tredjepersoner.

Videre var jeg interessert i hva de hadde gjort for at Omid skulle lære om sosiale omgangsformer i Norge. Petter svarte slik på mine spørsmål:

i: Hva har dere gjort for at Omid skal bli mer kjent med norske omgangsformer ? Har du hjulpet han å ta kontakt med offentlige kontorer, foreninger eller lag eller ?

o: Æh..nei æ har..æ har ikke hjulpa mye med den "kontakt-biten" da. (sukker).

i: Nei.

o: Men, men altså..han spør veldig mye om omgangsformer for å si det sånn. Så det snakker vi ganske mye om.

i: Ja. Da har dere gjort en del da...

o: Jaa.....jaa æ guider etter beste evne hahaha...(oppgitt tonefall og ansiktsuttrykk).

i: Ja, har det gått mer på sånn mer private typer sosiale omgangsformer, hvordan du hilser på folk du kjenner eller mer formelle typer sammenhenger..

o: Nei det er mer...det er jo.. altså.. begge deler egentlig.

Igjen blir det tydelig at Petter er misfornøyd med egen innsats ovenfor Omid. Videre fremgår det at Omid spør mye om sosiale omgangsformer og at de har brukt tid på å snakke om det. I fortsettelsen forklarer Petter at Omid er veldig selvstendig og derfor ønsker informasjon for å kunne beherske sosiale situasjoner. Omid sier seg mye enig med Petter i dette og gir eksempler på hva han har lært og ikke:

o: Jaa..kordan..eh..hilser man på hverandre, kordan..vi skal være på fest, kordan...eh..
i: Hvordan man skal gå frem med norske jenter ?
o: Hahahahaha...nei hahaha...

Omid bekrefter for Petters versjon om at han er opptatt av skikk og bruk. Og på spørsmål medgir Omid at han opplevde det vanskelig i starten å vite hvordan han skulle oppføre seg "skikkelig", fordi det er annerledes her sammenlignet med Iran. Men at dette går bedre nå p.g.a. guidingen med Petter. Jeg ønsket å teste den siste påstanden:

i: Men det at du synes det er greiere å vite hvordan du skal oppføre deg riktigere nå, skyldes det andre ting enn Petter og eller er det Petter som har lært deg alt vil du si ?
Eller har du også lært en del på skole eller på MOKS eller Røde Kors eller ?
o: Nei...det var Petter.

Det er tydelig at Omid mener det er Petter som har lært han om skikk og bruk. Som vist i kapittel 6 og pkt. 7.2.3 er Omid generelt veldig tilfreds med alt hva Petter har lært han under guidingen. Slik inngår skikk og bruk i en helhet i Omids opplevelse av hva han konkret har fått ut av guidingen. Og avslutningsvis om temaet gav Petter meg sitt inntrykk av resultatet:

o: Ja, det har vært veldig bra hele tida det har det, men æ tror han er blitt sikrere på sæ sjøl og på alle mulige typer omgivelser.
... ..
i: Ok, han har fått mer kunnskap så han er blitt flinkere sosialt, både formelt og ikke formelt ?
o: Ja, absolutt.

Sosialt nettverk

På spørsmål fortalte Omid at Petter hadde presenterte han for 5-10 av hans venner i tillegg til kjæresten hans. Alle disse bor i sentrum eller andre bydeler enn Loddefjord hvor Omid bor. Det var heller ingen av disse han hadde utviklet mer kontakt med enn at han hadde møtt de noen få ganger sammen med Petter og eventuelt kjæresten hans.

Petter på sin side støtter denne informasjonen og fortalte videre at eksempelvis på en 17 mai hadde Omid vært hos han sammen med ca 20 andre av hans venner. Da jeg spurte hvorfor han valgte å presentere Omid for dem svarte han:

o: Det var naturlig...ja, det var naturlig....det var naturlig..

... ..

i: Har du tenkt på å presentere for flest mulig mennesker er det noen spesielle du har tenkt at det kunne være gunstig for Omid å møte ?

o: Har egentlig ikke tenkt så veldig mye akkurat over det. For å si det sånn. Øh..nei jeg har ikke tenkt så veldig mye over det egentlig.

Utsagnene om at det var naturlig å presentere Omid for andre venner henter støtte under pkt 7.2.3 hvor Petter uttrykker at han ser på Omid som en venn. Og det fremgår her, som under normer og verdier ovenfor, at guidingen ikke har vært utpreget målfokusert, men mer preget av den vennerelasjonen de har utviklet. Fortsettelsen i dialogen med Petter støtter også dette:

i: Tror du han har blitt medlem i noen organisasjon eller blitt med i idrettslag eller kanskje fått jobb via deg ?

o: Nei...hahaha.....nei han har nok ikke det...Nei han ordner seg veldig bra sjøl altså han..øh han..han kunne sikkert begynne å spurt meg om hjelp til mange ting han gjør sjøl.....Han har spurt meg litt angående søkerprosessen (skole) og sånn, men han hadde gjort det sjøl om ikke hvis ikke jeg...

... ..

i: Hva med blanketter, offentlige kontorer da og stønader og trygder, ligning og sånt, er han flink med sånt også da eller ?

o: Ja altså, han spør litt eh...han ordner ting stort sett sjøl og de søknadspapirene på skole og lånekassa og.. og når ligninga...kommer har han et par spørsmål. Nei, han er veldig...han ordner seg sjøl.

Omid på sin side gir under intervjuet et klart inntrykk av at Petter har hjulpet han med informasjon om hvordan han skal kontakte ulike institusjoner, eksempelvis gjennom offentlige blanketter og skjemaer, jobbsøking og stipendskjema. Da jeg i fortsettelsen spurte Petter om han har tenkt på å ta med Omid til Bergen Internasjonale kultursenter eller USF eller lignende steder, svarte han slik:

o: Nei...og har ikke noe konkrete planer om det heller nei....men, jeg kunne sikkert ha gjort det altså...

Tonen under intervjuet endres ved dette spørsmålet hvor Petter signaliserer at han har nådd et "metningspunkt" hva gjelder å bli konfrontert med spørsmål om ting han kunne ha gjort for Omids læring på ulike felt. Dette preger også fortsettelsen hvor jeg lurer på om han har hjulpet Omid med mer praktiske ting. Her trekker frem en skoleoppgave han hjalp Omid med pluss flytting. Petter blir igjen opptatt av at Omids personlighet som han mener bærer veldig preg av selvstendighet. Omid vil ordne mest mulig ting på egenhånd og han gjør det bra, presiserer

Petter. Omids fortellinger om det samme harmonerer godt med Petters versjon, men preges mer av takknemlighet for hjelpen Petter har gitt han. Samtidig som han mener han ikke har hjulpet Petter med noe.

Orientering om flyktninger

Det virket som Petter fikk en ny giv da intervjuet dreiet over på forhold rundt eventuelle diskusjoner han og Omid hadde hatt rundt flyktninger og flyktningespørsmål. Petter var klar på at han hadde vært interessert i dette og at de b.l.a. hadde diskutert Omids erfaringer opp mot hjemlandet hans Iran. Slik sett hadde også Omid vært positiv til å fortelle han om det med det resultat at Petter hadde opplevd å lære om temaet. Omid på sin side ble reservert da jeg spurte han om han trodde Petter hadde lært noe av han om temaet, men medga at begge hadde vist interesse og at de hadde diskutert. Omid sa seg i fortsettelsen enig min antagelse om at Petter da sannsynligvis hadde lært noe. Jeg tolket Omids reservasjon her som bare nok en manifestering av hans noe forsiktige fremferd. Utover Petter har skolekamerater og kollegaer på bijobben vist interesse for hvordan Omid kom til Norge, ifølge Omid.

Tilhørighet

Men, det forhold at Omid flyktet til Norge via Tyrkia og de konsekvensene dette har fått for livet hans, forholder han seg til på en helt annen måte enn de andre flyktningene som er med i studien. Ifølge Petter tenker Omid gjerne på familien sin. Dette bekrefter Omid, men presiserer samtidig at livet hans har gått slik han så for seg og ønsket. Han har kommet seg til et land hvor han har en fremtid, har kommet inn i et miljø i Bergen, føler seg godt integrert og er svært fornøyd. Vår dialog om temaet forløp slik:

i: Hvis vi går tilbake til hjemlandet ditt i Iran, før flukten hvor du var en ung gutt med hele livet foran deg. Hvordan så du egentlig for deg at livet ditt skulle fortsette ?

o: Eh..eg tenkte at eg ikkje hadde noke fremtid...hvis eg var i...Iran.

... ..

o: Først eh...så kunne eg ikkje gå på noe universitet pga religion.

i: Men, hva var den videre tanken din da ?

o: Eg trodde at eg måtte flytte. Derfor er eg her.

... ..

i: Men, du så altså for deg at du måtte ut av Iran, at du kom til å flykte til et annet land, så

du for deg at det kom til å bli for livstid eller tenkte du at, ok nå må jeg flykte..jeg dra til et annet land, men en dag så kommer jeg til å dra tilbake, for eksempel. Trodde du det eller hva tenkte du?

o: Nei.

i: Nei..?

o: Liv !

i: For livstid.. ?

o: Ja !

i: Da har det egentlig gått da..

o: Ja.

i: Sånn som du..

o: Ja.

i: Så for deg at det kom til å gå ?

o: Ja.

i: Ja. Du er fornøyd da eller ?

o: Ja selvfølgelig.

... ..

i: Men, nå er du her og du har vært her siden 2003. Ser du for deg nå at du kommer til å bli i Norge for resten av livet eller ikke ?

o: Ja, eg kommer til å bli...helt sikkert.

I fortsettelsen forklarte også Omid at han opplevde at han hadde fått et rotfeste i Bergen og Norge og at han slett ikke var "på rømmen". Petter støtter dette da han fortalte at han hadde inntrykk av at Omid hadde slått seg til ro her. Og at han trives godt på skolen og ikke minst er bahaimiljøet viktig for han. Ifølge Petter ble Omid aktiv der tidlig etter ankomsten til Bergen. Dette er et internasjonalt miljø med b.l.a. iranere og nordmenn. Petter forteller at den nærmeste omgangskretsen til Omid domineres av iranere som også er bahaiere. Men, samtidig er han sammen med nordmenn eksempelvis på skolen og på jobben. Han skal også ha fått god kontakt med lærerne på skolen. Petter virker nesten imponert over størrelsen på det sosiale nettverket til Omid. Sistnevnte på sin side bekrefter Petter sin versjon da han fortsetter slik:

i: Ja. Også er du sammen med Petter, eh....ikke sant du har jobb, du har skole, men hvem tror du at du ...hvilket miljø er du mest i ?

o: Ja, det er iransk.

i: Ja ok. Og de er ? Samles de også i det bahaimiljøet da eller ?

o: Ja, de er bahaiere.

i: Ja ok. Det er et "iransk skråstrek bahaimiljø" som er ditt miljø ?

o: Ja.

Oppsummering

Kort sagt fremgår det ovenfor at Petter har lært om flyktninger og relaterte spørsmål av Omid. Omid på sin side har blitt bedre i norsk under guidingen med Petter og i takknemlighet forklarer han dette med Petters innsats, men det fremgår også at han har flere kilder til læring. Lokalkunnskapen har ikke økt så mye hva gjelder nærområdet hans på Loddefjord, men i sentrum har han antagelig lært litt. Videre er Omid opptatt av sosiale omgangsformer og Petter skal ha lært han om dette i formelle som mer uformelle situasjoner. Petter har også presentert Omid for flere av sine andre venner men ingen dem representerer noen utvidelse av Omids sosiale nettverk. Like fullt har Omid en fot innen både et norsk og et internasjonalt bahaimiljø i byen, hvor han er mest aktiv i det siste. Omid er fornøyd med guidingen med Petter som han fremstiller som et positiv ledd i hans integrering her som igjen er en tidsmessig epoke i et livsløp som har gått slik han ønsket. Han vil ikke tilbake til hjemlandet.

7.3.4 Kobling D

Språk

Da jeg spurte Aniza og Baina om de hadde fått snakket mye norsk under samværet med Vilde og folk de har møtt via Vilde, svarte begge at det hadde de. Baina fortsatte svaret sitt slik:

o: Ja, vi snakker bare norsk vi (smiler).

Vilde nyanserer dette litt:

i: Har samværet med deg gjort at Aniza og Baina har fått snakket mye norsk ?

o: Eh ja. Det har egentlig bare gått i norsk, hovedsakelig.

i: Mmm.

o: Ja, de kan ha sagt ting på fransk og spurt om det er "det" på norsk. Så ja, mye norsk.

i: Ok, litt fransk og mye norsk altså. Også har de jo via deg i alle fall møtt broren din og vært en del sammen med foreldrene dine. Så der har de vel snakket norsk ?

o: Mmm (anerkjennende).

Baina og Aniza støtter Vilde i at de har snakket norsk da de har vært sammen med hennes foreldre, også. Baina forteller videre at de begge snakker norsk på skolen mens de hjemme snakker både fransk, sentralafrikansk og norsk. Norsken har fått mer oppmerksomhet i hjemmet deres nå som barna går norsk barnehage, påpeker han. Ellers forteller Aniza og Baina at de leser

Bergensavisen, Bergens Tidende, de ser på Migrapolis, Holmgang og Redaksjon 21 på TV, også kilder til læring av norsk.

På mitt spørsmål svarer Aniza at hun synes hun har blitt bedre i norsk gjennom guidingen med Vilde. Baina på sin side svarer at han skriver bedre enn han gjorde før (guideperioden) og at han nå skriver bedre enn han snakker. Vilde derimot påpeker at det var vanskelig å kommunisere med Aniza i starten men at hun nå har nådd et nivå hvor hun uttrykker følelser. Baina var god i norsk tidlig og har bare blitt bedre. Vilde oppsummerer norskferdighetene deres slik:

o: Han snakker veldig godt norsk for å ha bodd her i to år. Og hun snakker bra.

Normer og verdier

Da jeg snakket med Baina, Aniza og Vilde om hva de hadde gjort for at de to førstnevnte skulle bli orientert i nrområdet på Laksevåg, var det tydelig at temaet hadde blitt prioritert. Baina svarte kort at Vilde absolutt hadde hjulpet de å bli bedre kjent på Laksevåg og at han nå finner frem der på egenhånd. Mens Aniza svarte slik på mine spørsmål:

i: Har Vilde hjulpet deg å bli bedre kjent på Laksevåg ?

o: Ja, hun har vist meg nye steder.

i: Sa du dere hadde gått tur i sentrum og på Fløyen også ?

o: Ja.

i: Er det sånn at du finner ting på egenhånd nå, på Laksevåg eller i sentrum ?

o: Ja.

Det er tydelig at Aniza opplever å ha bli bedre geografisk orientert gjennom guidingen, både i egen bydel og sentrum. Vilde på sin side sa litt mer hva orienteringen hadde inneholdt utover at de hadde gått turer hvor Vilde hadde vist "alt av betydning" i bydelen, som eksempelvis barneskolen, ungdomsskolen, gymnaset, fotballbanen, hvor de offentlige kontorene ligger (var kjent) og de hadde vært på en bondegård der. Vilde fortalte også om en annen tilgjengelig ressurs i nrområdet hun hadde vist Aniza og Baina:

o: Ja, det er sånn at folk kommer på lekeplassen om ettermiddagene, at de er hjemme med unger så går de opp på lekeplassen. Hun (Aniza) spurte om;" Er det gratis å gå inn her ? Ja selvfølgelig", sier eg.

Utsagnet til Vilde illustrer godt hvilke sosiale gevinster som kan ligge i guidingen når aktører i koblingen har barn og aktivitetene i den tar utgangspunkt i nærområdet som flyktingen(e) bor i. Her bør det også nevnes at dette er den eneste koblingen hvor flyktingene har blitt gjort kjent i eget nærområde av guiden. Videre er det slik at den informasjonen Aniza får av Vilde her om lekeklassen og at de bare kan bruke den er et godt eksempel på informasjon som flyktinger verken mottar på noe offentlig kontor eller leser noe sted. Dette er "tatt for gitt kunnskap" i samfunnet vårt. Står det ikke et skilt som sier noe annet, er lekeklassen offentlig og man har man adgang, gratis dersom porten står åpen. I tillegg byr Vilde på detaljkunnskap om når andre småbarnsforeldre bruker lekeklassen, noe som gir Aniza og Baina en god mulighet til å møte andre nordmenn, utvide sitt sosiale nettverk og utvikle sosial kapital.

Læring av normer og holdninger knyttet til sosiale omgangsformer har også vært et tema i koblingen og Baina forteller at Vilde har lært han mye om dette. Hvilken betydning denne læringen har hatt for han kommer tydelig frem her:

- i: Ja. Men før du møtte Vilde og guideprosessen startet, var det vanskelig å vite hvordan man skulle oppføre seg i forskjellige sammenhenger ?*
o: Veldig veldig vanskelig.
i: Ja.
o: Veldig vanskelig. Møtte vi ikke Vilde eller var det ikke Flyktingeguideprosjekt, kanskje ville jeg ikke klare å leve så lenge....
i: Fordi du ikke ville få kontakt fordi du ikke visste hvordan du skulle oppføre deg, eller ?
o: Ja.
i: Du mener livet da ville se håpløst ut ?
o: Ja..(trykk på andre stavelse som understreker "styrken" i "jaet").
i: Men, så har du gjennom Vilde da forstår jeg, møtt mange nordmenn og fått vite..
o: Jaja.
i: Hvordan du skal komme i kontakt med flere, er det riktig ?
o: Mmm ja, det er riktig.

Det er tydelig at Baina mener møtet med Vilde og læringen av sosiale omgangsformer har vært avgjørende for hans sosiale liv her i Bergen. Dette går både på livssituasjonen hans i dag og det at han har utviklet kompetanse/ferdigheter til å utvikle sitt sosiale nettverk fremover på egenhånd, noe som åpenbart er positivt for hans sosiale integrering. Aniza på sin side opplevde det ikke like vanskelig i starten som Baina gjorde. Det kan også ha sammenheng med hennes rolle som hjemmeværende mor med de sosiale begrensningene det medfører. Likefullt mente hun

at sosial omgang gikk bedre nå fordi Vilde hadde lært henne om skikk og bruk. Aniza trakk frem følgende eksempler:

o: Hun har lært meg å være høflig.

i: Ja.

o: At her er det viktig å hilse på de eldre først.

... ...

o: Ja, Vilde har lært meg å si "hei" og så hilse med hånda. Jeg var ikke vant med det fra hjemlandet mitt.

I fortsettelsen forteller Aniza at Vilde også har hjulpet henne med utfylling av blanketter på trygdekontoret. Vilde støtter dette og forteller også at hun har tatt med Baina til Aetat og Adecco. I en gitt situasjon gav hun Baina følgende råd:

o: Ja, eller eg føler egentlig at han klarer seg fint sjøl. Og ja det var et eller annet de skulle få Bergen test-kurs.

i: Språktesten, mener du?

o: Ja, de skulle få den gratis hvis de fullførte norskundervisningen i introduksjonsprogrammet på et år.

i: Ok.

o: Ja også plutselig så fikk han ikke det allikevel også måtte eg fortelle han at "du må bare gå på" liksom.

i: Ja.

o: Så til slutt fikk han det da gratis.

Vilde har tydeligvis lært Aniza og Baina også om "skikk og bruk" i mer formelle sosiale sammenhenger. Og som det fremgår av sitat ovenfor har dette gitt økonomiske gevinster for Baina. På spørsmål forteller Vilde at hun har snakket med begge to om "skikk og bruk" og at hun opplever at de nå klarer seg veldig bra i formelle som i formelle sammenhenger. Og som jeg viste ovenfor opplever både Aniza og Baina at Vilde har lært de om sosiale omgangsformer. Vilde tror imidlertid ikke de har lært noe konkret av henne eller foreldrene hennes.

Sosialt nettverk

Dialogen med Aniza om hva de hadde gjort for at hun og Baina skulle utvikle sitt sosiale nettverk startet slik:

i: Har Vilde presentert deg for sine venner og kjente ?

o: Ja, for sine foreldre og for fire venner og broren.

i: Ja. Og jeg forstår at du har fått veldig forhold til foreldrene som bor der dere bor.

o: Mmm (bekreftende).

i: Jeg har forstått riktig at dere har hatt mye kontakt med dem ?

o: Mmm.

i: Men, var det noen av de fire vennene som bodde på Laksevåg og som du har hatt kontakt med senere ?

o: Nei.

Bainas svar harmonerer med Anizas. Videre er det ingen av de to som hadde blitt medlem i noe forening, klubb eller idrettslag gjennom Vilde. Men, det blir interessant da jeg spør Baina og Aniza om de har mottatt noe praktisk hjelp fra Vilde og familien hennes. Baina forteller at faren hadde sagt at de bare måtte si ifra dersom de ville dra til Åsane og handle. Så skulle han kjøre dem. Men moren til Vilde har også gjort inntrykk på Baina:

i: Hender det at du får praktisk hjelp av Vilde eller andre ? Du nevnte foreldrene og faren hennes; "si ifra hvis du trenger å dra til Åsane", var det det han sa ?

o: Spesielt moren til Vilde.

i: Mener du hun spesielt vil hjelpe dere praktisk ?

o: Ja.

i: Med for eksempel hva da ?

o: Eh, vi er en stor familie, vi har 3 barn. Moren hjelper med å handle mat, med å gå på tur med min kone og vise hun steder.

i: Så moren til Vilde gjør det ?

o: Ja. Vet du hva da de ba oss til jul i fjor så fikk hun moren til Vilde konen min hjem, med barna mine og de sitter og lager pepperkaker.

Aniza forteller om de samme forholdene og at moren også er med henne å handle babyklær. Aniza svarer positivt på min oppsummering om at de ikke bare er mye sammen med Vildes foreldre men at de også får masse hjelp. Vilde støttet dette da hun svarte:

i: Hender det at du eller andre som du vet om gir Aniza eller Baina praktisk hjelp ?

o: Ja. Praktisk har jo pappa har vært en kontaktformidler for Baina i forbindelse med studiene. Ellers har det vært skjemaer. Eg har hjulpet med skjemaer, brev og oversette litt brev. De har fått fra barnehager og skattesystemet måtte eg forklare.

i: Mmm.

o: Ja, masse utfyllinger...man skjønner jo ikke selv hva som står der. Ja, mamma har også hjulpet til med utfylling av skjema.

Vilde forteller også at broren hennes også har vært hos Baina og Aniza og installert internett på dataen deres. I fortsettelsen gikk diskusjonen slik:

i: Ok. Så broren din har også hatt kontakt med Aniza og Baina. Har du flere søsken ?

o: Nei.

i: Ok. Så du har fått hele familien din i kontakt med Aniza og Baina du da.

o: Ja. Det er vel noe eg har jobbet med og spurt om ikke mamma og de kan invitere de og da har mamma sagt at selvfølgelig, men at de er sliten. Da har eg sagt at nå har eg bursdag da vil eg at de kommer på besøk.

Det fremgår av utsagnene her at Vilde langt på vei har engasjert hele sin familie i guidingen av Aniza og Baina. Og sistnevnte har tydeligvis fått en relasjon til Vildes foreldre, uvisst hvor nær relasjonen er men de er i alle fall bekjente. Hva gjelder broren til Vilde har jeg ikke informasjon som sier at han har vært i kontakt med Aniza og Baina, utover den ene gangen med internett installeringen. Uansett, illustrerer dataene ovenfor hvilke sosiale ressurser som potensielt kan ligge tilgjengelig for flyktingene i nærområdet deres, når guiden også bor der. Alt i alt er det ikke få ting Vilde med familie klarer å hjelpe Baina og Aniza med, både i ren informasjon/kunnskap og praktisk hjelp.

På mitt neste spørsmål til Vilde om hun tidligere hadde tenkt på å presentere Baina og Aniza for flest mulig eller gunstige personer, så svarte hun negativt. Derimot ønsket Vilde å presentere Aniza og Baina for folk som kunne ha interesse av å møte dem og valgte å presentere dem for de som hun har rundt seg. Men da fotballaget hennes skulle til Sogndal på cup ba hun med Baina, Aniza med barna og venner, noe som muligens forteller at hun også har tatt de med på ting med utgangspunkt i hva de kunne få ut av det. Men, og som eneste kobling i undersøkelsen svarte Vilde positivt på at Baina og Aniza hadde fått venner eller bekjente gjennom henne. Foreldrene er nevnt. Forøvrig har heller ikke Vilde tenkt på å ta med Baina og Aniza på Bergen Internasjonale kultursenter, USF eller lignende.

Men, da jeg snudde perspektivet og spurte Baina om han hadde hjulpet Vilde eller familien hennes med noe, ble han svar skyldig. Men han trakk ett hvert frem at han hadde lært moren fransk, noe Aniza svarte at hun hadde gjort også. Vilde fortalte at hun og familien fikk mat hos Aniza og Baina.

Orientering om flyktninger

På direkte spørsmål svarte Vilde at hun hele tiden har vært interessert i å lære om flyktnings situasjon. Noe som virket overbevisende sett i forhold til det betydelige engasjementet alle de tre intervjuene forteller om. Vilde forklarte videre at hun var interessert i Baina og Aniza, samt andre flyktninger hun hadde møtt gjennom Flyktningeguiden. Som det fremgikk under pkt. 6.5.1 har Vilde også vært støttekontakt for en flyktning tidligere. Aniza og Baina støtter Vilde i at hun har vært interessert i flyktninger og relaterte spørsmål. Men, da jeg spurte de to om Vilde hadde lært noe om temaet av dem ble de reserverte. Etter litt forteller Baina at han tror Vilde har lært at ikke alle afrikanere som kommer til Norge er dårlige borgere, noe som fremstår som en viktig sak for han. I fortsettelsen medgir han at han tror Vilde har lært noe ved at hun har vært sammen med dem. Vilde på sin side er klar på at Aniza og Baina har lært henne masse om temaet, bare ved å vise hva de selv strever med. Et eksempel på sistnevnte er møte med det norske byråkratiet som de i situasjoner har opplevd tungt.

Tilhørighet

Kort sagt fortalte Aniza at livet hennes hadde ikke gått slik hun trodde det skulle, før flukten, uten at hun signaliserte noe dramatisk rundt det. Det var også slik at Aniza var mor for små barn før flukten. Og oppgavene og ansvaret som følger barna har hun jo tatt med seg hit. Sett slik representerer barna et moment av kontinuitet i Anizas liv som kan ha bidratt til å dempe et ellers mulig kaos av følelser i forbindelse med flukten. Dialogen med Baina om samme tema gikk derimot veldig annerledes:

i: I hjemlandet før du flyktet, nå flyktet du først fra Sudan til Kongo og så videre til Norge.

o: Ja.

i: Men før du flyktet, hvordan trodde du at livet ditt ville fortsette i tid og sted ?

o: Jeg trodde at jeg hadde allerede bygget mitt liv i Kongo. For meg, jeg giftet meg, jeg hadde barn, to barn på den tiden og jeg fikk noe å gjøre og var stabil der.

i: Mmm.

o: Og så plutselig så måtte jeg flytte.

... ..

o: Nei, jeg trodde da jeg var i Kongo at jeg kommer en dag til å dra tilbake.

i: Til Sudan ?

o: Ja.

i: Ok.

o: Jeg var veldig opptatt av det som skjedde i mitt land så jeg trodde at jeg måtte dra

tilbake.

i: Ja. Så du trodde at du kom til å dra fra Kongo tilbake til Sudan, men så dro du isteden til Norge !?

o: Ja.

Det fremgår klart av Bainas utsagn at livet hans har ikke gått slik han hadde tenkt før flukten. Hans politiske engasjement gjorde at han måtte flykte fra Sudan til Kongo og videre til Norge, men er samtidig det som trekker han tilbake til hjemlandet. Baina utdyper dette i fortsettelsen også da vi snakker om hans tanker om fremtiden:

i: Ser du for deg at du blir i Norge for resten av livet eller ikke ?

o: Heh...eh..det er veldig vanskelig å si. Som jeg sa, jeg hadde aldri tenkt å flytte så langt fra mitt land. Med stor familie og så et land hvor de fleste ikke kan få lov til å snakke, kan ikke få gjøre det de vil på grunn av at når de snakker så kan de bli drept.

i: Mmm.

o: Hvis det er noe som jeg måtte gjøre så vil jeg kanskje sitte et sted å kjempe mot den situasjon i mitt land. Men nå kan jeg ikke gjøre det, for jeg har flyttet så langt. Og det blir altfor vanskelig for, jeg kan ikke ha litt mer tid å tenke på denne situasjon. Jeg må også tenke på mine barn sitt liv.

i: Mmm.

o: At de er ikke skyld i det som skjer og har ikke noe med å flytte fra land til land sånn at de ikke kan få gjøre noe ut av sine liv. Det er usch...

i: Forstår jeg deg rett da at du tenker tilbake til Sudan og kunne egentlig tenke deg å dra tilbake til Sudan. Men at du ser at det er vanskelig å få til og at du vil ha fremtiden her fordi det er best og enklest for barna dine. Forstår jeg deg riktig da ?

o: Ja...ja.

Igjen gjør Baina det tydelig at han opplever diskontinuitet ved å oppholde seg så langt fra hjemlandet sitt. Og at det hindrer han fra å leve ut sitt politiske engasjement ovenfor hjemlandet på den måten han ønsker. Det er også klart at det er en situasjon der han ikke kan lever under, han vil helst ikke tenke mer på problemene og er veldig opptatt av ansvaret ovenfor barna deres som trenger kontinuitet og stabilitet i sine liv. Han forteller også i fortsettelsen om hvordan barna går i barnehage her og er iferd med å få venner her. Det er tydelig at Baina opplever seg "fanget" mellom hjemlandet og politikken på den ene siden og Norge og barna på den andre. Slik oppsummerer han livssituasjonen deres i dag på Laksevåg:

o: Men, vi begynner å bli litt sånn "inngrodd" i situasjon her vi bor.

Jeg tolker Baina slik at selv om han opplever konflikt i forhold til diskontinuitet i eget liv så har han og familien nå slått rot hjemme på Laksevåg. Og han snakker i fortsettelsen også om at han tror de vil få det bra der bare de er litt tålmodige. Aniza trodde for sin del at hun og familien ville

bli i Norge da det ikke var trygt å vende "hjem" p.g.a. manglende sikkerhet og det forhold at barna nå går i norsk barnehage.

Vilde på sin side støtter Baina og Aniza da hun fortalte at hun trodde Aniza og Baina kom til å bli i Norge resten av livet, om ikke for seg selv så for barnas skyld. Hun mente de ville at barna skulle vokse opp i et demokrati selv om det kostet foreldrenes kontakt med venner og familie i Kongo og Sudan, land som de forøvrig ikke ser noe fremtid i. Vilde er også klar når det gjelder hvorvidt Baina og Aniza har slått rot her i byen:

o: Eg tror de begynner å få et rotfeste her.

i: Mmm.

o: De kom vel rett fra Kongo og hadde vel mellomlandet flere steder, så de har jo liksom fått en sjanse her. Eg tror de har lyst til å ta dem. De har begynt å få et nettverk rundt seg.

Videre spurte jeg Baina om han opplevde å ha kommet inn i et norsk, afrikansk eller internasjonalt miljø her i byen ? Han svarte at han "satt midt imellom" et norsk og et internasjonalt miljø:

o: For når jeg ser de kontakter som jeg har, forskjellige personer som jeg har kontakt. Noen er fra mitt land, fra Europa og Amerika og fra Norge. Og spesielt med folk fra Norge har vi veldig veldig god kontakt. Så jeg tror at også jeg må ikke glemme at jeg har barn som har god kontakt med norske barn.

i: Mmm.

o: Dette betyr at vi har kommet litt nærmere norsk miljø, tror jeg.

I det internasjonale miljøet derimot, er det flere han kjente fra hjemlandet. Han forteller at han ser på disse som familie siden de er "sammen" i et nytt land. Derfor vil han være sammen med de også. Men, alt i alt var Baina klar på at han ved en sammenligning er mer sammen med nordmenn enn med afrikanere og andre internasjonale. Anizas på sin side mente de er mer sammen med nordmenn selv om de har internasjonale venner også. Deres svar harmonerer godt med Vildes:

i: Tror du Aniza og Baina opplever tilhørighet til et norsk miljø, et internasjonalt miljø eller et Sudan-miljø eller kanskje ikke noe miljø i det hele tatt ?

o: Eh..litt imellom. De har jo de vennene som de kom med fra Sudan.Eg tror de er litt

begge deler. De er interessert i å integreres i det norske miljøet og få norske venner, samtidig har de venner fra Sudan og.

I motsetning til Baina mener Vilde i fortsettelsen at de antagelig er mer sosiale i et afrikansk/internasjonalt miljø sammenlignet med et norsk miljø. I sistnevnte blir kontakten mer sporadisk mens i førstnevnte tror hun det er ukentlig kontakt. Etter hvert kommer hun på at de har flere norske kontakter også. Derved summerer hun med at de er sånn midt imellom et norsk og et afrikansk/internasjonalt miljø. Slik Baina hevdet.

Oppsummering

Av det som fremgår ovenfor er det tydelig at Vilde har hatt og fortsatt har en interesse for flyktninger og spørsmål relatert til disse, noe som har preget hva de har snakket om i koblingen. Og kort sagt har Vilde lært mer om disse tingene av Aniza og Baina, som på sin side har lært og vist fremgang i norsk ferdighetene gjennom perioden med Vilde. De har snakket mye om norsk og Aniza og Baina har også fått praktisere språket gjennom kontakten med Vildes foreldre. Hva gjelder lokalkunnskapen er det klart at Vilde har orientert de meget godt i eget nærområdet som hun kjenner godt fordi hun bor der selv. De har også vært i sentrum samt andre steder utenfor byen. De har også lært om ”skikk og bruk” i formelle som uformelle situasjoner. Noe som Baina særlig, uttrykker har vært betydningsfullt for han. Utover presentasjon av flere personer som de ikke har fått videre kontakt med, har Aniza og Baina som de eneste flyktningene i undersøkelsen utvidet sitt sosiale nettverk gjennom kontakten de har fått med moren og faren til Vilde, noe som kan komme godt med da både Aniza og Baina har gitt uttrykk for diskontinuitet i sine liv ved at livene deres ikke har gått slik de hadde tenkt. De savner sine hjemland, kanskje særlig Baina, men er enige om at det ikke er trygt å vende ”hjemover”. De har kommet inn i miljøer her og barna gror til sosialt. På denne bakgrunn tror de at de blir i Norge.

7.3.5 Oppsummerende kommentar

Som jeg har vist gjennom dette kapitlet utvikler det seg strukturer av relasjoner i guideperioden. Kobling A har blitt en svak relasjon preget av kjølighet og avstand, og for Anders sin del også frustrasjon og misnøye. For meg er det rimelig klart at Edwans avstandtagen til Anders står

sentralt her. De to har møttes få ganger med den følge at informasjonsflyten og måloppnåelsen har vært begrenset.

Kobling B på sin side bærer preg av avstand og til dels skuffelse og misnøye for Stine sin del. Kort sagt er det tydelig at Stine opplever en konflikt i relasjonen til Farheah. Sistnevnte derimot insisterer på at de to har en vennsksrelasjon og ikke en guiderelasjon. Uansett gjør avstanden at de to ikke når så mange av målsettingene for prosjektet, selv om de når flere enn kobling A.

Kobling C har derimot klart å skape en vennerelasjon. De har også nådd flere av målsettingene enn koblingene A og B. Og til sist har vi kobling D som gjennom guideperioden har utviklet relasjoner så sterke at de selv karakteriserer dem som familierelasjoner. På linje med dette har koblingen også nådd alle målsettingene for Flyktningeguiden og jeg betrakter Baina og Aniza som i høy grad sosialt integrerte i sitt nærmiljø.

Kapittel 8: Sosial kapital og ressursfellesskap

8.1 Innledning

Jeg viste i forrige kapittel at flyktninger bygger sosiale nettverk sammen med guider, tilegner seg sosial kompetanse og utvikler sosiale ferdigheter på basis av denne kompetansen. Jeg viste også at guideperioden i varierende grad fører til flyktningenes sosiale integrasjon og guidenes økte kunnskap om flyktningespørsmål. Dette er som vist under pkt. 7.3 konkrete resultater av guidingen. Det blir da nærliggende å spørre hva denne aktiviteten representerer på et mer aggregert nivå ?

For å svare på dette vil jeg anvende Alejandro Portes sine fortolkninger av Pierre Bourdieus sosial kapital begrep. For guidingen som umiddelbart handler om at flyktningene skal sosialt integreres og at guidene skal få økte kunnskaper om flyktninger, innebærer som nevnt ovenfor en egen form for sosial læring. Gjennom å bli koblet med guiden utvider flyktningen sitt sosiale nettverk og sin potensielle tilgang til sosiale ressurser¹⁶. Prosessen frem til eventuell tilegnelse av de sosiale ressursene, som for øvrig varierer i mengde og kvalitet, er som jeg har vist forskjellig for de ulike aktørene i studien. Og det er videre interessant å merke seg at enkelte aktører enten ikke vil dele sine sosiale ressurser med andre aktører eller tilegne seg ressurser selv. Begge er handlingsalternativer som åpenbart er negative for flyktningenes sosiale integrering.

I en fortsettelse av diskusjonen om utvikling av sosial kapital vil jeg videreutvikle fellesskapsbegrepet i et forsøk på å åpne opp for nye analytiske kategorier som kan gi økte innsikter om både hvorfor koblingene i studien utvikler sosial kapital i forskjellig grad og herunder, hvorfor kobling D i mye sterkere grad enn de andre har klart å sosialt integrere flyktningene i koblingen. Enkelt sagt vil jeg anvende sosial kapital begrepet til å vise hva koblingene har utviklet på et aggregert nivå mens fellesskapsbegrepet kan synliggjøre hvorfor de

¹⁶ Som sosiale ressurser regnes i denne studien alle former for kunnskap og ferdigheter som flyktningene tilegner seg i.f.m. innsatsen for måloppnåelse, som beskrevet i detalj under pkt. 7.3. Men også råd, tips og praktisk hjelp som flyktningene mottar/får tilgang til når de utvider sitt sosiale nettverk med guiden, og for kobling D med ytterligere to personer. I Bourdieusk forstand er dette ressurser som må foredles til noe som har en verdi d.v.s. gjøres til kapital som kan generere profitt, noe som krever en jevn innsats over tid siden sosiale nettverk først må bygges deretter vedlikeholdes (Hjellbrekke og Korsnes 2005).

har utviklet det de har. Avslutningsvis vil jeg forsøke å si noe om konsekvenser av funnene på makronivået.

8.2 Sosial kapital

8.2.1 Kobling A

Som jeg viste under pkt. 7.3.1 består utvidelsen av Edwans sosiale nettverk av Anders alene. Sistnevnte synliggjør gjennom intervjuet at han selv har et sosialt nettverk som består av ressurssterke mennesker. Her ligger det potensielle ressurser som Edwan indirekte har avvist gjennom sin bevisste nedprioritering av guidingen.

Anders som person fremstår som ressurssterk men har likevel bare fått lære Edwan om norsk språk. Selv har han lært om flyktninger og flyktningspørsmål av Edwan, som på sin side ikke har villet fortelle om egne erfaringer på feltet. Anders har ikke fått bidra til Edwans læring av lokalkunnskap og normer og verdier. M.a.o. har både Edwan og Anders økt sin sosiale kompetanse gjennom guidingen men, sett i lys av hvilke potensielle ressurser Edwan kunne ha fått tilgang til gjennom Anders og hans sosiale nettverk, er det klart at Edwan bare har tilegnet seg en begrenset andel av dette.

Det er også tydelig at Edwans indirekte avvisning av sosiale ressurser har bidratt til at han er blitt svakt sosialt integrert. En høyere grad av sosial integrasjon ville kreve en utvidelse av det sosiale nettverket med utgangspunkt i nærmiljøet hans. Kvaliteten på kompetansen som utveksles mellom de to vurderer jeg imidlertid som god siden ferdigheter i norsk er viktig. Og Anders sin kunnskap om flyktninger vil kunne øke hans forståelse for flyktninger og andre innvandringsgrupper som muligens vil prege samfunnet vårt i økende grad i tiden som kommer. Men Edwans avvisning av Anders og hans sosiale nettverk gjør at volumet av utviklet sosial kapital er begrenset i Bourdieusk forstand, se figur 8.1 på side 112.

8.2.2 Kobling B

Farheahs sosiale nettverk har gjennom guidingen kun blitt utvidet med Stine, se pkt. 7.3.2. Som på sin side har et sosialt nettverk med potensielle ressurser som hun presenterte for Farheah. Men, sistnevnte har ikke fått varig kontakt med noen i dette nettverket og følgelig har potensielle ressurser bestått i hva Stine og Farheah har villet dele seg i mellom.

I likhet med Edwan har Farheah ikke økt sin kompetanse på normer og verdier eller økt lokalkunnskapen gjennom guidingen. Derimot har hun blitt orientert i Bergen sentrum og har lært norsk. Stine på sin side har lært om flyktninger og flyktningspørsmål. Denne koblingen har det til felles med kobling A at aktørene ikke har vært særlig sterkt fokusert på sosiale ressurser gjennom nettverksutvidelse og tilegnelse av kunnskap som verktøy for i fremtiden å utvikle flyktnings sosiale nettverk. Dette, kombinert med manglende fokus på nærmiljøet til Farheah gjør at også hun er blitt relativt svakt sosialt integrert.

Men til forskjell fra Edwan husker vi fra pkt. 7.3.3 at Farheah bare avviser å lære om visse temaer av Stine. Farheah avviser ikke å bli med på aktiviteter, noe som gjør at hun lærer i større grad enn Edwan. Samtidig må det sies at Farheah ikke har vært særlig pågående for å tilegne seg de sosiale ressursene som potensielt eksisterer i Stine og hennes sosiale nettverk. Derfor er også volumet av sosial kapital som de to har utviklet lavt. Se figur 8.1 på side 112.

8.2.3 Kobling C

Til tross for at Petter har gjort sitt sosiale nettverk tilgjengelig for Omid, som vist under pkt. 7.3.3, fremgår det klart at guidingen på dette punkt kun har ført til at Omids sosiale nettverk har blitt utvidet med Petter alene. Sistnevnte er derimot en ressurssterk guide som har bidratt til å øke kompetansen til Omid både hva gjelder norsk og normer og verdier. Videre har guidingen gitt Omid økt kunnskap om Bergen sentrum, men ikke om de to bydelene han har bodd i under guideperioden. Petter på sin side har lært om flyktninger og flyktningspørsmål av Omid. Så med unntak av lokalkunnskapen har Omid og Petter vært relativt aktive sammen og pågående etter å nyttiggjøre seg hverandres sosiale ressurser. Med respekt for at Omid selv under intervjuet sa han opplevde å ha blitt sosialt integrert, vurderer jeg graden av dette noe muligens noe lavere enn hva

han gjør. Fordi guidingen verken har tatt utgangspunkt i nærmiljøet hans eller fokusert på utvidelse av det sosiale nettverket hans. Her, som under pkt. 8.2.1 og 8.2.2 er kvaliteten på den utviklede sosiale kapitalen god. Men en manglende utvidelse av flyktingens sosiale nettverk og manglende fokus på nærmiljøet gjør at koblingen scorer middels på sosial kapital kontinuumet. Se figur 8.1 på side 112¹⁷.

8.2.4 Kobling D

Så langt er det klart at kobling A og B har utviklet sosial kapital av god kvalitet men i begrenset volum. Kobling C har til sammenligning utviklet et noe høyere volum. Kobling D på sin side er den koblingen i studien som helt klart utvikler mest sosial kapital og av høy kvalitet. Dette henger sammen med at aktørene i koblingen er meget fokusert på sosiale ressurser og hva de kan bety for deres sosiale integrasjon. Kanskje gjelder dette særlig Baina og Vilde. Ett eksempel er Bainas headhunting av Vilde som guide fordi hun signaliserte sosiale ressurser han ville ha for sin kone og senere seg selv, som nevnt under pkt. 7.3.5. Under sistnevnte punkt skinner det også igjennom at Vilde har klare tanker om hvilke sosiale ressurser Aniza og Baina har behov for. Hun virker faktisk mer fokusert på det enn hvilke sosiale ressurser hun selv vil få ut av relasjonen. Noe som i seg selv er en ressurs for Aniza og Baina. Det er tydelig at fokus på og bevisstheten av betydningen av sosiale ressurser har vært på en høyere frekvens i denne koblingen enn de tre andre helt fra starten av.

Et slikt sterk fokus på sosiale ressurser uttrykker samtidig et ønske om å heve egen sosial kompetanse og ferdigheter med hensikt å bli sosialt integrerte. Aniza og Baina har fått oppfylt et slikt ønske da de har utvidet sitt sosiale nettverk med Vilde som presenterte dem for sine foreldre som nå også inngår i deres sosiale nettverk. Som presisert under pkt. 7.3.4 er dette den eneste koblingen i studien som har klart å utvide flyktingens/flyktingenes sosiale nettverk, utover guiden. Dette, kombinert med at innsatsen for å nå målene med Flyktingeguiden tar utgangspunkt i Aniza og Bainas sitt nærmiljø, også her som eneste i studien, gjør at potensielle ressurser for Aniza og Baina får et helt annet volum og kvalitet sammenlignet med Edwan, Farheah og Omid. Forutsetningene har også ligget til rette da Vilde har bodd og foreldrene

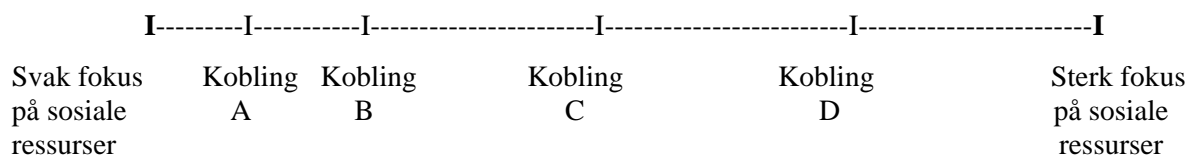
¹⁷ Minner om hva som ble sagt i kapittel 2, om tolkningen av målsettingen om bygging av sosiale nettverk som en hovedmålsetting. Følgelig trekker det tilsvarende ned scoren på figur 8.1 når denne målsettingen ikke er nådd.

hennes fortsatt bor i nabolaget til Aniza og Baina. Det har gjerne også spilt en rolle at Vilde tenker slik, som hun selv uttrykte det på slutten av intervjuet, at det ville ikke vært behov for Flyktningeguiden, dersom det var gode naboer.

Som følge av kontakten med Vilde og foreldrene har Baina og Aniza lært masse norsk og de har fått god oversikt over ressurser i nærmiljøet og Bergen sentrum. De har også lært mye om normer og verdier slik at de på egenhånd nå er i stand til å videreutvikle sitt sosiale nettverk og derved forsterke sin sosiale integrasjon på egenhånd. Vilde på sin side har gjennom guidingen økt sin kompetanse om flyktninger og flyktningespørsmål. Det fremgår videre av pkt. 7.3.4 hvordan Aniza og Baina gjennom Vildes foreldre har økt sitt volum av potensielle ressurser. Dette illustrerer samtidig hva de andre flyktningene går glipp av når guidingen deres ikke tar utgangspunkt i nærmiljøet deres og det sosiale nettverket ikke utvides i tilknytning til dette. Samlet vurderer jeg dette til den koblingen i studien som i sterkeste grad har lyktes med å sosialt integrerer flyktningen(ene). Og volumet av sosial kapital som koblingen har utviklet er stort og kvaliteten høy, se figur 8.1 nedenfor.

Figur 8.1 Sosial kapital kontinuum; utvikling av sosial kapital basert på koblingenes praksis, d.v.s. fokusering på potensielle ressurser gjennom utvidelse av sosiale nettverk.

SOSIAL KAPITAL KONTINUUM

8.3 Ressursfellesskap¹⁸

Som det fremgikk av figur 8.1 har kobling A-D svært forskjellige praksiser hva gjelder utvikling av sosial kapital. Men, hvordan kan det ha seg at kobling D har lyktes med å sosialt integrere flyktning(e) i mye sterkere grad enn de andre koblingene? Alle aktørene har jo blitt med frivillig. Da skulle man tro at alle koblingene vil være sterkt fokuserte på sosiale ressurser med den konsekvens at flyktningene ble sosialt integrert og at koblingene fordelte seg i den høyre halvdelen av figur 8.1 på side 112. Men slik er det ikke.

Svaret på hvorfor finnes i pkt. 7.2 og kapittel 5 og 6. For parallelt med innsatsen for måloppnåelse har aktørene utviklet relasjoner seg imellom. Og disse relasjonene antas å påvirke aktivitetene som finner sted i koblingene og derfor også i hvilken grad flyktningene blir sosialt integrerte og i hvilken grad koblingene utvikler sosial kapital. Hva slags relasjoner som utvikles står naturligvis i en sammenheng med de motivasjonene aktørene hadde før guidingen startet¹⁹ og aktørenes sosiale bakgrunnsvariabler²⁰.

Starten på en fruktbar tilnærming til dette ”hvorfor-spørsmålet” vil være å analysere hva som karakteriserer kobling A-D²¹ i egenskap av ressursfellesskap, bestående av frivillige relasjoner. Momentet av frivillighet gjør at det blir mer nærliggende å karakterisere ressursfellesskapene som sekundærgrupper²² enn primærgrupper²³.

¹⁸ Fellesskapene som inngår i studien kalles ressursfellesskap grunnet koblingenes søking, sanking og foredling av sosiale ressurser, omtalt i oppgaven som ”fokus på sosiale ressurser”. Anvendelse av ressursfellesskap som en videreutvikling av fellesskapsbegrepet har sammen med sentrale begreper hentet fra nettverksteori, den analytiske gevinsten at det synliggjør relasjonelle kvaliteter ved koblingene, som jeg mener er helt sentralt i studien. Egenskaper som ikke sosial kapital begrepet fanger opp i tilsvarende grad.

¹⁹ Se kapittel 6 for detaljer.

²⁰ Se kapittel 5 for detaljer.

²¹ Til kobling D regnes også Vildes foreldre da de også har bidratt til å utvide Aniza og Baines sosiale nettverk.

²² En sekundærgruppe består gjerne av et ubestemt antall personer som jevnlig møtes på frivillig basis for å løse oppgaver knyttet til mål som den enkelte i gruppen har. Gruppene preges gjerne av instrumentell rasjonalitet, d.v.s at tenkningen i gruppen preges av at grupped medlemmene ser på hverandre som midler for å oppnå forskjellige sosiale goder (Ve 1997: 274). Denne vektleggingen av instrumentell rasjonalitet er på linje på med Bourdieus sosial kapital begrep, som presentert i pkt. 3.5.

²³ I primærgrupper har medlemmene gjerne en hyppig ansikt-til ansikt kontakt og har følelsesmessige sterke bånd til hverandre (Ve 1997: 244-245). Et typisk eksempel på dette i dag er familien og jeg vil anta at venner i fremtiden vil falle innenfor begrepet.

Koblingene er samtidig instrumentelle fellesskap som stiftes på basis av aktørenes motivasjoner for å oppnå resultater for egen del. Graden av sosial integrering og utvikling av sosial kapital avhenger b.l.a. av møtefrekvensen som nevnt i kapittel 3. Hva aktørene gjør sammen og i hvilken grad aktivitetene bidrar til at deltagerne opplever følelsesmessige bånd i relasjonene kalt intensitet, er også viktig. Følgelig gjør disse to hoveddimensjonene frekvens og intensitet det mulig å skille mellom fire kategorier ressursfellesskap ved å skille mellom høye og lave verdier langs de to hoveddimensjonene. Se figur 8.2 på side 116.

Data som ble presentert i kapittel 6 og 7 kan sorteres inn under de to hoveddimensjonene som nevnt i forrige avsnitt og slik kan ressursfellesskapene kategoriseres. Kobling A synliggjør hva ressursfellesskapet deres er tuftet på i pkt. 7.2.1. Selv om møter har vart 2 til 2,5 timer har de vært sjeldne. Edwan estimerer dem til gjennomsnittlig ett per måned. Følgelig har ressursfellesskapet deres en lav frekvens. Det har også vært et ressursfellesskap preget av avstand da Edwan prioriterer jobb og studier veldig sterkt fremfor guidingen med Anders. Derfor har de få møtene hovedsakelig bestått i diskusjoner og noe matlaging på Edwans hybel. Anders responderer på dette med avstand og frustrasjon/misnøye. Anders har også bestemt seg for at han ikke vil guide Edwan igjen p.g.a. hans fravær i koblingen. Jeg er usikker på hva Edwan egentlig mener når han sier at Anders ikke er distansert av han. Men, sistnevnte legger altså ikke skjul på sin misnøye med den svake intensiteten som preger ressursfellesskapet deres, som jeg vil karakterisere som et *svakt ressursfellesskap*, se figur 8.2 side 116.

Når det gjelder kobling B fremgikk det i pkt. 7.2.2 at Farheah og Stine har møttes ukentlig med uvisse lengde. Men, dataene i pkt. 7.3.5 indikerer at lengden må ha vært god og jeg vurderer frekvensen i ressursfellesskapet deres som høy. Hva gjelder intensitet, har koblingen gjort ulike aktiviteter som leksearbeid, turgåing, matlaging og snakket om familie og kjærester. De har også diskutert juridiske problemer som Farheah hadde interesse av. Men, samtidig karakteriserer Farheah relasjonen deres som ”ganske bra” mens Stine på sin side gir uttrykk for avstand og misnøye med Farheahs manglende fremferd og prestasjoner. På denne bakgrunn vurderer intensiteten deres som svak og samlet betrakter jeg dem som *et diffust ressursfellesskap*²⁴, se

²⁴ Når aktørene ikke har etablert de følelsesmessige bånd som ellers ville gjort dem til et *sterkt ressursfellesskap*, med sterk fokus på sosiale ressurser, vurderer jeg dem som et *diffust ressursfellesskap*. Denne siste typen

figur 8.2 side 116.

Omid og Petter i kobling C har på sin side ikke møttes i løpet av sommeren og deler av høsten, noe som løst anslått blir to måneder pluss. Og selv om koblingen i de aktive månedene har møttes ca en gang i uken i gjennomsnitt og disse møtene gjerne varte over to timer, var pausen så vidt stor at jeg vurderer frekvensen i ressursfellesskapet deres til å være lav. Videre har de gjort forskjellige aktiviteter som beskrevet under pkt. 7.2.3. Samtidig som begge er opptatt av fremtiden og personlig utvikling. Ingen av dem kan huske problemer de har hatt med hverandre og begge karakteriserer hverandre som venner. Og selv om mye av initiativet i relasjonen nok har kommet fra Petter er det tydelig at de har blitt veldig gode venner. Følgelig vurderer jeg intensiteten som sterk. Til sammen gjør dette at de som fremstår som ett *vennskapelig ressursfellesskap*. Se figur 8.2 side 116.

Kobling D derimot har hatt ukentlige møter av 2-4 timers varighet under hele guideperioden, som vist i pkt. 7.2.4. I tillegg kommer flere aktiviteter og begivenheter som for eksempel fotballturen til Sogndal, pepperkakebaking og julenissescenariot. Baina og Vilde har også delt mange interesser som eksempelvis, utdanning, religion og innvandring. Alle tre har likt å gjøre aktiviteter samtidig som barna til Aniza og Baina nok har bidratt til å utvikle relasjonene mellom dem, inkludert Vildes foreldre som også har blitt en del av flyktningenes sosiale nettverk. Det er også tydelig at forskjeller i kjønn, alder og sivil status ikke har begrenset aktivitetene og det sosiale samværet. Selv om Baina gir uttrykk for at det forhold at Vilde var kvinne og mye yngre enn han hadde vært en utfordring, og Vilde på sin side tenkte på familie som en mulig begrensning i guidesammenheng, så har de altså klart å snu disse bakgrunnsvariablene til det positive. Uansett uttrykker alle tre i koblingen at de nå ser på hverandre som familie. Noe som er det klart sterkeste uttrykket for intensitet som forekommer i studien. Følgelig scorer de sterkt på denne dimensjonen og blir å betrakte som et *sterkt ressursfellesskap*, se figur 8.2 nedenfor.

ressursfellesskap karakteriseres av høy score på frekvens og lav på intensitet. Når de følelsesmessige båndene er uklare, noe begge i kobling B forteller om, så blir fokus på ressursene tilsvarende. Nå har jeg sagt hva jeg legger i et *sterkt ressursfellesskap* og ett *svakt ressursfellesskap* blir følgelig det motsatte av dette. Hva gjelder et *vennskapelig ressursfellesskap* så blir det en slags positiv ekvivalent til det *diffuse*, for selv om dette preges av en lav frekvens, så har det en sterk intensitet. Og selv om *det vennskapelige ressursfellesskapet* ikke har frekvensen til det *sterke*, har det tross sin noe tilbaketente karakter et relativt sterk fokus på sosiale ressurser.

Figur 8.2: Kategorier ressursfellesskap; modell med de ressursfellesskap som forekommer i studien.

		Frekvens	
		Høy:	Lav:
Intensitet	Sterk:	Sterkt ressursfellesskap	Vennskapelig ressursfellesskap
	Svak:	Diffust ressursfellesskap	Svakt ressursfellesskap

8.4 Særskilte analytiske betraktninger

Sosial kapital kontinuumet (figur 8.1) og ressursfellesskapsmodellen (figur 8.2) forteller til sammen en god del om de aktørene/koblingene som er med i studien. Og noe av det mest interessante som kommer frem i figurene, siden studien er en evaluering, er at Flyktningeguiden kan være en fruktbar arena for flyktninger som ønsker å bli sosialt integrert i nabolaget. Analysen av kobling D viser et eksempel på at det er mulig for flyktninger å bli koblet/forenet med mennesker som bor i nærmiljøet fra før. Og når de integreres i nærmiljøet blir flyktningen også en del av Bergen. Studien viser at flyktningene i ulik grad, forsyner seg av sosiale ressurser i deres utvidede sosiale nettverk, hvor utvidelsen kan bestå av guiden eller flere personer. Det er også slik at svakest integrert blir flyktningen og minst sosial kapital utvikler koblingen, når flyktningen ikke lar guiden få prøve å utvide hans/hennes sosiale nettverk, og bare i begrenset grad forsyner seg av sistnevntes sosiale ressurser. Og motsatt, best sosialt integrert blir flyktningen og mye sosial kapital utvikler koblingen, når det sosiale nettverket til sistnevnte utvides med flere personer og flyktningen også forsyner seg med ressurser fra disse²⁵. Studien viser også at det finnes posisjoner eller grader av sosial integrering og utvikling av sosial kapital, som befinner seg mellom disse to ytterpunktene.

Aniza og Baina i kobling D illustrerer de sosiale prosessene som forklart i forrige avsnitt, tydelig. Baina viser også hvordan utvikling av sosial kapital kan føre til økt kulturell kapital. For, som jeg viste under pkt. 7.3.4 koblet Vilde Baina med sin far som er professor i matematikk. Sistnevnte guidet Baina i hvordan han skulle gå frem for å fullføre sin universitetsutdannelse i matematikk. Baina fikk hjelp til å oppnå en formell kompetanse med høy status og som på sikt forhåpentligvis

²⁵ Dette støtter Granovetter (1973) sin påstand om at svake bånd er nødvendige for individers sosiale integrasjon og mobilitetsmuligheter.

vil gi han en akademikerstilling og lønn. Under denne formelle kompetansen ligger eksamenspapirer som i Bourdieusk forstand er kulturell kapital og som på linje med sosial kapital kan transformeres til økonomisk kapital²⁶. Studien illustrerer Bourdieus poeng om at sosial og kulturell kapital kan transformeres til økonomisk kapital. Sagt annerledes består kobling D av relasjoner hvor etniske nordmenn tilhørende middelklassen hjelper flyktninger som jeg antar var middelklasse i hjemlandet/tidligere oppholdsland, til å bli middelklasse i Norge også.

Ressursfellesskapsmodellen (figur 8.2) viser at det er evne og vilje til å etablere gode sosiale relasjoner som er avgjørende for om koblingene lykkes med sosial kapital utviklingen og sosial integrering av flyktningen. Da er det interessant at ingen av guidene i studien har hatt noen ide om hvem de tenkte det ville være gunstig for flyktningen å bli presentert for/koblet opp med. Men, Vilde lyktes allikevel i sterk grad med å sosialt integrere Aniza og Baina. Dette skyldes i høy grad de positive og sterke relasjonene koblingen har utviklet gjennom guidingen. Og selv om de andre flyktningene i studien ikke har blitt sosialt integrert i samme grad som Aniza og Baina, har både Omid, Edwan og Farheah bidratt til å skape sosiale relasjoner som de har utviklet en viss sosial kapital gjennom, se figur 8.1 på side 112.

Det har også vært vesentlig for studien at den benytter kvalitativ metode som fanger opp de relasjonelle prosessene som utvikler seg over tid. Og det er evnen til å frembringe denne typen informasjon som er det kvalitative perspektivets store styrke (Thagaard 2002). På den annen side innebærer metodevalget at jeg kun har intervjuet ni personer, aktive i en av mange lokale flyktningeguideprosjekter. Et kvantitativt perspektiv kunne til sammenligning bare påvist eventuelle sammenhenger mellom et sett variabler på et gitt tidspunkt²⁷. Det ville ikke avdekket de sosiale prosessene som jeg har vist er helt sentrale i studien. På denne bakgrunn kan det hevdes at valget av et kvalitativt og relasjonelt perspektiv sammen avdekker de sosiale prosessene som bestemmer i hvilken grad flyktningene blir sosialt integrert og utvikler sosial kapital. Og ikke minst, hvorfor koblingene lykkes i så forskjellig grad som de gjør.

²⁶ Minner om Bains "kvinnen med hunden-historie" som nevnt under pkt. 6.5.2 som tydelig viser at han har sosial kompetanse og ferdigheter som setter han i stand til å tilegne seg ressurser hos "nye" mennesker, for så å omsette disse til en økonomisk kapital.

²⁷ Minner om hva som ble sagt i kapittel 4 om at dataene jeg legger til grunn for analysen har blitt skapt gjennom intervjuer som alle skjedde på et tidspunkt. Følgelig er de sosiale prosessene som presenteres og fortolkes i studien, informantenes egne gjenfortellinger basert på deres fortolkninger av dem.

Det er også interessant at det relasjonelle fokuset bidrar til å avdekke at kjønn, sivil status og sosial klasse er sosiale bakgrunnsvariabler som også er av betydning for ressursfellesskapene. For det viser seg at samtlige flyktninger og guider i ressursfellesskapene mener det er positivt at h.h.v. guiden eller flyktningen er av samme kjønn som dem selv. Dette gjelder også Aniza i *det sterke ressursfellesskapet*, samtidig som Baina signaliserer at han er ubekvem med at guiden Vilde er av det motsatte kjønn. Dette er også det eneste ressursfellesskapet i studien hvor flyktningene er gift og har barn her i Bergen. Og når det gjelder barna så har de klart bidratt til å bygge bro mellom Aniza og Baina, og Vilde og hennes foreldre. Dette illustrerer at fruktbare relasjoner kan utvikles selv om enkelte sosiale bakgrunnsvariabler skulle tilsi det motsatte.

Vilje til å dele sine sosiale ressurser med andre aktører kan snu eller nøytralisere effekten av sosiale bakgrunnsvariabler som i utgangspunktet skulle motsi dette. Dette illustreres i *det vennskaplige ressursfellesskapet* hvor middelklasseguiden utviser positiv vilje til å dele sine sosiale ressurser med flyktningen som er fra arbeiderklassen. Dette er for øvrig det eneste ressursfellesskapet i studien hvor en aktør tilhørende middelklassen fremstår som udelt positiv til å dele sine sosiale ressurser med en aktør fra arbeiderklassen.

Til sammenligning har vi *det svake ressursfellesskapet* hvor middelklasseflyktningen Edwan langt på vei avviser kontakten med guiden Anders som tilhører arbeiderklassen. Og det er tydelig at Edwan ikke vil dele visse sosiale ressurser med Anders. *Det diffuse ressursfellesskapet* på sin side preges av middelklasseguiden Stine som responderer negativt på arbeiderklasseflyktningen Farheah, fordi hun ikke presterer og har god nok adferd, forhold som bidrar til at Stine ikke blir motivert til å dele sine sosiale ressurser med henne.

Kanskje mest interessant er hva sosial klasse²⁸ representerer hos aktørene. For dataene i studien sier at de flyktningene med høyest sosial status og som gjerne vil sosialt integreres også er de som får best guiding. Dette kan ha sammenheng med at de er motiverte og legger mye innsats i målarbeidet selv. Resultatet blir at de blir godt sosialt integrerte og utvikler et høyt volum av sosial kapital. De flyktningene som har lavere sosial status og/eller ikke vil sosialt integreres mottar dårligere guiding, med tilsvarende grad av sosial integrasjon og utvikling av sosial kapital. Unntaket er som nevnt *det vennskaplige ressursfellesskapet* som faktisk er den eneste koblingen i studien som ikke kan sies å være et uttrykk for middelklassens dominans, da informasjonsflyten fra middelklasseguiden til arbeiderklasseflyktningen her er god.

Det klareste uttrykket for betydningen av sosial klasse i studien kommer imidlertid fra *det sterke ressursfellesskapet*, hvor jeg antar at alle aktørene tilhører middelklassen. Innsiktene fra Granovetter, Portes og Bourdieu synliggjør at sosiale ressurser her holdes innenfor middelklassens sosiale nettverk, som flyktninger og guider fra arbeiderklassen er avskåret fra. Dette er mindre gunstige konsekvenser av sosial kapital som forskning i større grad bør anerkjenne istedenfor for ensidig å fokusere på positive følger, hevder Portes. Dersom medlemmer fra arbeiderklassen hadde fått tilgang til middelklassens sosiale nettverk og ressursene der, kunne det muligens ha bidratt til å flytte de oppover den sosiale rangstigen. Det *sterke ressursfellesskapet* som en suksessfylt kobling i RK sin Flyktningeguide er altså ikke bare et godt eksempel på vellykket sosial integrasjon og utvikling av sosial kapital, men også på hvordan middelklassen befester sin posisjon ovenfor arbeiderklassen.

²⁸ Som grunnlag for distinksjonen arbeiderklasse/middelklasse legger jeg til grunn informasjon om utdannelsesnivå, adferd, språk og klesdrakt, som kom frem under intervjuet. Utgangspunktet for kategoriseringen av aktørene her blir norske samfunnsforhold, da jeg ikke har mulighet til å vite hva som kjennetegner de sosiale klassene i de respektive landene. Jeg tar høyde for at denne distinksjonen gjøres på bakgrunn av lite informasjon, sett i forhold til kompleksiteten i klassebegrepet.

Kapittel 9: Avsluttende kommentar

9.1 Tilbakemeldinger om Flyktningeguiden

Som det fremgår av figur 8.1 og 8.2 har guideperioden utviklet seg forskjellig for kobling A-D. Uavhengig av dette fortalte samtlige av informantene at de var fornøyde med Flyktningeguiden som prosjekt. Og alle flyktingene opplevde å ha blitt bedre sosialt integrerte som følge av deltagelsen i prosjektet. Den eneste som uttrykte tvil på dette punkt var Edwan som sa han syntes Flyktningeguiden var "barnehage-aktig" da de arrangerte fellesarrangementer hvor man for eksempel tegnet hverandre. Han mente at eventuell egen integrasjon skyldtes egeninnsats utenfor Flyktningeguiden. Men siden han ikke hadde noe alternativ til prosjektet oppsummerte han at prosjektet "vel var bra", dog ikke helt overbevisende her.

Et forhold som alle flyktingene trakk frem vedrørende Flyktningeguiden var betydningen av flyktingenes ansvar for deltagelse under guideperioden. Og som Omid på humoristisk vis uttrykte det: *Guiden får ikke integrert flyktingen dersom flyktingen ikke vil*. Han og de andre flyktingene mente Flyktningeguiden gir en god mulighet for en en-til-en kontakt under frie og uformelle forhold og dersom dette ikke bidrar til å sosialt integrere flyktingene, må sistnevnte selv ta mer ansvar. Baina på sin side presiserte at for han er det viktig å få jobb og bli integrert. Og for å nå disse målene mente han det var viktig å få kontakt med folk der man bor, noe han opplevde Vilde og Flyktningeguiden hadde bidratt positivt til.

Guidene på sin side gav uttrykk for at de syntes Flyktningeguiden var et bra tilbud til flyktinger som kommer til Bergen. Samtlige trakk også frem frivillighetsprinsippet som positivt da "alle vet at alle virkelig vil være med", noe de fremhevet som et gunstig utgangspunkt for en personlig og trygg relasjon. Videre gav både Petter og Anders uttrykk for at selv om Flyktningeguiden i dag er bra, er den også bare et utgangspunkt. Førstnevnte mente at prosjektet burde økes i størrelse og gi alle flyktinger tilbud om guiding. I dag er det slik at flyktinger står i kø og venter på å få guide. Anders på sin side så for seg en Flyktningeguide som hadde større bredde i aktivitetene kombinert med en løsere organisering ved at aktørene tar egenansvar. Som eksempler på

fellesaktiviteter aktørene selv kunne ta initiativet til nevnte han møtesteder på internett, syklubber og garasjeklubber. Materiell mente han for eksempel kunne skaffes gjennom avisannonser.

Eneste begrensning Anders så i en slik utvidelse av aktivitetene var tid. Vilde på sin side mente Flyktningeguiden var bra, men at det hadde vært bedre om etniske nordmenn var mer åpne og gode naboer slik at det ikke ville være behov for Flyktningeguiden. Vildes visjoner er vanskelig å realisere gjennom et initiativ fra en aktør i en organisasjon slik som her. Synspunktet er likevel interessant som et vitnesbyrd over hennes verdier og perspektiver om hvordan sosial integrasjon av flyktninger bør skje.

Begrepet sosial integrasjon var for øvrig et tema jeg tok opp på slutten av intervjuene. Som overordnet formål med prosjektet er naturligvis aktørenes fortolkning av begrepet sentralt, ikke minst for guidene. Mitt generelle inntrykk av tilbakemeldingene var at forståelsen av hva sosial integrasjon handler om varierte. Samtlige av flyktningene kunne nevne et par forhold de mente var relevant, typisk lære seg språket og få seg jobb. Et illustrerende eksempel er Baina:

Integrering, jeg tror det går sammen med sosiale nettverk og jobb. Og hvordan man må forholde seg i det nye samfunnet.

Flere av guidenes svar beveget seg over i det psykologiserende, da de brukte begreper som: *å leve i harmoni, være venner, å leve godt i lag*, men også mer konkrete forhold som eksempelvis at flyktninger måtte lære seg skikker og sosiale koder som (etniske) nordmenn bruker. Anders for eksempel mente at sosial integrasjon ikke var assimilering, men at vi blir ”ett” dog med en pluralisme, noe vi allerede har blant de etniske nordmennene. Han lanserte også sin praktisk orienterte definisjon: *Integrasjon for meg er flere nordmenn som handler i innvandrerbbutikkene og flere innvandrere som går på Mega*. Anders signaliserer her en forståelse i retning av den vitenskapelige definisjonen av begrepet sosial integrasjon, til forskjell fra mer ”folkelige” tolkninger som de andre informantene gav²⁹.

²⁹ Informantenes bruk av begrepet sosial integrasjon kan karakteriseres som hva Geertz ifølge Mette Andersson (2000), kaller *experience near concepts* eller erfaringsnære begreper som personer bruker i sin dagligtale for å beskrive hva de har sett, hørt, tenkt og følt, antatt og forestilt seg. Denne typen begreper står da i kontrast til *experience distant concepts* eller erfaringsfjerne begreper, som typisk er teoretiske begreper eksempelvis de som inngår i rammeverket og som er lagt til grunn for analysen i denne studien.

Samlet vil jeg si at tilbakemeldingene om Flyktingeguiden, kunnskapen om sosial integrasjon og informasjon som er presentert i kapitlene 6-8, uttrykker at Flyktingeguiden fungerer godt samtidig som det er rom for forbedringer.

9.2 Hvordan forbedre Flyktingeguiden ?

Siden det er sosial integrasjon gjennom bygging av sosiale nettverk prosjektet handler om, kunne flyktingeguidekoordinator sin tittel eventuelt endres til nettverksguidekoordinator. Og i samtaler med nyrekrutterte guider kunne nettverksguidekoordinator ønske velkommen ikke som guider men som nettverksguider. Dette er to enkle grep som kanskje kunne bidra til å starte en bevisstgjøring om hva prosjektet handler om, målsettingene og hvordan disse kanskje kan nås.

Hva gjelder rekruttering så kommer flyktingene til Bergen RK gjennom MOKS. Derfor kunne det kanskje være mulig å finne ut hvor nye flyktinger kommer til å bo og sette rekruttering av nettverksguider inn mot disse nærområdene, et arbeid andre frivillige i RK muligens kunne utføre. Rekruttering kunne for eksempel skje gjennom stands, på gaten og dør til dør aksjoner. På bakgrunn av resultatene fra kobling D antar jeg at en rekruttering av nettverksguider fra flyktingens nærområde kan være svært gunstig for flyktingene.

En slik ”lokal” rekruttering kunne også være gunstig med tanke på nettverksguidekoordinator sine innledende samtaler med de frivillige. Under disse samtalene kunne førstnevnte forklare hva sosial integrasjon kan handle om og om det fruktbare ved å bruke felles nærmiljø som utgangspunkt for bygging av flyktingens sosiale nettverk. Selv om guidingen er frivillige og at det gjerne setter grenser for hvor mye Flyktingeguidekoordinator opplever at hun kan gi føringer til førstnevnte, så formidler studien at guidene er positive folk som vil bidra til at flyktingene får et godt liv i Bergen. Flere av guidene gav for øvrig etter intervjuene uttrykk for at de hadde blitt bevisstgjort på områder hvor de nå kunne forbedre guidingen. Da motivasjonene til guidene generelt syntes å være positive, er det min tanke at det ligger et forbedringspotensiale i å flytte tidspunkt for bevisstgjøring, til før oppstarten av guideperioden.

Jeg tror både RK og flyktningeguidekoordinator, flyktninger og guider har fleksibilitet og motivasjon til en (mulig) bevisstgjøring, som nevnt ovenfor. Funnene i studien indikerer at det muligens kan være positive justeringer i forhold til fremtidig måloppnåelse for koblingene og sosial integrasjon for flyktningene. Skal man gjøre endringer tror jeg uansett det er viktig å ha i bakhodet at dette handler om enkeltindivider, aktive i en frivillig organisasjon (RK) som setter myndighetens integrasjonspolitik ut i livet på det kommunale nivået. Og her er det to aspekter ved Flyktningeguiden som peker seg ut som interessante.

For Flyktningeguiden har slik jeg ser det, en intern og en ekstern side sett i forhold til integrasjonspolitikken. Som nevnt i pkt. 1.2 hevder Flyktningeguiden prinsippet om "gjensidighet og likeverd" som har likestilling som intensjon. Mine funn indikerer at sosial klasse og livshistorier virker inn på hvilke målsettinger aktørene når på en slik måte at "gjensidighet og likeverd" i koblingene blir utfordret. Likevel ser det ut til å fungere godt i kobling C og D. Til dels henter mine funn støtte i Max Bjørkløf sin forskning som konkluderer med at likeverdighet og gjensidighet vanskelig lar seg realisere nettopp p.g.a. de økonomiske, sosiale og kulturelle forskjellene.

Mer interessant er kanskje i hvilken grad Flyktningeguiden bidrar til likestilling ved at de motvirker at flyktninger taper i forhold til etniske nordmenn i tilgang på utdanning, jobb, bolig og sosiale tjenester, som nevnt under pkt. 2.1. Informasjon som kommer frem i studien forteller at det er begrenset hva Flyktningeguiden klarer å motvirke her. Som eksempler kan nevnes Farheah i kobling B som fikk hjelp av Stine til å skrive jobbsøknad, men likevel opplevde å bli diskriminert av arbeidsgiver videre i ansettelsesprosessen. Edwan i kobling A fikk problemer med økonomien og derfor gjennomføringsproblemer med studier fordi MOKS kuttet den økonomiske støtten hans. Edwan skulle i etterkant diskutere dette med Anders, men da var krisen allerede et faktum.

Det er ganske tydelig innenfor mitt lille utvalg, at Flyktningeguiden ikke bidrar til noen "reell likestilling" i integrasjonspolitik forstand. Det blir da nærliggende å spørre hvorfor det blir slik, hva konsekvensene er og hva som kan bedre livssituasjonen til flyktningene? Det er også grunn til å spørre om flyktninger og innvandrere bør "reelt likestilles" med etniske nordmenn? Kan en

alternativ integrasjonspolitik tenkes å gi flyktninger og innvandrere et bedre liv enn hva dagens politikk klarer ? Og hva skulle i så fall den politikken baseres på ?

9.3 Premisser for forskning og politikk på feltet

Adrian Favell (2003) har forsket på integrasjonspolitik og kan med sine historisk-politiske analyser være en kilde til inspirasjon hva gjelder forskning og uforming av en mer offensiv politikk på feltet. Favell mener integrering politisk sett er et uttrykk for byggingen av den europeiske nasjonalstaten og må sees i sammenheng med denne. Han viser til hvordan Frankrike lanserte integrasjons begrepet på 80-tallet, hvor det politiske sentrum distanserte seg fra fremmedfiendtlige nasjonalister på ene siden og radikale anti-system diskurser på den andre siden. Man hadde en tilsvarende posisjonering i Storbritannia på seint 60-tallet, hvor mottak av nye asylsøkere satte fokus på begrepet. England og Frankrike er de gamle ”integreringsnasjonene” i Europa som ifølge Favell har snudd en slags postkolonial politikk om til en nasjonalistisk, kosmopolitisk ”liksom-inkludering” til nasjonalstaten. Nyere integrasjonsland som Tyskland, Belgia, Nederland og Sverige har fulgt samme linje, som Frankrike og England og snudd om politikken på feltet med utgangspunkt i integrasjonsbegrepet. Det har også nye immigrasjonsland som Italia, Danmark, Spania og Østerrike.

Favell mener de nevnte landene bruker integrasjonsbegrepet til å skape en forestilling om at nasjonale strukturer og institusjoner kan samle en etnisk mangfoldig befolkning. Og overbevise om hvordan staten kan ”nasjonalisere” nye landsmenn og reetablere nasjonalstaten under påvirkning av økende kulturelt mangfold. Poenget til Favell er at politikken lager et kulturelt skille mellom ”de nye” og ”oss gamle”, en ekskluderende politikk som sannsynligvis ikke vil inkludere ”de nye” på en vellykket måte. Denne manglende evnen til å tenke utenom nasjonalstaten preger også ifølge Favell forskning på feltet som og forutsetter et slags etnisk homogent nasjonalstats-samfunn. Favell mener dette henger sammen med at forskere i økende grad inntar politiske roller, noe som truer den autonome og kritiske forskningen³⁰. Som et eksempel på de politiske konsekvensene viser Favell til EU som p.g.a. nasjonalstats-

³⁰ Forsker på internasjonal migrasjon ved Universitetet i Bergen, professor Yngve Lithman støtter Favell når han hevder at stadig flere forskeres politiske engasjement truer forskningens autonomi og kritiske blikk (Lithman 2004).

preserveringen kun har fått en svak påvirkning på integrasjonspolitikken til medlemslandene (Favell 2003).

Favell finner det også merkelig at europeiske land måler immigranternes suksess gjennom sosial mobilitet definert av majoritetsbefolkningen eller etter gjennomsnittlige mobilitetsstier i oppholdslandet, til tross for at eliter innen samme landet stadig blir mer transnasjonale i sine roller og nettverk. Favell viser til de nye migrasjonslandene Italia, Portugal og Spania hvor det hersker en svakere statsdominans. Der er det tegn til at det nasjonalstatlige paradigme løsner opp. Dette har imidlertid skjedd i Belgia som har et multietnisk samfunn. Og hvis man kan unngå de nasjonalstatlige perspektivene på integrasjon som blir presset på forskningen og som derfor preger dataene og hvilke teoretiske begreper som anvendes, så kan studier av disse nye integrasjonsscenarioene trekke oss ut og opp av det nåværende paradigme (Favell 2003).

Samtidig må forskningen bli mer akademisk autonom og komparativ i intensjon. Forskere må gi slipp på fortsatt bygging av nasjonalstaten og på å presse nye landsmenn inn i nasjonalstatlige tilnæringsmåter. Det trengs en større grad av selvbevissthet om hvordan kontekst påvirker det akademiske innholdet i forskningen (Favell 2003).

Metodologisk kan man velge et nedenifra og opp-perspektiv gjennom kvalitative studier som tar utgangspunkt i immigrantenes egne erfaringer og fortellinger istedenfor et ovenifra og ned-perspektiv som tradisjonelt har blitt anvendt innen nasjonalstats-paradigme (Favell 2003). Ett synspunkt som henter støtte hos den norske migrasjonsforskeren Mette Andersson (2007). I Norge i dag ser vi flere tegn på en dreining vekk fra det nasjonalstatlige paradigme. Konkrete eksempler på dette finner vi hos International Migration and Ethnic Relations (IMER) ved Universitetet i Bergen som legger til grunn et mangfoldsperspektiv i sin samfunnsforskning. Og vi har Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) som gjennom sin begrepsbruk signaliserer en overgang fra et integrasjonsperspektiv til et mangfoldsperspektiv. En fortsettelse av denne utviklingen kan legge grunnlaget for at flyktninger fremover blir inkludert og får et godt liv sammen med oss som allerede bor i Bergen og resten av Norge.

Litteraturliste:

Andersen, Heine (1997): "Sivilt samfunn" i *Sosiologisk Leksikon*, redigert av Olav Korsnes, Heine Andersen og Thomas Brante. Oslo: Universitetsforlaget.

Andersson, Mette (2000): *All five fingers are not the same. Identity work among ethnic minority youth in an urban Norwegian context*. Universitetet i Bergen: Sosiologisk Institutt/IMER Bergen/Senter for samfunnsvitenskaplig forskning.

Andersson, Mette (2007): "Migrasjon som utfordring: Kritikk av metodologisk nasjonalisme". I *Grenser for kultur. Perspektiver fra minoritetsforskningen*, redigert av Øyvind Fuglerud og Thomas Hylland Eriksen. Oslo: Pax Forlag. (Under utgivelse).

Bjørkløf, Max (2004): *Likeverdighet og gjensidighet i Prosjekt Flyktningeguide i Bærum Kommune. En studie av integrering på individnivå*. Universitetet i Oslo: Hovedoppgave ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.

Brante, Thomas (1997): "Sosial integrasjon" i *Sosiologisk Leksikon*, redigert av Olav Korsnes, Heine Andersen og Thomas Brante. Oslo: Universitetsforlaget.

Brochmann, Grete, Tordis Borchgrevink og Jon Rogstad (2002): *Sand i maskineriet. Makt og demokrati i det flerkulturelle Norge*. Oslo: Gyldendal Forlag.

Brochmann, Grete (2003): *Norsk innvandringshistorie Bind 3. I globaliseringens tid 1940-2000*. Oslo: Pax Forlag.

Bourdieu, Pierre og Loic J.D. Wacquant (1995): *Den kritiske ettertanke. Grunnlag for samfunnsanalyse*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Bø, Inge (1989): *Barnet og de andre. Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs*. Oslo: Tano.

Favell, Adrian (2003): "Integration nations: The nation-state and research on immigrants in Western Europe". *Comparative Social Research*. Vol. 22: 13-42.

Granovetter, Mark S. (1973): "The Strength of Weak Ties". *Annual Journal of Sociology*. Vol. 78, nr 6: 1360-1380.

Grønmo, Sigmund og Trond Løyning (2003): *Sosiale nettverk og økonomisk makt. Overlappende styremedlemskap mellom norske bedrifter 1970-2000*. Bergen: Fagbokforlaget.

Hagelund, Anniken (2004): "Mot en god debatt ? Retorikk om retorikk i debatt om debatten". *Tidsskrift for samfunnsforskning*. 2004 – Nr 03: 547-559.

Hagelund, Anniken (2005): "Bokanmeldelse: Søkelys på den norske innvandringspolitikken – etiske og rettslige dilemmaer", av Anniken Hagelund, Henry Valen og Joachim Thøgersen. *Tidsskrift for samfunnsforskning*. 2005 – Nr 01: 77-86.

Hjellbrekke, Johs og Olav Korsnes (2005): "Sosial kapital". *Tidsskrift for Samfunnsforskning*. 2005 – Nr 04: 467-502.

Informasjonsbrev for flyktningeguiden, utgitt av Bergen Røde Kors

Iversen, Kristin (2004): *Sosial integrasjon av flyktninger. En studie med utgangspunkt i Flyktningeguiden i Bærum*. Universitetet i Oslo: Hovedoppgave ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.

Kvale, Steinar (2000): *Interviews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. California: Sage Publications Inc.

Lithman, Yngve (2004): "When researchers disagree". *Ethnicities*. Vol. 4(2): 155-184.

Portes, Alejandro (1998): "Social Capital. Its Origins and Applications in Modern Sociology". *Annual Review of Sociology*. Vol. 24: 1-24.

Rajendram, Rannveig (1994): *Fra eksil til eksil. Eksilerfaringer og repatrieringsønsker hos flyktninger i Bergen*. Universitetet i Bergen: Hovedoppgave ved Sosiologisk Institutt/IMER Bergen/Senter for samfunnsvitenskaplig forskning.

Ritzer, George og Douglas J. Goodman (2003): *Sociological Theory*. New York: McGraw-Hill.

Seippel, Ørnulf (2002A): *Idrett og sosial integrasjon*. Oslo: Institutt for Samfunnsforskning. Rapport 2002:9.

Seippel, Ørnulf (2002B): "Frivillighet og profesjonalitet i norsk idrett: Visjoner, fakta og fremtidsutsikter". *Idrettens Bevegelser*, redigert av Ørnulf Seippel. Oslo: Novus Forlag.

Selle, Per og Dag Wollebæk (2005): "Foredrag aktuell debatt hvorfor studere sosial kapital i Norge?" *Tidsskrift for samfunnsforskning*. 2005 – Nr 02: 221-235.

Thagaard, Tove (2002): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Tostensen, Arne (1997): "Kommunitarianisme" i *Sosiologisk Leksikon*, redigert av Olav Korsnes, Heine Andersen og Thomas Brante. Oslo: Universitetsforlaget.

Valenta, Marko og Berit Berg (2003): *Gjensidighet, nysgjerrighet, likeverd. Evaluering av Flyktningeguiden i Trondheim*. Trondheim: SINTEF Teknologiledelse IFIM. Rapportnr: STF38 A03512.

Ve, Hildur (1997): "Primærgruppe", "Sekundærgruppe" i *Sosiologisk Leksikon*, redigert av Olav Korsnes, Heine Andersen og Thomas Brante. Oslo: Universitetsforlaget.

Andre kilder:

UDI 1: <http://www.udi.no/templates/Page.aspx?id=3396> 28.07.2006 kl 1645.

UDI 2: <http://www.udi.no/templates/UttalelsePrint.aspx?id=7024&printmode=true> 28.07.2006 kl 1647.

INTERVJUGUIDE: FLYKTNINGER

Bakgrunnsinformasjon:

1. Navn:
2. Alder:
3. Kjønn:
4. Sivilstand:
5. Barn:
6. Nasjonalitet/etnisk tilhørighet:
7. Religiøs tilhørighet?
8. Utdannelse, hvor mange år og hva slag?
9. Jobb før flukten?
10. Når kom du til Norge? (Total botid i Norge?)
11. Hvordan kom du til Norge?
12. Hvorfor flyktet du?
Hva slags status har du i Norge ?
13. Hvor lenge har du vært med i Flyktningeguiden ? Fra/til ? Flere kontraktperioder ?
14. Har du familie/venner her i Bergen ?
15. Hva gjør du får tiden?
Skole?
Jobb? Hva slag og hvordan fikk du den?
Praksis?
Språkopplæring?
Kombinasjon av disse?
16. Kjente du andre nordmenn utenom skole, jobb, ansatte på MOKS eller RK, før du møtte guiden din?
17. Er du medlem i noen organisasjon eller forening eksempelvis innvanderforening?

Motivasjon

18. Hvorfor ble du med i Flyktningeguiden?
19. Betyr det noe at Røde Kors står bak?
I så fall, hva?
20. Opplever du forskjell på å motta hjelp fra MOKS-ansatte og guiden din?
21. Hvordan vil du beskrive deg selv som person, utadvent og aktiv eller stille og rolig?
22. Liker du å delta i samfunnslivet eller er det nok sosialt ved skole/jobb og familie og venner?
23. Hvordan opplevde du nordmenn og det norske samfunnet den første tiden du var i Norge?
24. Hvordan opplever du det nå? Noen endring?
25. Hvordan og hvorfor?

Relasjonen flyktning - guide

26. Hvordan tenkte du at forholdet mellom deg og guiden kunne bli? Hadde du noen forventninger til guiden eller guidingen?
27. Er/var guiden av samme kjønn og alder som du?
-Hvis ikke, opplevde du dette som vanskelig? Eller positivt?
28. Har/hadde dere felles interesser og hva er/var det i så fall?
29. Er/var det andre ting som knytter/knyttet dere sammen, eks barn, jobb, utdanning?
30. Har dere dyrket denne/disse felles interessene når dere er/var sammen?
31. Når du tenker tilbake, hvordan opplevde du de første møtene med din guide?
Kan du fortelle om det?
Hvor var dere, hva gjorde dere og hva snakket dere om?
32. Var det vanskelig å snakke med guiden?
33. Etter hvert som dere ble bedre kjent, gjorde dere andre og flere ting sammen? Som for eksempel hva?
34. Hvem av dere foreslo som oftest hva dere skulle finne på, du eller guiden?

35. Hvor ofte treffer/trefte dere?
36. Hvordan blir møtene avtalt, hvem tar initiativet?
37. Har dere opplevd noen spesielle problemer underveis i forholdet dere imellom?
38. Hvordan vil du beskrive forholdet mellom dere?
Vil dere fortsette å treffes etter perioden er over?

Integrasjon

(Sosialt nettverk)

39. Har guiden presentert deg for sine venner og bekjente? Mange, noen, få, ingen?
I så fall, hvor bor disse, din bydel, guidens bydel, sentrum eller annet sted?
40. Har du fått noe forhold til noen av dem? Hva slags forhold? Forklar.
41. Har du blitt medlem av noen organisasjon, klubb eller idrettslag via guiden?
I så fall, hvor møtes organisasjonen, klubben eller laget? Din eller guidens bydel, sentrum, eller annet sted ?
Kan du fortelle hvordan medlemskapet arter seg?
Har du fått nye venner eller bekjente gjennom disse miljøene?
42. Hender det at du får praktisk hjelp av guiden eller andre du har blitt kjent via guiden ?
Eksempelvis til utfylling av offentlige skjemaer, jobbsøking, finne frem i byråkratiet?
43. Hender det at du hjelper guiden eller andre med noe?

(Sosiale normer og verdier)

44. Har guiden hjulpet deg til å bli bedre kjent i byen/din bydel ?
-Har dere gått turer og guiden har vist hvor ting er?
45. Har guiden hjulpet deg til å henvende deg til eksempelvis ligningskontor eller trygdekontor?
46. Opplever du at du er godt kjent i Bergen kommune/din bydel nå?
Finner du frem til steder på egen hånd?
47. Har guiden lært deg mye om sosiale omgangsformer vi bruker i Bergen/Norge?
48. Før guidingen starten, syntes du det var vanskelig å vite hvordan du skulle oppføre deg i forskjellige sosiale situasjoner?

Hvordan er dette nå?

Dersom stor forandring, tror du det skyldes guidingen, eller jobb, skole, annet?

(Språk)

49. Når du er/var sammen med guiden og andre du eventuelt har truffet via guiden, -har du fått snakket mye norsk?

50. Snakker du norsk andre steder eller i andre sammenhenger?

På skole, jobb, organisasjon, klubb eller i familien din for eksempel ?

51. Leser du norske aviser eller blader?

52. Hva slags TV-programmer ser du på?

53. Hvordan synes du selv at det går med norsken?

(Guiden)

54. Tror du guiden har lært noe av deg?

Tror du hun/han har lært noe om flyktninger og deres situasjon?

Har guiden vært interessert i å lære om flyktninger?

55. Har andre nordmenn du har møtt vært interessert i lære om flyktninger?

(Kontinuitet/diskontinuitet)

56. I hjemlandet, før du fluktet, hvordan tenkte du at livet ditt ville fortsette?

I tid og rom/sted?

Har det gått slik? Hvorfor/ hvorfor ikke?

57. Ser du for deg at du blir i Norge for resten av livet, eller ikke?

Opplever du å ha fått ”rotfeste” her eller opplever du å være på ”rømmen” ?

58. Opplever du å ha kommet godt inn i et norsk miljø, eller et transnasjonalt/int miljø?

Eller synes du ikke du tilhører noe miljø i det hele tatt?

Er det noen i Norge du kjente fra hjemlandet ?

Så du har/har ikke sosiale kontakter her som opprinnelig er fra hjemlandet ditt ?

Hvem vil du si du er mest sammen med, personer fra hjemlandet eller nye kontakter du har fått i Norge/Bergen ? Beskriv blandingsforholdet.

59. Dette at du er med i Flyktningeguiden og den måten det integrerer deg i det norske/bergenske samfunnet på, synes du det er slik integrering bør være ? Eller burde du og andre flyktninger blitt integrert annerledes, etter andre verdier eller prinsipper for eksempel?

60. Hvis du nå ikke ser for deg å bli i Norge eller ikke opplever å få rotfeste i et norsk/int miljø her, synes du da måten du blir integrert på er en god måte, eller burde den vært gjort annerledes?

(Avslutningsvis)

61. Hva legger du i begrepet integrasjon ?

62. Tror du Flyktningeguiden er et godt tilbud til de fleste nyankomne flyktninger?
Eller passer det best for enkelte typer/grupper flyktninger? Forklar.

63. Vil du anbefale Flyktningeguiden til andre som nylig er kommet til Norge?

64. Hvilke føringer har du fått fra RK og Flyktningekoordinatoren før og under guidingen ?

65. Har du positive/negative synspunkter på hvordan Flyktningekoordinatoren løser sine oppgaver?

Har Flyktningekoordinatoren riktig funksjon i prosessen synes du ?

Har du forslag til endringer i Flyktningekoordinatorens funksjon ?

66. Er det noe mer du har lyst til å fortelle meg? Positive eller negative erfaringer, råd eller tips du har til andre ?

INTERVJUGUIDE: Guider

Bakgrunnsopplysninger

1. Navn:
2. Alder:
3. Kjønn:
4. Sivilstand:
5. Utdannelse, lengde og hva slag?
6. Hva gjør du for tiden?
7. Hvor er du fra? Og hvor lenge har du bodd i Bergen/omegn?
8. Hvor lenge har du vært flyktningeguide, fra/til?
9. Hva er flyktningens fornavn? Kjønn?
10. Kjente du andre flyktninger/innvandrere før du traff (fornavnet) ?

Motivasjon

11. Når du ble guide, hvordan var prosessen fra du meldte din interesse til du og.....ble koblet ?
12. Hvorfor ble du flyktningeguide?
13. Har du hatt annet frivillig arbeid før?
14. Er du medlem i noen frivillig organisasjon?
Har du annet frivillig arbeid parallelt med flyktningeguiden?
15. Hvordan tror du frivillige guider som deg selv kan bidra til integrasjon av flyktninger, sammenlignet med det offentlige?
16. Hadde du noen krav/ønsker ift hvem du skulle guide? Evt. hvorfor?

17. Hadde du gjort deg opp noen tanker/meninger om flyktninger før du startet som flyktningeguide? Hadde du forventninger til hvordan flyktningen var ?

18. Passet flyktningen(e) inn i bildet ditt?

19. Når du nå har hatt kontakt med flyktning(er) en stund, har synet/inntrykket endret seg?

Forholdet guide-flyktning

20. Hva slags forventninger hadde du til forholdet mellom dere?

21. Er/var flyktningen av samme kjønn og alder som deg?
Hvis ikke, er/var det vanskelig eller positivt? Forklar.

22. Har/hadde dere felles interesser og hva er/var i så fall det?

23. Har dere dyrket disse interessene sammen?
Hvis nei, hvorfor ikke?

24. Er/var det andre ting som knyttet dere sammen, begge singel, gifte, barn, utd, jobb?

25. Når du tenker tilbake til starten, hvordan opplevde du de første møtene med.....?
Hvor var dere?
Hva snakket dere om?
Hva gjorde dere?
Var det vanskelig å snakke sammen?

26. Etter hvert som dere ble bedre kjent, gjorde dere andre/flere ting sammen?
Hva gjorde dere?
Hvor ofte møttes dere og hvor lenge var dere sammen?

27. Hvem av dere pleide å foreslå hva dere skulle finne på, flyktningen eller du?

28. Hvordan blir/ble møtene avtalt, fast dag eller fra uke til uke? Hvem tar i så fall initiativet?

29. Har dere opplevd noen spesielle problemer underveis i forholdet dere imellom?

30. Hvordan vil du beskrive forholdet mellom dere?
Tror du dere vil fortsette å treffes etter guideperioden er over?

31. Hva slags inntrykk har du av..... ? Utadvent/tilbakeholden, aktiv/rolig ?

32. Opplever du at du har lært mye av..... ? Hva har du lært konkret ?

Integrasjon

(Sosialt nettverk)

33. Har du presentert.....for dine venner og bekjente? Hvorfor/ikke ?
I så fall hvor bor disse, i din bydel, sentrum, flyktingens bydel eller annet sted ?
34. Har du tenkt på å presentere.....for flest mulig eller noen spesielle som det kunne være gunstig for.....å møte?
I så fall, hvor bor disse, i sentrum, din bydel, flyktingens bydel eller annet sted ?
35. Vet du/eller tror du athar fått flere venner/bekjente via deg?
I så fall hvor bor disse, sentrum, din eller flyktingens bydel eller annet sted ?
Vet du/tror du athar blitt medlem av frivillig organisasjon, idrettsklubb eller fått jobb via deg ?
I så fall hvor er den lokalisert, din eller flyktingens bydel, sentrum eller annet sted ?
Har du tenkt på å be.....med på steder som for eksempel: Internasjonalt kultursenter eller Verftet/USF ? Eller andre steder eller organisasjoner ?
36. Hender det at du eller andre du vet om gir.....praktisk hjelp?
I hva slags sammenhenger er dette i så fall?
Eksempelvis å finne offentlige kontorer, utfylle offentlige skjemaer eller søke jobber.....?
37. Hender det at du får hjelp til noe av.....?

(Sosiale normer og verdier)

38. Har dere gjort noe spesielt for atskulle bli bedre kjent i sitt nærområdet/bydel ?
Har dere vært aktive i sentrum, bydelen du bor i eller annet sted ?
39. Hva har dere gjort for at.....skal bli mer kjent med norske omgangsformer og samfunnsliv ? Har du hjulpet.....til å ta kontakt med foreninger, kulturelle institusjoner, offentlige kontorer m.m.?
40. Synes du det har vært en utvikling i hvordan.....har det/klarer seg i det daglige?
41. Opplever du atklarer seg rimelig bra på egenhånd nå?
-I sosiale sammenhenger?
-I mer formelle sammenhenger (off. instanser, jobbsøking m.v.)
42. Tror du.....har lært noe av deg eller andre.....har truffet gjennom deg, på disse områdene?

(Språk)

43. Har samværet med deg og andre som.....har truffet via deg, gjort at.....har fått snakket mye norsk?
44. Merker du noe forskjell på språkbeherskelsen til.....?
45. Hvor mye norsk vil du si at.....kan?

(Flyktningen)

46. Underveis i guidingen, har du vært interessert i å lære om flyktnings situasjon?
47. Synes du at du har lært noe av..... mht flyktnings situasjon?
48. Har.....vært interessert i å forklare deg om flyktnings situasjon?

(Kontinuitet/diskontinuitet)

49. Ser du får deg at.....blir i Norge for resten av livet eller ikke?
50. Tror du.....opplever å ha fått ”rotfeste” her eller opplever å være ”på rømmen” ?
51. Tror du.....opplever tilhørighet til et norsk miljø, et transnasjonalt miljø eller ikke noe miljø i det hele tatt?
Tror du/vet du om det er noen i Norge som.....kjente fra hjemlandet ?
Så du tror/vet at.....har sosiale kontakter her som opprinnelig er fra hjemlandet ?
Hvem tror du.....er mest sammen med, kontakter opprinnelig fra hjemlandet eller nye kontakter i Norge/Bergen ? Forsøk å beskrive blandingsforholdet.
52. Dette at flyktninger blir med i Flyktningeguiden og måten den integrerer dem på, synes du det er slik integrering bør være ? Eller burde flyktningene blitt integrert annerledes, etter andre verdier eller prinsipper, eksempelvis?
53. Hvis en flyktning som er aktiv i Flyktningeguiden ikke ser for seg å bli i Norge eller ikke opplever å få rotfeste i noe miljø her, synes du da måten de blir integrert på er riktig, eller burde den vært annerledes?

(Avslutningsvis)

53. Hva legger du i begrepet integrasjon ?

55. Tror du flyktningeguideordningen er et godt tilbud til de fleste nyankomne flyktninger, eller passer den best for visse grupper? Forklar.

56. Hvilke føringer har du fått fra RK og Flyktningekoordinatoren før og under guidingen ?

57. Har du positive/negative synspunkter på hvordan Flyktningekoordinatoren løser sine oppgaver ?

Synes du Flyktningekoordinatoren har riktig funksjon i prosessen ?

Har du forslag til endringer i Flyktningekoordinatorens funksjon ?

58. Er det noe du vil si avslutningsvis, positive eller negative erfaringer, gode råd du vil dele med andre?